

Planinski vestnik

11

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1983

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1983

11

letnik LXXXIII izhaja od leta 1895

vsebina

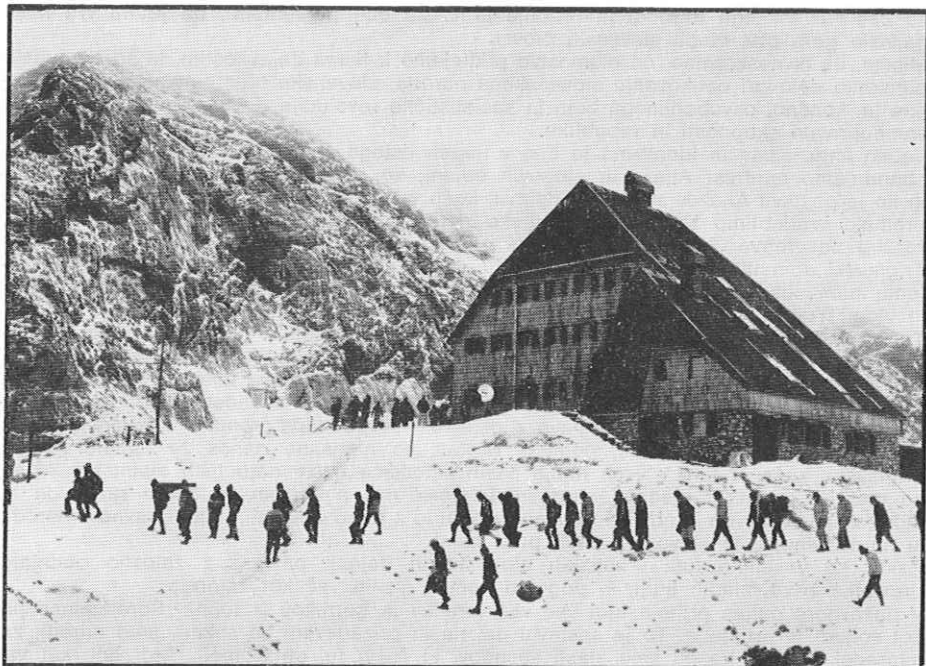
	Visoko stávi gnezdo ptica siva	557
	XI. dan planincev —	
	18. septembra 1983	561
	Planinstvo danes	563
Prof. Marjan Lipovšek	Govorim za tiste, ki ljubijo gore	564
Miha Marenče	Triglavske rože za Staneta Koblarja	566
Bogomil Jelačin	Za devetimi gorami	569
Matevž Lenarčič	Večer in noč	572
Edo Torkar	Komovi, daleč v megli	575
Janez Kavár	Beg iz megle	580
Janez Lončar	Pobranki izpod rete, IV. del	581
Ivan Bombek	Od Prtovča do Porezna	585
Branka Napotnik	»Sreča na vrvi«	586
Marina Rugelj	Mala reportaža za male planince	588
Dr. sc., dr. med.		
Janez Rugelj	Vloga in pomen planinarjenja	
	pri zdravljenju alkoholikov, III. del	590
	Društvene novice	594
	Iz planinske literature	599
	Varstvo narave	601
	Alpinistične novice	601
	Razgled po svetu	602
	Na kratko ...	603

Naslovna stran:

Izstop iz Jalovčevega ozebnika — Foto Lado Šuštar

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61119 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel, Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Šegula (tehnični urednik), Franc Vogelnik, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolja). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černe, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Cilenšek, Marijan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 650 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Triglavski dom — 17. septembra 1983, uro pred otvoritvijo

Foto Dokumentacija PV

VISOKO STÁVI GNEZDO PTICA SIVA

»Visoko stávi gnezdo ptica siva,
sokolje gnezdo vrh pečine,
da sokoliče mlade in vesele
pred táta drzno róko varno skriva...«*

(Govor predsednika predsedstva CK ZKS Andreja Marinca ob otvoritvi novega planinskega doma na Kredarici — sobota, 17. septembra 1983 ob 11. uri.)

Slovenski ljudski pisatelj je s pesmijo jedrnato označil pomen Triglavske koče in opozoril na poslanstvo, ki ga je opravljalo v tistih časih Slovensko planinsko društvo. Letos slavimo devetdesetletnico. Iz pionirskega dela peščice razumnikov in preprostega slovenskega človeka, ki je v gorah živel in jih ohranil našim rodovom, je nastala mogočna stotisočglava organizacija, ki iz roda v rod pridobiva na svojem pomenu.

Prenovljen in povečan Triglavski dom je gotovo najlepše in najpomembnejše dejanje slovenske planinske organizacije za njen 90-letni jubilej.

Ustanovitev SPD je bila silna potreba takratnega časa. Narodna prebujevalna dejavnost, pa tudi njena ogroženost je bila poglavitni vzrok za to dejanje.

Ob Glasbeni matici, Slovenski matici, Mohorjevi družbi, Dramskemu društvu, čitalništvu in zadrugi, je takrat nastajalo slovensko gorništvu.

Profesor Štritov je ob otvoritvi Triglavske koče takratno delo Slovenskega planinskega društva označil kot »kulturni boj Slovencev, ki se je raztegnil iz doline — iz zbornic, uradov in šol, v zračne višine prekrasnih naših gorá.«

Pred nekaj leti smo tu, na Kredarici, na Triglavu in v Bohinju, slavili 200-letnico prvega pristopa na Triglav. Kardelj je v pozdravnem pismu zapisal: »Takrat je bil že na pragu boj za naše planine med nemškim nacionalizmom in slovenskim ljudstvom, zato je bilo

za čas slovenskega narodnega prebujanja toliko bolj pomembno, da je na vrh naše najvišje gore prvi stopil slovenski človek.«

Mislím, da ni neskromno, če planinstvo prištetjemo k tístim dejavnostim, ki so opravljale pionirsko delo pri oblikovanju slovenskega naroda, slovenske identitete, slovenske krajiné in, končno, osvobodilnega boja in socialistične revolucije do današnje socialistične samoupravne skupnosti in republike.

Veliko entuziazma in idealizma je bilo v ljudeh tistega časa. Še danes, zlasti planinci, občudujemo modrost Aljaža in njegovih dejanj, ko je odkupil zemljo tu na Kredarici in ko je postavil Aljažev stolp na Triglavu, kočó v Vratih in kočó tu, na Kredarici. Morda premalo vrednotimo to, da je planinsko dejavnost, skupaj s Kocbekom in drugimi, razširil na vrhove Julijcev, Savinjskih in Kamniških Alp.

Triglavski dom ali, kakor ga danes imenujemo kar — Kredarica, je odlično služil svojemu namenu. Sprejemal je turiste planince in alpiniste — vse, ki so želeli doživeti in videti Triglav — to našo najvišjo goro, simbol naše domovine in svobode.

Tudi v naši novejši zgodovini, v letu 1944, torej med NOB, v obdobju, ko se je snovalo največje dejanje slovenskega naroda, so obiskale Triglav kar tri patrulje slovenske partizanske vojske in ena je ob osvoboditvi Beograda izobesila zastavo s peterokrako zvezdo. Vsi poznamo »triglavko«, ki so jo nosili partizani v začetnem obdobju boja, in tisti znani emblem, obris Triglava z oznako »Osvobodilna fronta«. O tem, kaj nam, Slovencem in Jugoslovanom, pomeni Triglav, so napisane danes že debele knjige. Triglavska kočó je bila v vseh letnih časih zatočišče naših najboljših alpinistov, ki so se merili v Steni. Z njenim staranjem je zorel naš alpinizem, ki se je razvil do te mere, da Slovenci in Jugoslovani danes stopamo z rámo ob rámi, enakopravno z narodi, ki so številnejši, in ki so bili dosti pred nami.

Kakor se veselimo tudi vrhunskih alpinističnih dejanj, pa nas z žalostjo obdajajo prevelike žrtve mladih ljudi, ki pogosto hočejo izsiliti več kot zmorejo.

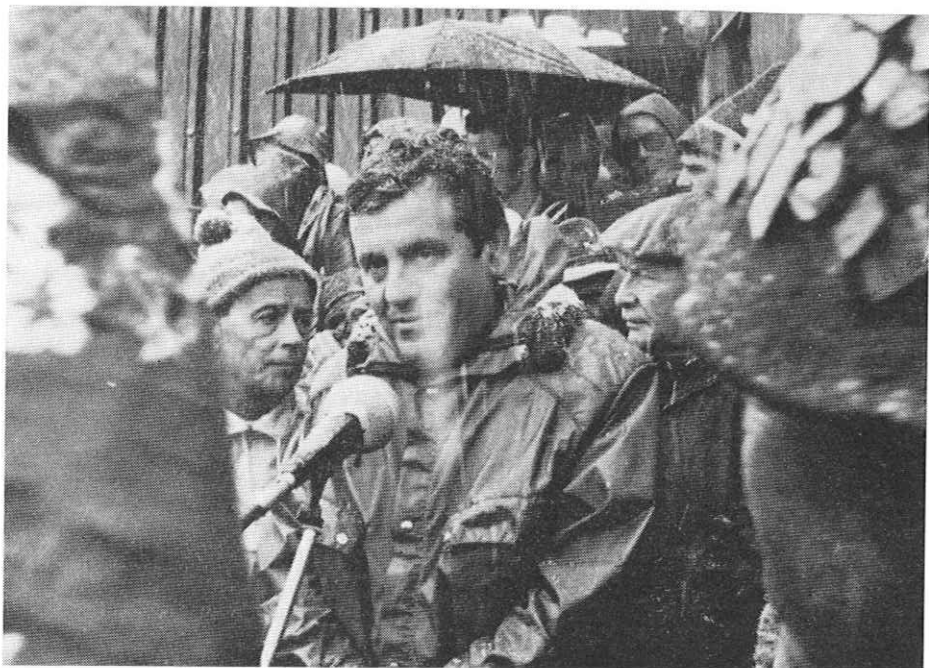
V naše gore danes prihaja tudi vse več turistov in gornikov iz tujine. Sprejemamo jih kot soljudi in prijatelje. To je sestavni del naših prizadevanj za sožitje med narodi, za napredek in mir. Veseli smo zlasti sosedov, ki živijo tu, ob tromeji. Tudi oni, kot vsi Jugoslovani, si želijo videti in doživeti našega očaka — in nova Kredarica bo takšno dejavnost še pospeševala.

Slovenska planinska organizacija je največji razmah in množičnost doživela po osvobodilni vojni. Gore danes množično obiskuje mnogo delovnih ljudi. Razveseljivo je, da

Andrej Marinč

Foto Dokumentacija PV

Tomaž Banovec

Foto Dokumentacija PV

je med njimi, kljub modernemu življenjskemu utripu, največ mladih. V gorah se krepijo vrline, krepí se vztrajnost, solidarnost, odrekanje, prijateljstvo. To je čútiti zlasti tedaj, ko se človek povzpne višje, preko gozdne meje, ko se zlijeta lepota in, včasih, surovost, milina narave in nevarnost, ko sočlovek postane bolj potreben in bližji človeku. Naravne lepote našega gorskega svetá so neprecenljiva vrednost. Del smo jih zaščítili z nacionalnim parkom, da bi bile tako obvarovane pred nepremišljenimi posegi človeka.

Marjan Oblak

Foto Dokumentacija PV

Gregor Klančnik

Foto Dokumentacija PV

Množica planincev je vztrajala v snežnem metežu in zavzeto spremljala slovesnost pred Triglavskim domom

Foto Dokumentacija PV

V imenu vseh, ki smo se tu zbrali, in številnih občanov, ki nas spremljajo v dolini, še enkrat prisrčna hvala: vsem, ki so karkoli storili za to, da bo našim planincem širom po Sloveniji, Jugoslaviji, in tudi gostom, odslej na voljo ta čudoviti, novi, in pri nas najvišji planinski dom!

Pomembnejši od formalne zaščite pa je odnos do naravne dediščine tistih stotisočev ljubiteljev gorá, ki prihajamo v gorski svet, samodisciplina, kulturna prešernost, red in čistoča.

Obnova, razširitev in modernizacija Kredarice, ki jo danes odpiramo, je v sedanjih težavnih domačih in mednarodnih razmerah veliko dejanje slovenske planinske organizacije in cele slovenske skupnosti. To je bil naš slovenski, pa tudi jugoslovanski dolg do zgodovine, in obveza za sedanjost in prihodnost. Ni naključje, da ta leta odpiramo in obnavljamo številne visokogorske domove. Planinstvo je postalo takó množično, da potrebuje nove in modernejšje objekte.

Človek ima, in bo še imel, več prostega časa. Odtujenost od narave, vse globlje spoznanje o njeni ogroženosti, na drugi strani pa kulturni napredek človeka — vse to širi krog ljudi, ki vse bolj cenijo lepoto in doživetja, ki jih nudi ta naš gorski svet.

K uresničitvi planinskih želja in potreb po gradnji novih postojank, med njimi tudi Kredarice, pa je veliko prispeval »Družbeni dogovor o pomoči visokogorskim postojankam«. Tako se je tudi širša družbena skupnost vključila v prizadevanja planinske organizacije.

Seveda bo mnogo težav pri oskrbi visokogorskih planinskih objektov. Toda v planinskih vrstah je množica entuziastov in ljudi, ki so pripravljene žrtvovati več in na amaterski podlagi, da z novimi prijemi in oblikami omogočimo planinske užitke čim večjemu številu naših delovnih ljudi. Seveda bo tudi članstvo moralo več žrtvovati in soustvarjati v svoji planinski organizaciji.

Ob dograditvi in otvoritvi novega doma na Kredarici, ki spada prav gotovo med naj-sodobnejše tovrstne objekte, smo planinci in občani naše slovenske skupnosti dolžni dati vsa priznanja številnim, ki so soustvarjali in gradili ta čudoviti objekt. Prva naveza — kot jo je poimenoval Gregor Klančnik, ki mu gre veliko zaslug — je uspešno prestala svojo in našo skupno veliko preizkušnjo. Za povečanje in modernizacijo je bilo narejenih več projektov ali idejnih osnov. Končno je bila izbrana ta, ki se je uresničila. Planinski dom je bil zgrajen v rekordnem času. Nekateri deli Slovenije so sicer prispevali več kot drugi, vendar je to dejanje rezultat akcije, ki je potekala v vsej republiki. Zahvala in priznanje velja številnim organizacijam združenega dela, zlasti pa graditeljem — kolektivu, ki so ga sestavljali — poleg Slovencev tudi številni delavci iz bratskih republik in pokrajin.

Sredstva so pretežno darovale organizacije združenega dela, pomemben pa je tudi delež vseh planinskih društev in nas, planincev, ter občanov naše republike.

Kredarico upravlja PD Ljubljana-Matica, ki mu želimo obilo uspehov! V Triglavskem domu so dobili nove prostore tudi naši meteorologi, ki na najvišji jugoslovanski meteorološki postaji opravljajo pomembno družbeno delo.

XI. DAN PLANINCEV – 18. SEPTEMBRA 1983

Osrednja vsakoletna prireditev slovenskih planincev je bila tokrat v Krmi pred Kovinarško planinsko kočo na Zasijski planini. Slavje, na katerem je govoril predsednik TKS Slovenije Jože Florjančič, je »okronalo« tudi nenavadno lepo vreme, ki se je ustalilo po hudem neurju, ki je dan poprej spremljalo letošnje največjo slovensko planinsko slovesnost — otvoritev Triglavskega doma na Kredarici.

Letošnji Dan planincev je organiziralo PD Javornik-Koroška Bela, udeležencev pa je bilo blizu 10 000, med njimi je bilo tudi 600 železarjev, ki so se udeležili XIV. pohoda slovenskih železarjev od Zatrnika do Krme. V kulturnem programu so sodelovali: pihalni orkester Jeseniški Železarji, oktet DPD Svoboda France Prešern iz Žirovnice, recitatorji DPD Svoboda Tone Čufar, Jesenice in folklorna skupina KUD Jaka Rabič, Dovje-Mojstrana. Ob tej priložnosti so razvili tudi prapor Planinske zveze Slovenije. Iz govora Toneta Florjančiča:

»Planinska organizacija je v svojem 90-letnem delovanju z društvenim delom, odnosom do imovine in življenja znala povezati ljudi različnih interesov, premagala je socialne, izobrazne, generacijske, nazorske in druge razlike. Postala je nepogrešljiv dejavnik pri ustvarjanju vizije novega, bogatejšega, bolj človeškega sveta. To je tudi razumljivo, saj planinska organizacija črpa ideje za delovanje iz več kot 100 000 glave, izredno dobro v 172 društvi organizirane množice članov. Prav ta povezanost delovanja z interesi, pričakovanji in hotenji članov je tudi jamstvo, da planinske organizacije nikoli ne bo prerasel čas ...

In, ko takole stoji človek med množico ljubiteljev gora, med tisoči planincev, se tega še veliko bolj zaveda. Planinstvo je postalo neustavljivo hotenje našega človeka, ko ga je socialni in materialni napredek začel vse bolj oklepiti v urbanizirana okolja, v velike delovne gmote, ki sicer prinašajo blaginjo, a iz njih človek vendarle hrepeni v naravo, k najbolj elementarni telesnokulturni sprostitvi. Tej težnji je planinska organizacija znala prisluhniti, kar potrjuje izredno množična dejavnost z vse več ljubitelji in obiskovalci gora.

Planinska organizacija z vsem svojim številnim članstvom je že od vsega začetka bila eden od vogelnih kamnov zasnove naše samoupravne socialistične telesne kulture, katere poglobilni strateški cilj je prav množičnost. Te pa nikakor ne smemo pojmovati zgolj v njenih količinskih razsežnostih, kajti kaj hitro bi lahko izgubili iz oči človeka z njegovimi potrebami, željami, čustvovanjem in ustvarjalnimi nagnjenji, kajti telesna kultura in šport s svojo vsebino ponujata nenadomestljivo in hkrati nezamenljivo možnost za vsestransko in polno doživljanje življenja in ustvarjalnega dela.«

In dalje:

»Naša planinska organizacija se ponaša z armado kot mravlje marljivih delavcev, ki brez vsakega plačila budno skrbe, da nenehno teče velikanski stroj planinske organizacije, ki jo naš človek življenjsko potrebuje. Vi sami najbolj veste, da se sploh ne da

»Devetdesetletnica je sama po sebi spoštovanje zbujajoča številka. A, ko gre za življenjsko dobo neke dejavnosti in organizacije, ki je zapustila v našem družbenem, a tudi skorajda v življenju vsakega posameznika, tako globoke sledove kot jih je planinska, bi lahko rekli celo, da sta učinek in odmev še večja, kot pa je številka sama. To pa je seveda veliko priznanje SPD in vsem njegovim posnemovalcem ter naslednikom.« (T. Florjančič)

Foto Jože Vogrin

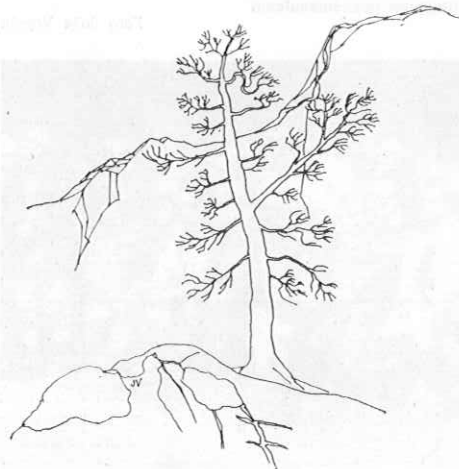

Nov prapor
Planinske zveze
Slovenije

Foto Jože Vogrin

več šteti vseh tistih neplačanih ur, ki so vgrajene v planinske postojanke, razvejane markirane poti po vseh naših gorah, pa obsežno kulturno in založniško delo, katerega krona je naša najstarejša revija — Planinski vestnik in še posebej nesebično in izredno humano delo gorske reševalne službe. Pa ne samo to! Planincem je tako rekoč ob vseh sicer odgovornih institucijah zaupana skrb za del sveta naše lepe slovenske domovine, za tisti del, ki daje našemu ljudstvu značilne poteze. Gore veliko dajejo človeku, terjajo pa tudi posebno skrb, zato je planinec tudi varuh narave. Tega se planinska organizacija zaveda, zato se je in se bo tudi vnaprej zavestno omejevala v gorskem svetu, vse pa z enim samim namenom, da se gorski svet ohrani v vsej svoji prvobitnosti. In če k temu dodamo še izredno družbeno bogastvo, ki ga predstavljajo planinske kočje in domovi, s katerimi gospodarijo na amaterski osnovi planinska društva, in če upoštevamo dejstvo, da so ti objekti v predelih, ki za profesionalno orientirane delavce v turizmu predstavljajo le brezkoristen svet, potem zasluži aktivnost na tem področju, ob že naštetih skrbih za varstvo narave, vse naše spoštovanje, priznanje in zahvalo. Tudi zaradi tega naša celotna družba ne sme pustiti planinske organizacije same pri reševanju materialne osnove planinskih postojank.«

PLANINSTVO DANES*

Lepote naših planin že od nekdaj privabljajo mnoge ljubitelje, da v njih najdejo oddih od trdega dnevnega dela, mir in tišino, potrebne zdravemu in plemenitemu človeškemu duhu. S svojim vplivom, s svojo močjo, so gore predstavljale tudi upoštevanja vreden vzgojni pomen. V socialistični domovini postaja ljubezen do planin še pomembnejša, saj pomaga oblikovati današnjega človeka, postaja last množice in je pomembno vzgojno sredstvo v osveščanju mladine in delovnih ljudi.

Po svojem smotru in učinku je planinstvo zato eden najpomembnejših dejavnikov v telesni vzgoji in ima tudi svoj poseben vpliv na duha, ko daje svoj prispevek k oblikovanju človekove osebnosti, čuta za lepoto in za plemenitost, s čimer še posebej poudarja duhovno plat tega dogajanja.

Mladina je dandanes zanimiva za vse, ki si žele zagotoviti oblast v svetu, pri nas doma pa tisti, ki žele zrušiti, kar je bilo s krvjo in nečloveškimi naporu ustvarjeno., skušajo vcepiti dvom v resničnost žrtev; zato vzpodbujajo k ekscesom, k ustvarjanju nacionalističnih, šovinističnih in socializmu sovražnih razpoloženj. Kdor ima v svojih vrstah mladino, ta ima v svojih rokah tudi usodo naroda.

Ko danes doživljamo resno in globoko krizo v razvoju vrhunškega športa, ker so nekateri pod vplivom športno razvitejšega pa menažersko in materialno izrojenega sveta, skušali v začetku prikrito, potem pa vse očitneje, z denarjem, in nanagroma ustvarjati vrhove, ki bi se enakopravno merili z dosežki v svetu in smo tako priličili vrhunski šport s profesionalizmom, prihaja zdaj čas, ko se vračamo k izvirov, da ocenimo dosežke svojega, skoraj stoletnega razvoja telesne kulture, in načine ter metode dela, ki so rasle iz naših spoznanj. Te pa nam kažejo, da je bila telesna kultura pristo ljudska, ko so vrhunski dosežki rasli iz množičnega delovanja in ko so tudi rezultati zahtevali spoštovanje dostojanstva, svobode in osebnosti. Zato postaja danes splošna telesna vzgoja, s tem pa prav gotovo tudi planinstvo, tista osnova za razvijanje človekovih telesnih in umskih sposobnosti, ki bodo slehernega trajno usposobile za delo v naši skupnosti in bo to njihova življenjska radost, zadovoljstvo, ki se bo iz želja posameznikov prelivala v skupni interes, v naravno rast in v vrhunske športne dosežke.

* Povzetek nekaterih misli iz govora člana Predsedstva SRS Zorana Poliča, letos 22. maja na Kuraščku, na XIII. planinskem taboru MDO PD ljubljanskega območja.

Zoran Polič

Foto Vogrin

Obletnice organiziranega planinstva pa naj vse naše delovne ljudi, predvsem pa mladino, opozorijo na vrednote, ki jih ta dejavnost poklanja vsakomur, ki v obisku gora išče in najde zadovoljstvo v krepitvi svojih telesnih in duhovnih potreb.

Kot sestavni del množične telesne vzgoje, je planinstvo s svojim vrhunskim športom — alpinizmom, prekorišten činitelj v utrjevanju telesnih moči, v razvijanju duhovnih sposobnosti, v plemenitenju osebnosti in v medsebojnih odnosih, v solidarnosti in odgovornosti.

Vse to pa je posebej še danes in še za dolgo v prihodnost, vrlina, ki mora spremljati nas, če naj nam ne bi bila graditev socializma le fraza, temveč resnična potreba. Bogat je lahko delež, ki ga k temu prispeva ljubezen do rodne grude, do naših gora. S to zavestjo in v spominu na vse, kar je že vtkala v našo sedanost, mora planinska organizacija s podvojenimi močmi nadaljevati delo in postati še bolj množična ...

GOVORIM ZA TISTE, KI LJUBIJO GORE*

PROF. MARJAN LIPOVŠEK

Govorim za tiste, ki ljubijo gore. Za tiste, ki so jim predani in ki dajejo zanje košček, vsaj košček svojega srca, svojega hotenja in teženj svoje biti. Gore! Ali obstaja beseda zanje, za njihov nedoumljivi, večno novi, vedno ponavljajoči se in vedno enako vznemirljivi svet? O da, je beseda kakšnega izbranca, kot so bili Julius Kugy, Charles Gos, Eugene Rambert, pa še nekateri drugi, seveda le redki. Tudi med našimi gorniki jih poznamo in kdor na primer ni prebral opisov Mire Marko o Komni in Carniji ta ne ve, kaj je slovenska gorska pripoved. In sedaj naj k tem velikim dosežkom dodam še tu, v teh minutah, posvečenih planinskemu svetu, kako besedo. A ne bojim se. Zakaj gore so tiste, ki mi narekujejo, kaj naj rečem, in gore so vsekar voditeljice, ki jim ni primere.

Jesen je. Vrnili smo se s sončnih skal, s potov čez gorske trate, z melišč, črnih kaminov, izpostavljenih polic. Od povsod, koder so nas vodila pota v srečnih urah gorskega življenja. Vrvi vise v kotih, klini leže v predalih. Zunaj je hlad. Še so sončni dnevi, a vse krajša je dnevna pot sonca, vse bolj so zgodnji večeri. Tudi letos smo doživljali jesen, kakor prej že dolga leta ne. Mili jesenski žar je obvil višavja. Prelepe rože so bile zrastle po tratih in skalinah: jesenski svišč v nežni, svetlo vijoličasti barvi, pa tamnejši bratec njegov, resast na vseh štirih listih svojega lepega cveta. Ponekod se je vzdignil cel šopek svečnika v prelivajočih se modrih in rahlo rdečkastih cvetovih, pa vztrajni osati raznih vrst, smetlike, samoperke, pozni gorski regrat in mnogi drugi.

Toda vstajale so tudi megle. Vse bolj pogosto so ogrinjale gorske tokave in strmine. In dnevi, še nedavno skoraj poletno topli, so dobivali resnobni nadih mrzlejših časov. Kje je ostal sijaj pravkar preteklih tednov? Pozni oktober in november sta že tu. Nemirna sila nas žene, da pogledamo med naše ljube znanke. Ah, saj bi radi, preradi objeli ves naš gorski svet hkrati — od daljnega Pohorja, tam čez Uršljo goro s Smrekovcem in Raduho, pa čudežni svet pod vzhodnimi Karavankami pod Peco in Olševo in potem so na vrsti Kamniške planine s severnimi dolinami, z vrtovi skritih lepot, z južnimi strminami, zgoraj skalovitimi, spodaj planimi, ki gledajo v ljubljansko in kranjsko kotlino; in naš gorenjski kot, na eni strani omejen z valovitim hrbtom visokih Karavank, stremeč v zamotane višine Julijcev. Toda kje je še vse drugo! Saj niso samo najvišje, najbolj znane gore tiste, ki k njim romamo. Višavja kakor brez konca leže po naši deželi, od gora še ves svet do Krasa — za več kot eno življenje spoznavanja velik, bogat in vreden obiskov.

In tako gremo. Zjutraj, ko odhajamo, nam stisne srce veselje nad soncem, nad čudovito jasnino, ki ostrí dalje in naredi barve bolj sončne. Toda beli, prebeli oblaki romajo po nebu. Tu v dolgih osteh, tam v nagubanih resah, drugje spet v debelejših skupkih. V strmino gremo z lahnim korakom. Pot je suha, le visoko nad nami se v višavah beli nedavno zapadli sneg. Steza nam kaže pot po raznolikem svetu. Sedaj v ozki grapi, sedaj po strmini, polni nasutin, spet med pečinami navzgor med temne gorske smreke, dokler nas ne pripelje na majhno planino, skrito med gorske vrhove. Nekaj stanov stoji naokrog, nekaj senikov. Krenemo v najbližega. Vrata gledajo na razgledno stran; daleč čez travnik, že čisto rjav od suhe trave, gre pogled, daleč čez

nevidno strmino pod njim, tja proti sosednji vrsti gora, ki se dviguje onstran globeli. Toda oblaci se. V krnicah se je že nekajkrat pokadila megla, pa izginila. Sedaj lezejo prek grebenov ozki, dolgi megleni prsti, segajo čez stene in počasi, počasi ovijajo v svojo sivino vse, kar dosežejo. Zagrinjajo vrhove, v njih se vtapljajo pobočja. Tu in tam se še prikaže črna lisa nizkega rušja ali kak koničast stolp, ki smo ga prej komaj opazili, sedaj ga pa megla, ki zakriva njegovo okolje, čisto jasno pokaže očem — a kmalu tudi zagrne. Hlad narašča. Strmimo v to snovanje, ki se ponavlja leto za letom, vedno znova, vedno enako in nikoli res enako.

Pred stanom je klop. Tja smo sedli, oblekli vse, kar smo imeli s seboj, in sedaj samo čakamo. Kaj? Človek bi se zaman vprašal, če ne bi vedel, da je prav to, v kar upiramo svoj pogled, tisto, kar nas mami, kar nas vedno znova privlači, saj je to tudi košček našega življenja, del nas samih.

Tu in tam čivkne ptič, kot tožba se čuje njegov klic, kot otožni, kratki vzklik, poln vdanosti v neizbežnost hudega časa, ki prihaja zanj. Ostro zavijejo dva ali trije krogarji pred stanom daleč nad globel. V sivini, ki vse bolj raste naokrog, se njihova nacepljena krila vidijo kot izrezana. In tedaj se presuklja iz sivine snežinka. Ena, dve... vse več jih je. Z rahlo belino, sprva skoraj sivo, prekrijejo rjavkaste trate, a nenehno padajo nove in nove zvezdice, ta čudesa naravnega snovanja — in kmalu začne gosto snežiti. Kaj je lepšega od tega? Občutki ob prvem snegu — ali jih ni morebiti zaznaval človek že v sivih davninah? O da, gotovo najprej v zavesti hudih dni, ki so prihajali in ki jih je mogel premagati le z iznajdljivostjo, da je ostal živ. Toda, kakor je v davnini, ki ji začetka ne doledamo, vstala prva umetnost, ki strmimo pred njenimi popolnimi potezami, tako so čisto gotovo vstajala v duševnosti davnih, davnih ljudi sredi krutega boja za obstanek, sredi medsebojnega pobijanja in ponovnega druženja tudi boljša čustva, katerih prvo je moralo biti čustvo do narave in njenih čudes. In naj se tisti, ki mislijo, da ima življenje le eno stran, namreč boj za obstanek, boj za lastnino, za ugodje, za moč in oblast, še tako rogajo čustvom drugačnega značaja — kakor je nedvomno res, da obstaja umetnost v vsej živi resnici, v vsej svoji prizadeti izpovedi, tako je res, da obstajajo neodoljiva čustva do narave, posebej še do gorske, ki nas nenehno povezujejo, nenehno priganjajo in tirajo v stik z gorami.

Sneži in pogled sega čez pobeljeni travnik, ki mu mrzla odeja neprestano narašča. Snega je za prst debelo, kmalu nato že za dva. V sivo belih pečinah nad nami včasih zavije veter, ali ne bo treba misliti na odhod in vrnitev? Pozno postaja. Ura je sicer zgodnja popoldanska, a pot je dolga in spolzka. Tako torej vstanemo in prve sledi, prve stopinje se vtisnejo v nežno belino novega snega, stopinja za stopinjo, gaz, ki jo bo padajoči sneg kmalu zakril in izbrisal, kakor da je nikoli ne bi bilo.

Kje vse smo doživljali podobne trenutke! Tam v jesenskih samotah Velike planine ali pa v strminah pod Dedcem nad Šraj-peskom, ko smo za vsesvete gazili globok sneg proti Korošici. Včasih pa le pri Žagani peči, skoraj v dolini, a polni zbravnosti in miru in predanosti gorskemu svetu. Spet drugje v prvih višjih rovtah Karavank, morebiti pod Rožco, v Savskih jamah ali na Petelinku, zlasti pa na prelepih samotnih planjah Vojščice. Morebiti pa v Planici, kjer smo še kot študenti brez denarja prenočevali takole v novembrskih dneh kar v senikih in drugi dan presmučali brez oddiha. Ali pa v Bohinju, v samotah okrog Pečane pod Ratitovcem, v Suhi pod Rodico, še večkrat pa na Pokljuki, sredi poezije njenih brezkončnih gozdov in obrobnih planin, Praprotnice, Zajamnikov in Javorniške planine. Znabiti pa je bilo najlepše le na Fužinskih planinah, kje na Viševniku, ko je prvi sneg belil usahlo travo pod Grivo in smo v ostrem vetru hodili skozi Pungrat navzdol ali pa smo se vračali skozi južni dol nad Komarčo. Nekoč sem doživel prvi sneg na Dobrči, v nepozabni tišini in samoti sredi krivenčastih macesnov zgornjega roba. Toda ne morem reči, da bi doživetja kje v Polhograjskih hribih bila manj močna ali tudi manj pomembna in lepa.

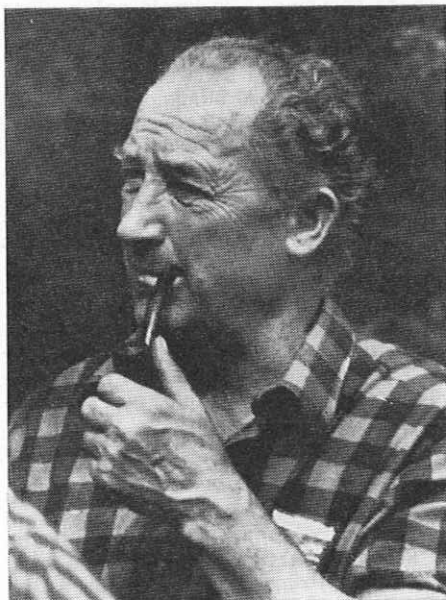
Treba je videti razgled s hriba Sv. treh Kraljev, to širo, širo panoramo od Kanina v velikanskem krogu do notranjskega Snežnika — posebno v zimskem dnevu, takem, da nebo prekrivajo oblaki, gore pa so v soncu — neznansko bele, ostre, čiste, kakor obljubljena dežela vabljive. Da, notranjska višavja — za pogled v prostranost naše dežele pač ni lepšega od vas.

In tako se poslavljamo od gora, a se spet vračamo. Je kje kos gorske dežele, ki nam je ljubši od drugih? Komaj morem verjeti, komaj. Seveda so predeli, kamor manj radi zahajamo. Kdo ve iz kakšnih vzrokov. To ni pomembno, ne važno. Toda v celoti menda ni koščka tega sveta, ki bi ne imel v svojih bistvenih potezih privlačnosti. Sedaj nam je na voljo tudi prelepi svet ob Trenti. Mlajši rodovi komaj vedo, kaj pomeni, če je tak kos rodne zemlje odrezan od glavnine. Sedaj je to za nas — Koritnica, Trenta, gorati svet med njima, pa prečudni svet med Trento in Triglavskimi jezери — nepoznan, samotni, odljuden, prelep kos naše zemlje. Planina za skalo — tam čez drži pot na Komno, malo bolj južno skozi Lepeno pod Kaluderjem pod Krn. Pa južne gore krog Kobariškega Stola, Matajurja! Prelepa Nadiža in strmine spet pod Krnom in okrog Vrsnega. Saj ni moč naštetih vsega vabljivega, kar nenehno kliče človeka, da gre

in se preda temu tisočkrat blagoslovljenemu svetu. Res je — ni malo truda, ki ga dostikrat zahteva popotovanje po teh krajih v naših gorah. Marsikaj je tudi narobe — toda zakaj bi danes, ko z ljubeznijo mislimo na ta tako pomembni del naše zemlje in našega življenja, vlačili na dan težka vprašanja? Samo gore so važne, samo gore tudi ostanejo vselej nad vsemi zmotami, čiste, neprizadete, v letih, s katerimi računa mati narava v velikanskih številkah, pred katerimi smo kot prašno zrno majhni. Toda veličina gora je tista, ki odloča. V njej najde odsev tudi drobno človeško srce.

TRIGLAVSKE ROŽE ZA STANETA KOBLARJA

(29. 3. 1919—20. 8. 1983)

Stane Kobljar, GRS Jesenice

Skoraj pol stoletja smo delali skupaj, se veselili in žalostili, plezali in smučali, hodili na ture, na reševalne vaje, sestanke in akcije, zato ni čudno, da ni besed, ki bi mogle opisati občutke ob trpki izgubi tovariša iz naveze planinskega življenja.

Stane je bil aktiven reševalec čez 40 let, eden tistih zagrizenih planinskih garačev, reševalnih in športnih, ki si je v knjigo življenja zapisal slavo predvsem in samo s svojim neprestanim delom za planinstvo, za družbo, skupnost.

Dobro se je zavedal, da je srečen in zadovoljen le tedaj, dokler je koristen družbi. Vedno je sodeloval dobre volje, nasmijan. Tudi njegova strokovna kritika na reševalnih vajah in na pravih akcijah je bila vedno dobronamerna in objektivna.

Neizkušen mladenič, mizarski vajenec, se je vpisal v Turistovski klub Skala. Mikaloga je smučanje, gorohodstvo in plezanje, ki je v tistem času s Čopom, Jugom, Potočnikom, Frelihom, Tominškom, doživljalo svoj pionirski razcvet. Stanetu je delal družbo v skalah Andrej More-Gandi, potem še Medja, Pesjak in drugi. Pri smučariji pa popolnoma sklaško moštvo, ki je imelo tedanje najboljše alpske smučarje v državi.

V tistem času, tam okrog leta 1931, je Skala gradila svojo smučarsko kočo na Rožci. Stane je bil in je ostal z vsem srcem oboževalec Rožce, sodeloval je pri vseh delovnih akcijah Skale, kajti s prostovoljnimi delom so gradili še več let tudi smuk progno z Rožce do Sv. Križa. Koča na Rožci je bila Skalašem pravi zimski dom.

Staneta je odlikovala silna naravna kondicija. Zato ni bilo nič čudnega, da si je mimoregrede priboril mesto v državni smučarski reprezentanci. Še pred drugo svetovno vojno je startal na Kaninu v Italiji in v Sestrierih v Italiji. Tu so nastopili naši na treh smukih. Tretji, najtežji, je bil z vrha Montisesa, ki je imel s starta izredno strm smuk naravnost 600 višinskih metrov in nato še kilometer po gozdu. V izteku tega smuka je padlo več kot polovica tekmovalcev in nihče, razen Staneta, se ni sam pobral. Stane je doživel tu pravi aplavz, kajti vse ostale, ki so padli, so odnesli na nosilih.

Še pred vojno je Stane vzljubil lepoto svetlih skal Julijcev. V družbi z Jožom Čopom, Koreninijem, Moretom-Gandijem, Pesjakom in drugimi, je preplezal marsikatero steno v Julijcih.

Ena prvih smeri, ki smo jih lezli skupaj, je bila v Kukovi Špici. Še sanjalo se nam tedaj ni, kje gre smer. Stane, France Pesjak in jaz smo šli z Jasenine pod vrh Vršiča in po grapi na vrh Vršiča, ki se nadaljuje kot Sleme do Kukove Špice. To je seveda zelo dolga pot čez borovje in čez druge težko prehodne »dobrote«. Pod razom smo se navezali. Na tisti znani polici, ki v pravilni smeri drži nekaj metrov v desno, smo zavili seveda natančno v nasprotno smer, po polici v levo za celo dolžino vrvi.

Stane Koblar pred udeleženci letnega dela tečaja za MV, Vrata, julij 1972

Foto Miha Marenče

Prišli smo iz raza natančno v izpostavljeno severno steno v težko plezarijo, toda kazalo je, da bo šlo. Na vso srečo smo imeli ravno prav železja in Stane je opravil levji delež. Srečni smo pozno popoldne prišli na vrh in do noči tudi v dolino.

Med prvimi, ki so ponavljali Gorenjsko smer z Ladjo, je bil Stane v navezi z Medjo in Moretom. V tistih časih je bila to zelo upoštevana storitev.

Med okupacijo je Stane deloval kot kurir v svojem najljubšem okoliščju, pod Stolom, Golico in Rožco. Nič kolikokrat je prebredel Savo med Hrušico in Mojstrano v najhujši zimi, med stalnimi zasedami.

Ni je bilo gradbene akcije, kjer Staneta ne bi bilo zraven, sodeloval je že pri gradnji prvega bivaka pod Škrlatico in pri vseh naštetih akcijah PD Jesenice: pri koči ob izviru Soče, na Špički, pri Tičarjevem domu, pri Erjavčevi koči, pri napeljavi elektrike na Vršič, pri izkopu za napeljavo električnega kabla od Erjavčeve kočice na Tičarjev dom, pri gradnji kočice GRS v Črnem vrhu in pri vseh vzdrževalnih delih za to kočico, pri izkopu preko 650 m dolgega jarka za električni kabel s Španovega vrha do kočice GRS v Črnem vrhu, pri vseh neštetih vzdrževalnih delih v bivakih in kočah.

Ne memo spregledati, da je sodeloval tudi v neštetih delovnih akcijah pri vseh ostalih treh bivakih in da ga je usoda doletela ravno pri delu pri spodnji koči na Golici. Ni ga pokosilo v sekundi, počasi se je poslavljal v večno tišino.

Njegova prva reševalna akcija je bila v Rigljici od 17. 8. 1942 do 22. 8. 1942 in od tedaj je bil z dušo in srcem reševalec; preko 40 let je aktivno delal v GRS. Pri prvi akciji je

bila vsa tehnika reševalni drog, vrv, kladivo, klin in vponka. Stane je doživel celotni vzpon reševalne tehnike in ne samo doživel, tudi poglobil se je v to stroko tako, da je postal eden najboljših instruktorjev v državi. Vodil je nešteto tečajev, tako vojaških, miličniških, kot planinskih, in to po vsej državi.

Stane je sodeloval tudi pri ustanovitvi odseka lavinskih psov, leta 1952 v Kamniški Bistrici, ki je bil v sklopu GRS. Delal je v podkomisijah za opremo in vzgojo GRS in redki so bili sestanki v Ljubljani, ki se jih ni udeležil. Odgovoren je bil za opremo po postojankah v planinskih kočah. S pokojnim Moretom-Gandijem sta redno opravljala preglede po Gorenjski in Primorski.

Najbolj temeljito se je poglobil v instruktorstvo. Dolga leta je ležalo breme vzgoje reševalcev Jesenic in vse Gorenjske in Primorske na ramenih Staneta in njegovega sodelavca Jožeta Makovca. Mirno lahko trdimo, da je bil Stane gonilna sila napredka reševalne službe na Gorenjskem. To ni ostalo neopaženo, deležen je bil visokih odlikovanj državnih in planinskih institucij.

Kot izredno spreten smučar je zastopal Jugoslavijo tudi na mednarodnih smučarskih GRS tekmovanjih na Poljskem, v Švici, v Nemčiji. V krmarjenju akija je bil preudaren, miren in povsem zbran.

Po okupaciji je bil tudi trener ženske državne smučarske reprezentance in pozneje trener jeseniških pionirjev, smučarjev, ki jih je vodil na svojo priljubljeno Rožco. Pri neki vaji na Rožci si je eden izmed pionirjev zlomil nogo in Stane ga je prinesel na ramenih v smuku sam z Rožce do Planine pod Golico, kar je čez 3 km daleč.

Leta 1946 je startal v državni ekipi v Romuniji, leto pozneje pa v Švici.

Neštete so tudi reševalne akcije, v katerih je sodeloval kot reševalec in tudi kot vodja. 12. 12. 1962 smo hiteli z džipom, ki ga je vozil in imel na skrbi Stane, proti Trziču in ker je bilo na cesti veliko novega snega, je izbral pot po cesti proti Kranju. Na zeleniškem plazu je zasulo graničarje. Tam okoli Brezij nekeje smo prehiteli fička, čeprav je bila vožnja po zasneženi cesti nevarna. Tisti hip je pripeljal nasproti tovarnjak s plugom. Nesreča je bila neizbežna, pred seboj sem videl samo ostrino železne mase in čakal sem na udar. »Fantje, kar brez skrbi,« je rekel Stane in v polni hitrosti zapeljal strmo čez rob ceste med sadno drevje, mirno zavijugal med drevjem in že smo stali v globokem snegu.

Tako kot so bili izredni njegovi fizični refleksi, enako občudovanja vredna je bila njegova preprosta naravna inteligenca. Brez vsakih zapiskov je lahko predaval instruktorsko tvarino ure dolgo in posredoval snov brez vsakih učenih tujk v zelo razumnem slogu.

Dvomim, da nam je uspelo vsaj približno osvetliti lik reševalca in človeka, ki se je nesebično posvetil delu v družbi, delu za družbo in za vse tiste, ki so čakali na pomoč v gorah.

GRS Jesenice

— — —

Bilo je v začetku februarja pred desetimi leti na Planini na kraju pod Bogatinom. Dekleta in fantje smo sedeli okoli krušne peči na zaključnem večeru zimskega dela tečaja za mladinske planinske vodnike. Pozorno smo poslušali besede svojega vodje Janeza Pretnarja; govoril je o splošnem uspehu tečaja pa tudi o prizadevnosti posameznika. Za njim so spregovorili še ostali člani vodstva, Blanka in Franjo, zdravnik Rudi in Stane. Stane je vedno povzel besedo zadnji, pa ne samo zaradi svoje izjemne skromnosti, ampak tudi kot najstarejši in kot najbolj izkušen. Na njegovih ramah je bila vedno največja odgovornost za izvedbo predvidenih tur, pa tudi sicer za uspešen zaključek vsakega tečaja, ki se ga je udeležil kot tehnični vodja. Njegova beseda je bila za večino udeležencev na letnih in zimskih tečajih začetek abecede o gibanju v gorskem svetu, nevarnosti v gorah, reševanju ponesrečenih in gorski reševalni službi. O vsem tem je Stane najprej govoril, počasi in preudarno, pri tem pa prelagal listke s svojimi beležkami, ter vmes »popravljaj« pipo in jo vneto vlekel. Pozimi je bilo to v Tičarjevem domu, Erjavčevi koči, pa v koči pod Bogatinom, na Uskovnici in Zelenici; julija in avgusta pa dobro desetletje v nepozabni »Šlajmarci« v Vratih, največkrat kar na travniku pred kočjo z veličastnim ozadjem s triglavsko severno steno. Teoriji so sledila praktična dejanja. Najprej je bilo to učenje vozlov in navezovanje na glavno vrv. Prusikove vrvice so se zvijale med prsti tečajnikov v vse mogoče oblike, dokler ni nastal pravi bičev vozol.

Najbolj priljubljena tura iz Vrat je bila tista čez Kališče na bivak 2 na Gruntu s ciljem — vrh Dovškega križa. Na strmih travnih vesinah pod Kališčem nas je Stane učil, kako prepeljemo skupino mladih planincev s pomočjo vrvnega sidranja čez nevarna mesta. Napenjanje in pritrditev vrvi je navadno prepustil mlajšim vodnikom, sam pa je skrbno pregledal opravljeno delo. Pri bivaku na Gruntu je postal svojevrstno razpoložen. Neka otožnost se je prepletala z radostjo, ko nam je govoril o svojih najlepših doživetjih iz mladosti v gorah Martuljka z nepozabnimi prijatelji. Triglavska stena je z Grunta posebno mogočna in lepa. Stane se je rad zazrl v njene prepade in nam kazal

značilne smeri, Gorenjski turnec, Čopov steber, Okno, Črno steno, Zlatorogove police, Jugov steber... — in med vsemi je tudi njegova prvenstvena kovinarska smer, ki jo je preplezal s prijatelji v navezi, Jožom Čopom, Dolfetom Kremžarjem, Maksom Medjo in Andrejem Župančičem. O tej »svoji« turi nam Stane ni govoril, tako skromen je bil. Med turo je na počivališčih rad »podebatiral«, se vmes pošalil in zaključil z zanj značilnim odrezavim — »kaj?!« Posebej strog in natančen je bil pri pregledovanju tehnične izvedbe improviziranih nosil. Tu ni skoparil s kritičnimi ocenami pa tudi s pohvalami ne, kajti skrb za ponesrečena in reševanje v gorah sta bila Stanetu vedno izjemna moralna in človeška dolžnost. Od tu pojem za Staneta Koblarja kot izredno požrtvovalnega, vestnega in tehnično izurjenega gorskega reševalca in gorskega vodnika.

Vršič je bil Stanetu zelo pri srcu.

Bili smo v Erjavčevi koči; povzpeli smo se na Mojstrovko in na Sleme. Plazovi so glavna nevarnost zimskih gora, v tem koncu posebno tisti kložasti pod stenami Mojstrovke na Slemenu. Stane nas je učil o vseh teh nevarnostih, prepletal pripovedovanje za lastnimi izkušnjami in doživetij. Učil nas je reševanja izpod plazov, učil nas je, kako uporabljamo cepin, delamo sidrišča na snežnih strminah. Najlepši pa so bili spusti na smučeh po belih bregovih Komne in Doline triglavskih jezer. Stane je bil vodnik na čelu kolone, pa tudi samo skrben opazovalec dogajanja, kadar je prepustil vodništvo mlajšim. Njegova smučarija, kot moža srednjih let z nepogrešljivo pipo v ustih, je bila za udeležence vedno svojevrstno doživetje. Spomin na takšnega Staneta bo med nami vedno živ.

Tisti zaključni večer v koči pod Bogatinom so srca vseh sprejemala Stanetove očetovske besede: »Samo narava in gore so tisti pravi veliki učitelj, zato hodite kolikor največ morete, opazujte, učite se. Tovarištvo naj vam bo največja vrlina, lepote gora pa največje doživetje.«

Tako. Obvezni del enega od številnih zaključkov v približno dvajsetletni dobi prizadevanj mladinske komisije na področju vzgoje in izobraževanja, je bil končan. Mladi tečajniki, zdaj že novo potrjeni mladinski vodniki, so prevzeli večer v svoje roke. Simbolična darila, predvsem pa številne tople besede zahvale, za to priložnost sestavljene pesmice, vse to so naslavljali na vodstvo tečaja. Vedno znova pa smo izgovarjali besedo zahvale Stanetu. In tako je bilo vedno in povsod, kjer nas je razveselil s svojo prisotnostjo. Prav na koncu, ko smo dvignili kozarce, pa je Stane segel v žep, šel z roko k ustom in zaslišali smo prelepo muziko, venček slovenskih ljudskih pesmi. Sprva presenečeni, potem smo prevzeti prisluhnili, nato pa tiho zapeli. Stane je osvojil vsa srca mladih in se za vedno zaklenil v njihov spomin.

Vse to in še veliko več je bil naš Stane, nepozabni mož skromnosti in dejanja, vzor pravega gornika.

Stane, mnogo prezgodaj si nas zapustil. Vsi, ki smo te poznali, smo te imeli radi in tak boš ostal z nami. Triglavske rože pa te bodo na grobu spominjale na številne mlade prijatelje, tvoje nekdanje »učence« z gora.

Miha Marenče

ZA DEVETIMI GORAMI

BOGOMIL JELAČIN

Naslov te zgodbe pove, da se je zgodila že davno in da je pravljicična. Pa ni. Zgodba se je resnično rodila točno na Novoletni dan pred 47. leti, leta 1935.

Cankar v mnogih pripovednih spisih, črticah, novelah, omenja »Skrito kamrico«. V to kamrico, kot on pravi, vsakdo skriva svoja najlepša in najsvetejša čustva in doživetja, ki jih le redkim zaupa, odkrije pa nikomur. Rabijo mu za balzam v življenjskih preizkušnjah; spomin nanje mu vzbudi žarek upanja v lepše, srečnejše življenje in prihodnost. Svojo bogato kamrico le redko odprem, če pa jo, jo vedno z neko bolečino. In doživetje, ki ga nameravam opisati, je iz te — moje — kamrice.

— — —
Že tri dni neprestano sneži. Dolino je prevzel čuden snežni opoj in tišina. Ljudje so v tem neprekinjenem sneženju mirni, tihi, dobri. Še v gostilnah manj pojo, le modrujejo. Novo leto prihaja in z njim mraz v odmaknjeni del naše ožje domovine, za katero pravijo Bohinjci, da jo je Bog ustvaril, ne za ljudi, temveč za medvede. Vse ceste so globoko zasnežene in niso zorane. Edina zveza z zunanjim svetom je bohinjski vlak, ki veže ta odmaknjeni kraj s civilizacijo.

Ponoči sem se odločil. Če se bo zjasnilo, bom šel na Komno silvestrovat, v svoj dom, in to ne glede na sneg in na druge nevarnosti. Naslednji dan se je rodilo prelepo jutro. Jasno, temno modro nebo, povsod bleščeči snežni kristali. Senožeti, gore, skale, gozdovi, vode, vse je bilo zavito v srebrno belo bleščavo, iz katere se dvigajo proti jasnemu nebu gorski bogovi, med katerimi je na desni strani naš očak Triglav, ki kuka izza Tosca in se mi smeje, na levi pa moj »vojvodski prestol« — Črna prst z oporo na Črno goro na levi in na Lisca na desni strani. Tako lepih dni se malo rodi in ob takih trenutkih si željan borbe, če bi bilo treba, do smrti.

Čimprej, kliče Podrta gora, poziva Mahavček — Bogatin! Ne morem več čakati. Jesenove smuči z »unitas vezmi«, ki mi jih je podaril oskrbnik leta 1932 na Veliki planini, da sem se lahko preguncal čez globoko zasnežene skale in konte v snežnem viharju v dolino Črne. Nahrbtnik s koruznim bohinjskim brašnom, zaseko, lipovim cvetjem, dvema kilogramoma sladkorja v kockah, štirimi zavitki »finfarja« (tobaka za pipo), desetimi škatlami vžigalic, dvolitrsko od ognja očrnelo ponjivo, z leseno žlico, orglicami, zavitkom sveč, z nekaj suhega perila, prazno denarnico, z legitimacijo in s kupom časopisnega papirja, med katerim je bila tudi Ljudska pravica* — vse je pripravljeno. Pri Zabregarjevi kmetiji sem zavil v Senožeta. Šlo je, ker je bil sneg suh, lahek, pršen. Če bi bil moker, bi smuči namazal kar s svečami. Povsod svežina, čist zrak in lesk svežega snega. Prvi počitek sem si privoščil pri vasi Žlan; opazoval sem prvo smučarsko skakalnico, Hansenovo, na kateri se je najbolj izkazal Albin Novšak, Bohinjec. Pokadil sem pipo tobaka, saj sem jo bil tudi zaslužil. Moj dragi Veliki Draški vrh, ti si lahko srečen, ker lahko zijaš naravnost v Triglav.

Od Žlana sem splužil na glavno cesto in po njej drsel mimo Laškega rovta, Ribčevega laza, Sv. Janeza, Sv. Duha do hotela Zlatorog. V njem sem se oglasil le toliko, da sem videl Dobravčeva dekleta pa da bi poizvedel kaj več o graničarjih. Turistov ni bilo. Pričakujejo jih zvečer, če bodo orali.

Podvzval sem se, saj je pred menoj še stodvajset serpentin do Komne. Bile so globoko zasnežene in zametene tako, da se mi je na ovinkih vdiral do popka. Šlo pa je le. Čim višje, tem lažje in lepše je šlo. Pred mrakom sem bil že pred nekdanjo Kernovo lovsko kočjo. Do moje pa odtod ni več daleč.

Ne najdem besed, da bi mogel vso to lepoto opisati, kajti bil sem — kot okamenel.

Lahko je bilo Kugyju, ko je znal tako lepo pripovedovati, ko je imel pri sebi vedno poln mošnjiček, povrh pa še divje lovce, ki so mu kazali varne prijeme, jaz pa sem brezpraven slovenski šerpa...

Ob koči sem s smučmi gazil do vrha vzpetine, odtod je potem le krajši smuk do mojega doma na planini Govnjač. Okoli mene so gorele gore v rdeči večerni zarji. Posebno Podrta gora je bila čudovita. Povsem zalita, s snegom; podobna je bila mladi nevesti, odeti v bel pajčolan. V dolini pa je že mrak odmikal očem tihotno, sanjavo jezero — in šele tedaj sem se dokopal do gornjega konca vrat in zlezal v zidani bivak. Od zadnjega obiska je ostalo še nekaj razklanih macesnovih vej in praznih italijanskih škatlic od vžigalic. Sklepal sem, da so bili pred snegom tu tihotapci ali pa divji lovci. Glavno je, da so pustili zame še nekaj trsk in suhega ruševja, da sem lahko pripravil večerjo, ogrel prostor in posušil mokre cunje. Na ognjišču je zagorelo. Mokre cape sem obesil na lesene kavlje, sezul sem težke okovanke in si nataknil suhe volnene nogavice, nabasal pipo in pristavil ponev s snegom za žgance. Odlično sem bil razpoložen. Večerja z mastnimi domačimi koruznimi žganci s čajem mi je slastno teknila. Skozi odprtino, ki je bila zdaj že mnogo večja, sem opazoval košček zvezdnatega neba. Dih gorske noči, blažen mir in prijetna toplota — vse to me je kmalu zazibalo v lepe sanje, v katerih bi najraje za vselej zaspal.

Usoda je hotela drugače. Čez mojo sneženo odprtino, ki se je vedno bolj širila, pa tudi umazana od dima je bila, je pokukal dan, Novo leto 1935. Šel sem pred bivak, si s snegom oribal zadimljen obraz in kot vkopan obstrmel pred to zimsko lepoto samotne Komne in zasneženih gora okoli nje. Nisem vzdržal. Hitro sem šel po pipo, jo nabasal, prižgal in se odločil: Na ta samotni, od nikogar obiskani vrh nad mojo »dependanso« bom skočil. Poznam ga že iz doline. Celo iz ribogojnice v Bohinjski Bistrici ga lahko vidiš. Ali se imenuje Kok ali Vrše, še danes ne vem. Ta samotna gora mi zakriva pogled, ko želim iz ribogojnice opazovati Podrto goro, in me venomer izživja. Danes bova obračunala. Ali odplavam med bele Zlatoroge ali pa ostanem na tem že na pol od civilizacije gnilem planetu! Poleti je skoraj do vrha poraščen z ruševjem. Le sem in tja so med to rušje nametane deloma previsne razpokane in več metrov visoke skale. Z vseh strani je ta samotna gora zalita s snegom in ledom. Vetrovi jo objemajo tako, da je na eni strani ledena, na drugi pa naježena s srežem. Naklon je z vseh strani precejšen. Pozimi je podobna sneženemu možu.

* Ljudska pravica, ki jo je tedaj urejal pokojni Miško Kranjec.

Cepina nimam. Imam pa močne in težke okovanke, bister razum, jekleno voljo in pogum. Trdo sekam v zglajeni led stopinje. Meter za metrom, opore v ledu so skromne. Treba je stati pokonci, da ne bi izgubil ravnotežja. Tristo metrov višine. Večkrat počivam stoje, da bi se mi umirile noge, kajti hudo je, če si ti začno noge tresti in klecati kolena... Tedaj rada popusti preudarnost, posebej tedaj, ko si v težkem položaju. Trdo je to delo, drzno in tvegano, samo za tiste, ki so dovolj pogumni. Žejo si gasim z ledom, nad menoj pa je jasno, čisto, modro nebo, ki vabi, da pozabiš na težave, da vztrajaš, da ne odnehaš, čeprav si sam, brez gledalcev, čeprav to ni olimpijada, ni bojna poljana. Si pa vzvišen nad vsem tem, ker čutiš v srcu božansko simfonijo krute narave in božajoči odmev njene čiste lepote, nekje čisto na dnu pa jedro svojega jaza. Še malo, pa bo lažje, lepše pri srcu. Vidim že vrh, na katerem se sončne lise večajo... Še meter in vrh je pod menoj.

Nimam besed. Nimam. To je treba doživeti.

Srce je umirjeno, hrepenenje utešeno. V roke sem vzel orglice in zase igral pesem gora. Pogledal sem čez rob. In kaj sem opazil? Kakih sto metrov pod menoj, na sneženi polici, so ležali trije gamsi in se obračali proti meni. Je to čudež ali so to enaka občutja? Bil sem povsem iz sebe in sam ne vem zakaj.

Slovesnost na vrhu me je prevzela. Bal sem se, da ne bi nazaj grede zavoljo razstrenosti omahnil. Sonce je po sneženih kontah, globelih, vrtačah, v ledenih stenah zbrisalo še zadnje sence. Tisti gamsi! Nekako tesno mi je zaradi njih pri srcu. Moram brž dol, med ljudi, proč od te samotne gore, čimprej v planinsko kočjo na Kraj planini. Morda je tam kaj turistov, veselja, glasbe, petja? Vračanje je bilo mnogo težje. Moral sem se s hrbtom obrniti k steni, si s peto sekati v led stope, ob tem pa ohranjati ravnotežje. Na mnogih mestih je šlo le za las. Toda, naklonjeno mi je bilo živeti.

Zadovoljen in srečen, da mi je uspelo premagati to strmino, sem hitro pospravil svojo kramo, pritrtil smuči in oddrsel proti Bogatinskemu sedlu — naravnost v planinsko postojanko. Po dimnati kači sem že od daleč lahko uganel, da je v koči življenje, da so v nji ljudje. Štrosov ata, oskrbnik kočje, star gams, mi je svoje trde sive brke pritisnil na pragu kočje — na lice.

Zaslišal sem petje: v to veselje se je oglašal star, predpotopni gramofon. Vstopim in glej ga zlomka. »Odkod pa ti« in že me objame Tomaž Godec. Žarel je od veselja. Potem pa še Cilka, Minca, Fanny Copelland, Marko Debelakova, Edo Deržaj. Trojka je prišla od Sedmerih jezer sem, Tomaž čez Ovčarijo, trije graničarji z velikimi brki z Bogatinskega sedla, s karavle, jaz edini z Ukanca, Štrosovi hčerki pa sta bili gori že od Božiča. To je bila vsa družčina. Meni je po tistem doživetju prijala sprememba, petje, veselje pa tudi globok požirek. Vsi, z graničarji vred, smo bili razpoloženi in veseli. Zakaj pa ne bi bili, ko nam je v planinah tako »fletno« pri srcu. Vsi smo enega duha in ene misli.

Uro pred mrakom sva s Tomažem orala sneg čez serpentine, oba globoko prevzeta nad bučanjem slapa Savice. Obiskala sva ga in si pri njem še enkrat voščila vse dobro za vse dni, ki so bili pred nama. Odšla sva še v hotel Zlatorog k dobrosrčnemu Dobravcu. Hotel je bil skoraj prazen, le redki so se prebili do sem. Tomaž me je počastil s čajem in s »topelt« žganjem. Z njim sva se v mraku razšla. Tomaž je odsmučal po levi strani jezera pod Pršivcem, za kondicijo v Staro Fužino nakupovat svinjske kože, jaz pa sem se zadržal še z mlajšo Dobravčevo hčerko, ki mi je za slovo podarila ljubezenski nasmešek in to tako vroč, da je celo na dnu pipe žerjavica zavrčala. Kmalu nato sem jo tudi jaz mahnil po stari poti, odkoder sem prišel — čez Senožeta v ribogojnico, kjer me je čakalo vsakdanje opravilo.

— — —

In zdaj se mi je kamrica spet zaprla. Do danes se je od takrat mnogo spremenilo. Niti ne vem, če je kdo od tistih še živ... Vem le to, da so živi spomini na dni, ki bili so in jih zdaj ni več.

(Sestavljeno po planinskem dnevniku 18. 12. 1972.)

POPRAVEK

V sestavku Erne Meško — Kog, 325 m (PV 9—83, stran 473) v 7. vrsti od spodaj navzgor, najdemo zapisano: »... vso pot nas je spremljal Kog.« Moralo bi biti zapisano HUM, kot je avtorica zapisala v tipkopisu. Hum je izredno lep hribček z vinskimi goricami in je pred Kogom in ga je Erna Meško v PV 5/77 že obširno opisala. Za napako se bralcem opravičujemo!

VEČER IN NOČ

(BORISU SIMONČIČU V SPOMIN)

MATEVŽ LENARČIČ

Kaj je življenje — ali je kaj več kakor
upanje in spomin?
Upanje,
to se morda rodi z mladim jutrom,
spomin,
vse lepe spomine, pa nam poklanja —
ta večer in noč.

(Fridtjof Nansen)

Ta slavni nordijski raziskovalec polarnih prostranstev je vedel, kako minljivo je življenje posameznika, kako malo je treba, da se življenje, polno mladega zanosa, v trenutku spremeni v nič, ko ostane le z bolečino prežet spomin prijateljev, ki jim smrt ne pomeni le otožnih, medlih obrisov minulih dni, pač pa tudi prelomnico v življenju. Že tu morajo potegniti črto, ki jo večina potegne šele ob koncu svojega dolgega, praznega življenja, ko se sprašujejo, čemu so sploh živeli. Ta črta je hkrati simbol, je meja, ko je na oni strani potrebno zaživeti novo življenje, mnogo zahtevnejše od tistega, ki smo ga začeli z rojstvom, saj je bilo tedaj vse novo, nedoživetivo in spomin ni bil poln nedokončanih skupnih želja, ki sta jih rodila prijateljstvo in ljubezen.

Tega se zavedajo tisti, ki poznajo pot, po kateri hodijo in jim ta pot pomaga živeti, veliko pretrpeti in tvegati; nove in nove zapreke pa jim včasih pomagajo do spoznanja, da njihov obstoj pod ovirami pravzaprav ne velja veliko.

Boris je s svojo smrtjo zaključil tudi del našega življenja. Preveč smo skupaj doživeli, preveč skupaj načrtovali in premalo časa nam je bilo namenjenega, da bi vse to tudi uresničili. Sam sebi bi lagal, če bi se zdaj tolažil, da bo kmalu spet vse po starem. Gore bodo kot so že tisočletja, veter bo še naprej brazdal tišino in v nas rojeval romantična občutja, led se bo še naprej poleti tajal, pozimi debelil, sonce bo vzhajalo in zahajalo, prijateljevega nasmeha pa ne bo več.

* * *

Sediva v napol podrti kolibi, narejeni v obliki šotora iz debelih, starih, izsušenih debel, katerih špranje so zatlačene s starim, umazanim polivinilom ali kosom rjaste pločevine. Postavili so jo kdo ve kdaj sem v zavetje gozda, v vzočju Fitz Roya. Zunaj že tretji dan lije, veter nosi dež vodoravno po dolini, narasli potočki pa si v kolibi iščejo med opremo in hrano novih poti, na ognjišču se kadi, ker so drva razmočena. Ždiva, ure in ure govoriga nepomembnosti, neumnosti, štejeva konzerve, ki jih že zdaj, ko še niti začela nisva, zmanjkuje, tuhtava, sva zaskrbljena in napeta. Že doma sva menila, da se bova tu prav gotovo prepirala. Pomanjkanje hrane, slabo vreme, neuspehi, vse je ustvarjalo naelektreno ozračje, vendar — prepirala se nisva. Dolgo nisem vedel, zakaj se nisva nikoli sprla, ko je bilo vendar toliko priložnosti za to. Zdaj vem ... Z Borisom se ni bilo mogoče spreti.

V življenju obstajajo kreposti, ki jim ljudje, v različnih okoliščinah prisojajo različen pomen. Opevajo, na primer, različne vrline, ni pa človeka, ki ne bi spoštoval skromnosti. Alpinizem se je zdaj že tako razmahnil, tudi pri nas v Sloveniji, da bi bilo premalo prstov na rokah, če bi odlične alpiniste želeli prešteti. Teh prstov pa je brž preveč, če bi želeli prešteti tiste odlične alpiniste, ki so, kljub uspehom, ostali — skromni.

Boris je v petih letih opravil vrsto zahtevnih vzponov. Včasih, ko je bil za njim težak vzpon in ko mu je na obrazu sijalo sproščeno zadovoljstvo po trenutkih negotovosti, ko mu je skrb stiskala srce, je rad dejal: »Kaj vse so že drugi težjega zlezli!«

* * *

Bilo je lepo, ko sva nahrbtnike vrgla z ramen na vrhu pobočja, ki spušča svoje z bodičevjem in suho travo porasle boke v dno prodnate doline, ki jo je v stoletjih zravnala ledeniška reka. Sonce se poslavlja, oblaki pa mu včasih odvzamejo moč, in riše sive, enolične sence, ki se na nasprotnem pobočju spreminjajo v čudne like, ki se mešajo z barvami zelenja, cvetja, kamenja in z modrino neba, nad pampo. Suh, ne preveč mrzel veter se podi po dolini, s seboj nosi s sljudnimi delci nasičen prah, ga vsipa v najmanjše odprtine in ga pušča v sprjetih, od potu zamaščenih laseh. Počutiva se spojno. Koža na obrazu je podobna usnju. V daljavo zreva z otožnimi očmi, kot da sva Indijanca, ki odhajata s tega sveta in ki na njih obrazih le redko zaznaš sled čustev. Tako bi lahko živela večno.

»Ko bova odhajala domov, bom vzel fotoaparata in poslikal vse od leve proti desni, od tal do obzorja!« sem mu dejal vznemirjeno.

»Jaz pa bom sedel tukaj na hribu in gledal vse z velikimi očmi, potem bom pa še sedel in še gledal, nikoli se ne bom naveličal.«

Pa sva spet umolknila.

Večkrat sva se pogovarjala o življenju, o študiju, ki nama je pomenil veliko manj kot alpinizem. Zadnja leta nama je bilo tako lepo, da sva vedela, kako to ne more večno trajati. Spraševala sva se, kaj bo potem. »Bo že kako!« sva navadno zaključila.

V spodnjem delu
Švicarske smeri v
Les Courtes
(zadnja fotografija
z Borisom)

Foto M. Lenarčič

V Ljubljani sva bila »cimra«. Učila sva se malo, v šolo hodila še manj, v hribih pa sva bila kar naprej. Štela sva kline, kovala načrte in včasih tudi katerega uresničila. Veliko sva govorila o dekletih in o alpinizmu, če gre to dvoje skupaj. Če življenje podrediš plezanju, potem do dekleta nehote postaneš — egoist, če seveda dekle ni tudi tvoj stalni soplezalec. Boris se je ob takem razmišljanju navadno zresnil; zamislil se je in dejal: »Odvisno je, kakšno dekle imaš! In pri dekletu je imel res srečo. Prepričan je bil, da bo lahko ustregel obema svojima velikima ljubeznima. To dvoje je bilo v zadnjih letih vse njegovo življenje. Živel ga je nenavadno hitro, vedno na poti v hribe ali k dekletu in za oboje je dajal vse.

* * *

Le redkokdaj smo bili za prvomajske praznike v Paklenici. Boris je menil, da gneča v stenah ne sodi v alpinizem, zato se je tega izogibal. Vendar je vzdušje v taboru vseeno prijetno, saj veš, da so okrog tebe ljudje, ki žele početi isto kot ti in tako pogovor steče tudi s tovarišem, ki si ga prvič srečal.

Tako smo se tudi mi nekajkrat udeležili spomladanskega pretegovanja v hribih nad Starim gradom. Po nekaj dneh nama je plezanja dovolj. Odločila sva se za kopaње v hladnih tolmunih pod taborom, da bi si hladila pekoče blazinice na prstih. Težko sva se odtrgala od zelene, bistrre vode; vrnila sva se v tabor. Vsi visijo po stenah. Zapeče naju vest in se na hitro odločiva za Tržiško smer. V nekaj minutah sva nared, še vsa omotična od namakanja in poležavanja. Že v prvem raztežaju se odlomi velika luska in Boris mi obvisi na vrvi tik nad glavo. V stegnu je zazijala majhna, globoka luknja; še isti večer so mu jo zašili v krajevni ambulanti. Rana ga ni skrbela. Za kaj težjega ne bo, s tečajniki bi pa vendarle lahko kaj splezal.

Zvečer, ko se vrnem v tabor, zaslutim, da je nekaj narobe. Vsi sede s povešenimi glavami. V šotoru leži Boris, roka pod ramenom je nenavadno zvita. Obraz zguban od bolečin, iz ust pa mu uhajajo le pridušene kletvice. Tokrat je šlo zares. Sledila je bolnišnica. V Zadru, nato v Trbovljah, potem vijaki, ploščice, mavec, in šele čez tri mesece sva bila spet skupaj v hribih.

Zdravnik mu je napovedal: vsaj pol leta mirovanja! Plezanje pa mu je odsvetoval za vse leto. Naravnost mu je povedal, da bo z roko hudo narobe, če bi jo še enkrat zlomil. Borisa pa je kljub temu gnalo v hribe. Kako srečen je bil, ko sva hitela po sončnih grebenih, visoko nad Martuljkom, Krnico. Kar naprej bi klepetal, kot da bi hotel nadoknadi vse mučne dni mučnega ležanja, ko ni vedel, če bo še lahko plezal.

Še preden so mu pobrali kovino iz roke, je še isto sezono opravil vrsto odličnih letnih in zimskih vzponov.

Na odsek je prišel leta 1978. Bil je suh, žilav, poprej je že dolga leta treniral gimnastiko. Ko mu je bila pot do državne reprezentance odprta, je vse skupaj pustil, alpinizem mu je pomenil več. Večkrat je pripovedoval, kako je zadnja leta vse bolj iskal družbo, ki ji je mineval čas v praznem besedičenju, pijači in cigaretnemu dimu. Hribi so ga odvrnili od takega življenja, v katerem mnogo mladih zaman išče same sebe. S svojo zagnanostjo je na odseku takoj izstopal in pustil za seboj tako vrstnike kot že starejše alpiniste.

Bili smo na skupni turi na Kamniškem sedlu. V Zagorju na železniški postaji je pri zaviranju vlaka odletela železna zavora naravnost v Borisov gleženj. Do Ljubljane se je noga že lepo zadebelila, v Kamniški Bistrici pa je komaj še lahko stopil nanjo. Noč se je spuščala, urezali smo mu dve rogovili in potem se je začela njegova trnova pot. V glavnem po rokah. To zmorejo le ljudje, ki ljubijo gore in imajo tako voljo, da delajo čudeže. In volje Borisu res ni manjkalo.

Nato so leto za letom sledili težki vzponi pri nas in na tujem. Na odseku so ga začeli spoštovati tudi najstarejši alpinisti. S svojo voljo in skromnostjo je postal vzor vsem, ki so ga globlje spoznali.

In potem, ko je že prebrodil mladostno zagnanost, nemalokrat nepazljivo, ko se je po svojih nazorih in mišljenju približal najbolj izkušenim, potem ko mu je prodrlo v zavest, da se bliža obdobju, za katerega alpinisti trdijo, da se jim ne more skoraj nič več hudega pripetiti, potem ko se je zavedel, kaj vse je še pred njim, potem se je zgodilo . . .

4. avgusta smo sestopali po severni steni Les Courtesa. Na grebenu se je odlomila gmota kamenja, ki je mirovala tisočletja in je kljubovala mrazu, vročini, potresom; lahko bi ostala negibna še tisočletja, ali pa bi se zrušila minuto prej. Če bi se zgodilo tako, bi strmina pod menoj ne ostala tako prazna, brez prijatelja.

Sedim na balvanu, na ledeniku, noč je mrzla, blede zvezde hladno svetijo, nič ne čutim . . . Zame se je končal del življenja.

Spomnil sem se besed, s katerimi je mrtvi Amundsen tolažil kapitana v filmu »Nobile« in jih je tudi Tone Škarja strnil v nekrolog Cenetu Kramarju, ko se je smrtno ponešrečil le nekaj stran od tod v Druju.

»Ne žaluj za nami. Tisti, ki je videl lepoto večnega ledu, ki je imel srečo preizkusiti sebe v najbolj surovi naravi, nima kaj obžalovati. Mirno spi prijatelj in se spominja sonca, ki rdeče oživilja mrtvi sneg, lednih skladov, ki se rušijo v globino z zvoki najmočnejše simfonije, tančice ledenih kristalčkov, s katero vihar zastira ostrino golih skal. Sanjaj o trenutkih, ki so bili stik z večnostjo. Preveč smo živeli, da bi smeli objokovati našo smrt. Spominjaj se...«

Borisovi pomembnejši vzponi:

1979: prvenstvena v stebri Vršičev —V, VI 150 m.

1980: Kamniška v Vršičih, Lahova v Vežici, prvenstvena v V steni Grintovca, v severni steni Triglava Peternelova z Ladjo, Helba s Čopovim stebrom, Zajeda v Šitah, Trikot v Dolgem hrbtu...

Zima 1981: Centralni steber v Dedcu, Desna v Dedcu, slapovi v borovniškem Peklu, slap Lucifer v Martuljku, Gregorinov steber v Kalški gori, prvenstveni vzpon po srednjem slapu v Tamarju (90°—60°).

Poletje: prvenstvena v Vršičih V, A₂, Paklenica: v Aniča Kuku Brid, Velebitska, Ljubljanska... Varianta v Travniku, steber Šit, Direktna Kramarjeva v Koglu...

Zima 1982: Direktna v Štruci, J greben Skute, Aschenbrennerjeva v Travniku, Raz Jalovca.

Poletje: Hunikina v Vežici, Andrich — Fae v Torre Venezia, Carlleso Sandri v Torre Trieste, Direktna v Stenarju, Cizljeva v Špiku, Fajdiga-Pintar s Čopovim stebrom.

1983: Alpinistična odprava v Patagonijo. Preplezal Kalifornijsko smer v Fitz Royu, zaradi slabega vremena vrh ni bil dosežen.

Poletje: prvenstvena Zasavsko-Kamniška smer v Rzeniku, V+ A₂, Zavrnikova v Dolški Škrbini, 2. ponovitev smeri 80 v Dolški škrbini, 3. ponovitev Čebelice v Frdamanih polciah, v Sfingi v enem dnevu Raz mojstranskih veveric in Obraz.

Les Courtes — Švica.

KOMOVI, DALEČ V MEGLI

EDO TORKAR

Močno dopoldansko sonce me je pravkar prebudilo iz sna, v katerega sem utonil na produ reke Tare, nekje na pol poti med Kolašinom in Mateševim, izhodiščem za moj vzpon na Komove. Tara je tod še tako plitva, da še dojenček ne bi mogel utoniti v njej; debeli črni paglavci se grejejo v njenih toplih plitvinah; nekateri že dobivajo nožice, pa tudi drugim se vidi, da bi radi čimprej začeli samostojno življenje odraslih žab. A preden se bo to zgodilo, bojo imele ribe in ptice še slastno požrtijo, vsak paglavec tudi ne zasluži, da bi postal žaba.

Če rečem, da sem se zbudil, to še ne pomeni, da bom zdaj kar vstal in šel. Sonce tako prijetno greje, vetrček tako prijazno pihlja okoli ušes, in rečica tako blagoglasno šumlja, da bi bil greh kar takoj vstati in iti. Ne razumem tistih športno zagnanih hribolezcev, ki že ob prvem svitu skačejo s pogradov in se zaganjajo v skale kot podivjani gamsi, ne da bi utegnili sestiti, se odpočiti in se razgledati, pač pa se v potu svojega obraza ženejo za novimi in novimi vrhovi in transverzalnimi trofejami. Zdi se mi podobnim moškimi, ki potrjujejo svojo moškost tako, da polagajo ženske kot na tekočem traku, ne da bi imeli od tega kaj več kot nekaj imen več na seznamu. Planine, kakor ženske, niso samo zato, da jih osvajamo, pač pa tudi zato, da se na njih odpočivamo in uživamo, da spoznavamo njihove skrite koticke in se jim pustimo tudi kdaj pa kdaj presenetiti in — zakaj ne? — premagati. Zakaj bi se morali ves čas dokazovati kot osvajalci, bodimo tudi malo platonični občudovalci. Večno nepotešeni zaljubljenici so v očeh izkušanih, od zmag utrjenih ljubimcev morda videti smešni, (kakor je v očeh sveta že od vekomaj smešno vse, kar je plemenito, nedolžno in naivno) — a kdo, če ne oni, lahko pomladá ta postarani planet, ta ugasli ogorek sredi vesoljske praznine?

V Mateševu sem ravno pil pivo v kavarni in nabadal koščke mesnega narezka na nož, ko se je zunaj uscalo izpod neba. Naročil sem še eno pivo in postrgal zadnje ostanke narezka iz konzerve, zunaj pa je še vedno scalo.

Da mi kupiš Mileee
suknjico od svileee...

Do grla sit posedanja v polprazni kavarni in narodnjaške glasbe iz kasetofona, sem v gozdu nad vasjo razpel šotorko in vedril na prostem. Ko je dež pojenjal, sem šotorko zvil in se zagrizel v hrib. Ura je bila štiri popoldne in upal sem, da mi bo do večera uspelo priti do pastirjev na Komovih.

Pa mi ni. Po poti, ki je bila na karti označena črtkasto, kot konjska steza, vsaj deset let že ni stopilo konjsko kopito, tako je bila zaraščena s praprotnjo in trnjem. Po nekaj sto metrih pa se je kar izgubila v grmovju, poleg tega pa se je spet uscalo, tako da sem že razmišljal o tem, da bi se podričal nazaj v dolino in počakal avtobus za Andrijevico. No, pogled na uro mi je zadoščal za ugotovitev, da je avtobus za Andrijevico medtem že odpeljal, do Kolašina pa bi moral spet tri ure pešačiti, zato sem si rekel: »Fant, tako in tako si v dreku, zato zagazi do kraja vanj in se ga do sitega nažri!«

Visoko na pobočju Komov, se je nad stoletni gozd, poln orjaških bukev in hrastov, spustila megla, dež je bičal krošnje dreves, vse živali, razen močeradov in polžev lazarjev, so se poskrile v brloge, samo še neka dvonoga človeška žival, upognjena pod bremenom, ki si ga je naložila na hrbet, je kdove zakaj zapustila brlog in kdove kaj išče v tej zamegljeni, mokri in mrakobni goščavi sredi Balkana.

Nikoli nisi tako moker, da ne bi mogel biti še bolj, sem si mislil, ko je bil mrak že zelo gost in je bila tudi megla že zelo gosta in je tudi dež še kar na gosto scal in mi je mokro grmovje, skozi katerega sem se plazil, močilo hlače in mi je spodrsavalo na mokrem dračju in mi je kapljalo za vrat in mi je že čofotalo v gozderjih od hoje po mokri travi.

Tale podoba mi je ves čas lebdela pred očmi: gozd se nenadoma razredči, pred menoj se razprostre planina, na njenem robu ždi lesena koliba iz katere se veselo suklja dim. Pastirji me prijazno povabijo k sebi in mi postrežejo z žganjem, kavo, kruhom in sirom, zaviti v toplo volneno odejo se pogovarjam z njimi, medtem ko se mi premočene cunje sušijo nad ognjiščem in so tudi gozderji do vrha natlačeni s časopisnim papirjem, ki bo iz njih že do jutra potegnil vso vlago...

Tako sanja popotnik v puščavi o požirku vode, o zeleni oazi sredi peska... A kaj ko so med lepimi sanjami in kruto resničnostjo tako globoki in nepremostljivi prepadi! Toda — ali se ni gozd vendarle malo razredčil, ali mar ni dež pojenjal, ali se ni megla za malenkost dvignila, ali mar ne vidim tam sredi gozda velike travnate planjave, ali ni... Ne, nobene kolibe ni, tudi pastirjev ni, toda prav spodaj na robu planjave se svetlikata iz mraka — dve kopi sena. Ko pridem bliže, vidim, da sta kopi letošnji in da ju še ni premočil dež. Ostalo mi je ravno še zadosti dnevne svetlobe, da sem med obe kopi razpel šotorko, nastlal ležišče s senom, se preoblekel v suhe cunje in se zavil v spalno vrečo.

No, neprijetnosti še ni bilo konec. Bilo bi zares preveč idilično, če bi zdaj v miru zaspal pod tisto svojo plachtico sredi gozda, celo noč kaj lepega sanjal in se potem spočit zbudil v sončnem jutru, polnem blagoglasnega ptičjega petja.

No — sonce je bilo, pa tudi ptiči so peli — zjutraj. Vmes pa je bila še noč, in ta ni bila tako mirna in spokojna kot bi si želel. Razbesnela se je nevihta, bliskalo se je in treskalo je in dež je s tako silo škropotal po šotorki, da je začela zamakati na sredi. Da ne bi bil spet moker, sem sredi noči izkopal luknjo v kopo in se zaril globoko v seno. Tako spanje seveda ni bilo udobno, na vseh koncih in krajih so me zbadale senene bilke, seno mi je lezlo v spalno vrečo, za srajco, v lase in celo v hlače — suh sem pa le ostal.

In sanje... Tudi sanje so bile zelo čudne, nenavadne, kakor je bil nenavaden tudi prostor, v katerem sem preživel noč. To niti niso bile prave sanje, vse se je dogajalo v tistem mejnem prostoru med budnostjo in snom, — zdravi pameti navkljub, vsemu kar vem o sebi, ljudeh in svetu, navkljub. Ko se je sredi noči nevihta oddaljila, sem zadremal. V snu sem začutil, da nisem sam, da je poleg mene še nekdo. No, bolje bi bilo, če bi namesto *poleg mene* rekel v *meni*. To je tako: primeš se za nogo in čutiš, da roka in noga ne pripadata istemu telesu, pač pa da si prijel za nogo nekoga drugega. Uščipneš se — nobene bolečine. Primeš se za tiča. Isti čudni občutek — kot da bi držal za tiča nekoga drugega. Poskušaš onanirati (kot zmeraj, kadar te je strah), pa ne gre. Žile se ne širijo, prekati se ne polnijo s krvjo.

Proti jutru sem spet utonil v spanec, nemirno se obračujoč na neudobnem ležišču. Sredi sna sem se zdrznil in planil pokonci. Zaklical sem: »Kje si? Kje pa si?!« in začel mrzlično tipati okoli sebe, trdno prepričan, da bi tu poleg mene moral ležati še nekdo; vsekakor nekdo, ki mi je blizu, ki mu zaupam, saj sem ga takorekoč vso noč čutil poleg sebe, v sebi, kot del sebe — prijatelja, brata, angela varuha — zdaj pa je nenadoma izginil. Morda zaradi tega, ker je že jutro in je menil, da ga ne potrebujem več?

Na silo sem se moral zbrati in se vrniti v realnost: sam ležim pod šotorskim krilom med dvema kopama sena na Komovih v Črni gori, zgodnje jutro je, skozi drevesne krošnje že tipajo prvi sončni žarki; bil sem v Dubrovniku, Titogradu, Kolašinu in Mate-

ševu in če bog da, bom še danes prilezel čez Komove v Andrijevico in od tam naprej v Prokletije.

Sonce leze že na vrh neba, ko to pišem, iz mojih kopic se kadi sopara, cunje, ki sem jih razobesil po bližnjem grmovju pa so že suhe, tudi šotorka je že suha samo čevlji so še mokri pa se mi bojo že posušili spotoma na nogah. Pospravimo svoje stvari in odidemo, na obrobju te lepe jasnine nad mano se že spet zbirajo oblaki, kdove kaj vse se še utegne izcimiti iz tega zlatega sončnega dne, preden se prevesi v večer.

Pred menoj črni oblaki, za menoj črni oblaki, nad menoj pa krpa jasnine — in tako vso dolgo pot od gozdne jase nad Mateševim, kjer sem prenočeval, pa do planine Čmirnice pod Vasojevičkim komom, kjer me je spet ujela noč. Kadarkoli mi je pogled na črno obzorje jemal voljo do hoje, sem zaupljivo obrnil oči k tej krpici jasnine, k temu vselej budnemu očesu, ki je bedelo nad menoj, in zdelo se mi je, kot da mi hoče reči: Kar korajžno, fant, ne bom te spustilo spred oči, nič se ti ne more zgoditi, dokler te gledam.

In tako sem šel naprej, kljub katranasto črnim oblakom, ki so se grmadili vsenaokrog, in iz katerih je kdaj pa kdaj zamolklo pogrmevanje že napovedovalo skorajšnje nevihto. A sinje oko nad menoj je izpolnilo obljubo in me obvarovalo strel in dežja. Po eni uri rahlega vzpenjanja po lepi gozdni poti sem prišel do planine Kotič. Planina je zapuščena, samo nekaj napol podrtih kolib je na njej, premore pa izvir žive vode. Vode je bilo sicer premalo, da bi z njo napolnil čutarico, komajda je mezela izpod skale, zato sem legel v strugo in jo srebal kar leže... Dobra, hladna, bistra planinska voda! Zdaj sem si tudi kosilo že lahko privoščil, mesni narezek in kruh, ni se mi bilo treba bati, da mi bo obtičalo v izsušenem grlu.

Planina Kotič je bila s svojimi 1783 m višine tudi prva razgledna točka pri mojem vzponu na Komove. V daljavi sem že mogel zaslutiti obrise Maganika, Sinjajevine in Bjelasnice, pa tudi skalnati vznožji sicer z oblaki pokritih Komov — Kučkega in Vasojevičkega. Ta dva mogočna, v sivo meglo zavita kamnita stožca sta torej cilj moje tokratne poti. Maganik bo prišel na vrsto kdaj drugič, Sinjajevina in Bjelasnica pa sta že moji stari znanki — nanju sem se povzpel že med mojim prvim pohodom čez črnogorske planine leta 1978. Z vrha Bjelasnice sem tedaj tudi prvič občudoval Komove — to najbolj divjo, najbolj mogočno in najbolj nedostopno črnogorsko planino — in že tedaj sem si rekel: Če bom še kdaj prišel v Črno goro, se bom povzpel nanje.

Zdaj so Komovi pred menoj — a kakor da me hočejo prestrašiti s svojo mogočnostjo, kakor da se mi hočejo skriti v nevihtnih oblakih, kakor da se že od daleč vzvišeno posmehujejo mojim osvajalskim naklepom: »Kar pridi bliže, ti uboga človeška uš, kot uš te bomo stresli s sebe in če ti to ne bo dovolj, te bomo osodili s strelom in odplaknili z dežjem in oslepili z meglo, da ne boš več vedel, kje se te drži rit in kje glava!«

In tako sem po etapah prodiral v osrčje planine, od katuna do katuna*, ves čas v strahu, da me ne bo kje vmes na samem ujela nevihta. Oblake je treba gledati z več strani, zgoraj, spodaj in še kje, nam v popevki svetujeta Joni Mitchell in Neca Falk. In res, z oblaki je tako: če jih opazuješ od daleč s strani, se ti zdijo črni in grozeči, če pa jih imaš nad glavo, se ti ne zdijo nič več tako črni in grozeči. In ko sem videl, kako se pastirji in črede brezskrbno klatijo po skoraj dva tisoč metrov visoki Kamenski rupi, ne meneč se za oblake nad seboj, sem se še sam navzel njihove brezskrbnosti.

No, enega izmed pastirjev pa sem le srečal z dežnikom pod pazduho.

»Bo dež, kaj?« sem ga pobaral.

»Kje neki!« je malomarno odmahnil z roko.

»Zakaj pa imaš potem dežnik s sabo?«

»Nesem ga k sorodnici v sosednji katun. Pred dnevi je deževalo in sem si ga izposodil od nje.«

»Kako pa veš, da ne bo tudi danes deževalo?«

»Vem!« je rekel in odhlačal naprej.

Ovce so se pasle v travi, pastirji pa — v borovnicah. Hodiš in hodiš in kamor ti seže oko — samo borovničevje. Odrgel sem nahrbtnik in se zapodil v borovnice, kakor teliček v deteljo. Naprej sem šel šele, ko sem bil ves črn okoli ust in mi je v želodčku kar klokotalo od sladkega borovničevega soka. Pa tudi potem se nisem mogel premagati, da ne bi mimogrede oskubil še kakšnega grmička ob poti.

Starka, ki sem jo pod večer na Valevskem lazju spraševal za pot do naslednjega katuna, me je vprašala:

»Iz katere države pa si?«

»Iz Slovenije.«

»Pa iz katerega mesta v Sloveniji?«

»Z Jesenic.«

»Kaj pa počneš tako daleč od doma?«

»Ogledujem si vaše lepe planine.«

»Pa kar sam? Čemu nisi vzel žene s sabo?«

* Katun = (albansko) planšarija, pastirsko naselje na planini (op. uredn.).

»Strah jo je volkov in medvedov.«

Ko sem pred petimi leti prvič lazil po črnogorskih hribih, so me pastirji spraševali, zakaj nisem vzel s seboj dekleta. Zdaj me sprašujejo, zakaj nimam s sabo žene. Čez pet let se jim bo zdelo že čudno, kaj pri teh letih sploh še hodim v planine in zakaj raje doma v fotelju ne gledam televizije... No, čez deset let bo pa mogoče že res tako: posedal bom doma v fotelju, gledal televizijo in že sama misel na hribe mi bo brž priklicala revmatične bolečine v sklepe.

Globoko v gozdu, vzpenjajoč se iz grape, ki jo je vrezal potok Ljuboštica, mi je prišel nasproti možakar z na uho poveznjenim klobukom in s plastično vrečko v roki. Za njim je capljal psiček, še mladiček. Psiček se je ves čas ustavljal in mahljal z repom, možakar pa ga je z žvižgi vabil naprej.

Pet minut zatem sem zaslišal korake v teku in pred menoj sta se pojavili dve dekleti; dekleti sta bili mladi in lepi, ena je bila plavalaska, oblečena v preprosto črno obleko, druga pa temnolaska v majici in trenirki.

»Foksi, Foksi!« sta klicali navzdol v grapo. In potem meni: »Ste kaj videli našega Foksija?«

»Tistega malega rjavega psička? Videl sem ga z nekim moškim spodaj v grapi.«

»S tistim lopovom! Ukradel nama ga je!«

In že sta stekli naprej dol v grapo.

Ob lesenem koritu sem razvezal nahrbtnik, se odžejal z vodo in z nožem postrgal zadnje ostanke mesa iz svoje zadnje konzerve mesnega narezka. Medtem sta se dekleti vrnili — s psičkom. Pozdravili sta me in šli dalje. V miru sem povečerjal in sem tudi jaz šel dalje. Gozd se je razredčil, pot me je pripeljala na planino Čmirnico. Tam sem spet naletel na obe dekleti, mrak je bil že tolikšen, da sem ju komaj spoznal.

»Ste morda videli med potjo kakšno kravo?« sta me vprašali.

»Ne, krave pa nisem videl. Je tudi njo odpeljal kakšen razbojnik?«

»Ne, izgubila se je, ko sva šli iskat psička.«

»Ta je pa lepa — najdeta psička in izgubita kravo. Kje imata pa glavo?«

»O, to sva tudi izgubili!« reče prva.

»Že zdavnaj,« jo dopolni druga.

In bili sta obe tako lepi dekleti, da bi ju kar slikal, če ne bi bilo že tako temno. Kar kravo bi jima šel poiskat, če bi vedel kod. Kar zaljubljen bi se vanju, če ne bi bil že zaljubljen.

Čmirnica je s 36 kolibami največje pastirsko naselje pod Komovi. Živino so že gnali na jesensko pašo v nižje planine in tisti večer se je še zadnjič zbrala mladina iz katuna, da proslavi svoj odhod iz gorskih višav v nižave. Pod streho so me vzeli trije mladi fantje, trije bratrance Jukići, trije divji lovci komovski: Sveto, Ljubo in Brana. Njihova koliba je bila bolj podobna razbojniškemu gnezdu kot pastirski koči: po stenah so visele lovske puške, noži, pasovi z naboji; v enem kotu se je sušila koža pravkar ubite lisice, v drugem kotu je kraljeval nagačen orel; namesto obešalnikov so jim služili v tram zabiti medeninasti tulci od nabojev. Pod mizo pa je cvilil pes Šarac; ves dan je bil s fanti na lovu in se je toliko gnal, da mu je od napore krč ohromil tace. Ponudili so mi cigarete in ko sem jih zavrnil, češ, da kadim samo za Novo leto in Prvi maj, pa še takrat samo, če sem nalit, so mi rekli: »Jutri gremo v dolino in to je za nas večji praznik kot zate Novo leto in Prvi maj, tu imaš steklenico in pij in se napij, potem pa prižgi cigareto.« Ubogal sem jih: pil sem, se napil in potem mi tudi kaditi ni bilo težko. Potem je prišel na mizo ovčji sir, pa hleb kruha, pa sol in čebula, pa kumarice, jedli smo in potem spet pili in kadili. Prišli so še fantje iz drugih kolib in prišla so tudi dekleta; žal pa tistih dveh lepotic, ki sta izgubili psička, ni bilo med njimi, tiste, ki pa so prišle, mi niso bile niti približno tako všeč kot onidve. Pa kaj potlej! — Če niso bile všeč meni, pa so bile zato toliko bolj všeč bratrancem Jukićem; njihov prihod jih je tako razgrel, da je Brana na ves glas navil kasetofon, Ljubo je zapel, Sveto pa je nabasal puško in ustrelil skozi streho, tako da je ugasnila petrolejka na steni in so dekleta zavreščala od strahu. Sveto je luknjo v strehi začepil kar s tulcem, in potem so hotela streljati še dekleta in Sveto jih je drugo za drugo vodil na dvorišče in jim kazal, kako se to dela. Pokalo je kot v partizanih. Potem pa spet pesem, žganje, sir, kruh, sol in čebula.

»Ajmo ven na korzo!« so predlagala dekleta.

In smo šli na korzo. To je bil tisti dan prav gotovo najvišji korzo v Jugoslaviji: kakih deset, petnajst fantov in deklet se je v temni, oblačni noči sprehajalo po blatnem koluvozu do konca planine Čmirnice in nazaj. Dekleta so se držala s fanti za roke, tudi bratrance Jukići so bili vsi v parčkih, nekam čudno nežni in tihi so postali, niti sledu o prejšnji hrupni razposajenosti ni bilo več, le Branov kasetofon je še zmeraj na ves glas hreščal pesem o fantu, ki obljublja dekletu, da jo bo prišel obiskat s svojim kolegom, ona pa pravi, da raje ne, ker bo morda kolega lepši od njega, pa bi se utegnila zaljubiti v kolega — in tako naprej...

Polnoč je bila že ura, ko so dekleta odšla spat in sem šel z Jukići sam v njihovo kolibo. Žganje in tobak mi nista dobro naredila; sredi noči me je zvililo in sem šel ven na travo

driskat. Potem me je proti jutru še enkrat zvalo in sem šel kozlat. Šele potem sem nekako zaspal.

A že je bilo jutro. Fantje so vzeli puške in šli loviti, jaz pa sem jo mahnil na Vasojevički Kom.

»Pa hitro se vrni!« so mi naročili. »Za kosilo bomo divjega petelina na ražnju!« Rana ura — slovenskih fantov grob. Ves zdriskan, skožlan in neprespan sem se vlekel čez melišče pod skalnatimi strminami Vasojevičkega Koma in ko sem se ustavil, da bi zajtrkoval, mi je bilo tako slabo, da nisem spravil niti grizljaja vase, samo vodo sem še lahko pil. Pa sem bil šele v vznožju gore in meglice, ki so se še malo prej obsijane z jutranjim soncem tako nedolžno pretegovale po gozdnatih grapah pod planino, so se zdaj dvignile in napihale v velike, trebušaste oblake, ki jih je veter valil po pobočju navzgor, in steza, ki se je prej položno vlekla po travnikih in meliščih, je zdaj strmo zavijugala med krušljive skale, neredko sem moral z vsemi štirimi tipati za oprimki, medtem, ko so se pred menoj vzdigovale prepadne stene in me je s svojimi velikimi usti govtala megla, ki se je iz doline valila na planino. »No, fant, pa si spet v dreku!« sem si rekel, ko sem se nekako izmotal iz skalovja v ruševje in ugotovil, da sem zgrešil stezo. »No, fant, zdaj si boš pa zapomnil te romantične črnogorske planine brez koč, markiranih poti in turistov. Še najbolje bi bilo zate, če bi se še ta hip spremenil v gamsa ali orla!«

Ker pa sreča ne ljubi samo pogumne, pač pa — včasih — tudi neumne, sem naposled vendarle spet našel izgubljeno stezo, pa tudi megla se je razredčila, tako da sem z grebena celo za hip ugledal sam vrh — kar zvrtilo se mi je v glavi, tako je bil strm, potem pa ga je spet pogoltnila megla.

Steza me je zdaj varno vodila po grebenu do vrha.

Rad hodim v hribe, a nerad grem na isti hrib dvakrat. Tudi, če sem prvič na nekem hribu, se nerad vračam po isti poti, kot sem prišel. Tokrat sem se izneveril svojim principom. Megla se je namreč spet zgostila in vsako sestopanje na slepo v gori, ki je ne poznaš, utegne biti samomorilsko. Sreča ljubi tudi neumne, sem zapisal v prejšnjem odstavku. Tudi — a ne zmeraj. Sreča je preveč muhasta in nezvesta ljubica, da bi se kazalo zanašati nanjo; pametneje se je zanesti na pamet. In če sem bil že toliko neumen, da sem v megli rinil na goro, ki je ne poznam, sem bil tudi toliko pameten, da sem dobro gledal okoli sebe, kje hodim — kolikor je bilo to zaradi megle sploh mogoče — in da sem se po isti poti tudi znal vrniti nazaj.

Medtem so se tudi že Jukići vrnili z lova. Tri puške so slonele pred kolibo, iz dimnika se je kadilo in že so se mi cedile sline ob misli na petelinjo pečenko.

Ko sem vstopil, so naši trije junaki poležavali na pogradih, o pečenki pa ne duha ne sluha.

»Si bil na vrhu?« so me vprašali.

»Bil,« sem rekel. »Pa vi — ste ujeli petelina?«

»Nismo,« so rekli. »Megla je bila, pa še Šarca smo morali pustiti doma, ker si še zmeraj ni opomogel od včera.«

»Pa ni dosti manjkalo, da bi ga,« je rekel Sveto. »Deset metrov pred mano je zletel iz ruševja, mater mu! Tooooliko je imel čez krila!« je pokazal z rokami.

»Pa še to povej, da si imel puško na rami, namesto v roki!« ga je dopolnil Ljubo.

»Res je, mater mu petelinjo! Če bi imel puško pripravljeno na strel, bi imeli zdaj gotovo petelina za kosilo. Vsi bi se najedli in še bi ga ostalo za večerjo!«

»Mater mu, tak lovec!« je zaničljivo prhnil Brana.

A Sveto se ni dal. »Če ga nismo imeli za kosilo, ga bomo imeli pa za večerjo!« je rekel.

»Hajde, fanta, dvignita svoje lene riti!«

Brani in Ljubu ni bilo treba dvakrat reči. Spet so si zadegali puške na rame in jo mahnil v gozd. Tudi Šarca so nameravali vzeti s sabo, pa se je še enkrat izkazalo, da ni sposoben niti hoditi, kaj šele teči.

Medtem so se megle nad planino razkadile in Vasojevički Kom se je obsijan s soncem pokazal v vsej svoji mogočni lepoti; kar ponosen sem bil nase, ko sem si z daljnogledom ogledoval strmine, ki sem jih bil dopoldne prelezal. »Mater mu, ni bil špas v megli zlesti na tak hrib!« sem si rekel samodopadljivo. Potem sem se šel past v borovnice, da bi nekako zabil čas dotlej, ko se bojo lovci vrnili iz gozda.

Lovci so se popoldne res vrnili — a tudi tokrat brez plena.

»Mater mu, taaak je bil!« je spet zategnil Sveto.

»Kdo?« sem naivno zinil.

»Petelin vendar!«

»Kje pa ga imaš? Si imel spet puško na rami, ko je zletel iz grmovja?«

»Ne, zdaj sem jo imel v roki, pa sem bil predaleč, da bi ga zadel.«

»Ne laži!« je oporekal Ljubo. »Krivo si meril, to je bilo!«

Tako smo tudi ta večer večerjali suh koruzni kruh in ovčji sir. Potem so fantje otovorili konjička s posteljnino in ponvami, zilili čeber vode na žerjavico v štedilniku, zapahnili lesu za seboj in za slovo ustrelili v zrak, da se ve, da se čuje, kdo odhaja s planine. In tako so se trije bratrance Jukići, trije postavni mladi Črnogorci, trije divji lovci

komovski, in en ne več tako zelo mlad (pa tudi ne še tako zelo star) slovenski hrbo-lazec, skupaj s psom Šarcem in konjem Resom, napoltili po hrbtu planine v dolino. Rdeče večerno sonce je ožarjalo to malo karavano, rdečilo planino pa oblake nad njo, globlje in globlje je tonila v senco dolina Mojanske reke na desni, pa dolina Hrastnice na levi strani polagoma se spuščajočega in zmeraj širšega, zmeraj bolj oblega in uleknjenega hrhta planine. Sveto je hodil spredaj, vlekel je konja za povodec in klel, ker se je slabo zavezano sedlo s tovorom vred nagibalo zdaj na eno zdaj na drugo stran in se je moral ves čas ustavljati in ga popravljati. Za njima je hodil Slovenec z daljnogledom na eni rami in s fotoaparatom na drugi; njegova zaraščena brada, pa izdelani gojzerji so pričali o tem, da se že dolgo klati po teh planinah, medtem ko so njegove venomer žive in zvedave oči govorile, da še niso vsega videle, kar bi hotel videti. Za Slovencem sta hodila Brana in Ljubo, s puškama na ramah in vsa prepasana z naboji kot dva gorska razbojnika; daleč za vsemi pa je capljaj Šarac, žrtev lovske strasti svojih gospodarjev, saj je razbolele zadnje tace še zmeraj komaj vlekel za sabo.

Sveto je vlekel konja za povodec, mu popravljaj sedlo in mu psoval kobilo, ki ga je bila povrgla; Brana in Ljubo sta na vse grlo prepevala neko staro hajduško pesem, ki sta jo bila slišala od očetov, ti pa od dedov, ti pa od pradedov; Slovenec pa, romantični zanesenjak, ki je v mladosti rad gledal špageti vesterne s Clintom Eastwoodom in Guillamo Gemmo v glavnih vlogah, ki prestrelita kovanec v zraku in z enim udarcem položita tri Mehikance pod mizo in se vanju zaljubljuje najlepše farmerjeve hčerke iz Texasa in Arizone, ta Slovenec, ki je v teh odmaknjenih balkanskih gorah lovil za rep zadnje blede sence svojih nekdanjih pustolovskih sanj, se je zdaj spustil iz svojih sanjskih višav na tla in pomagal konjevodcu držati sedlo — ne nazadnje tudi iz čuta dolžnosti, saj je ubogo kljuse poleg vse druge krame nosilo na plečih tudi njegov ne prav lahek nahrbtnik.

Najprej smo prišli do Svetove hiše. Medtem ko je Sveto rasedlal konja in ga peljal v stajo, nam je njegova mati skuhalo kave in natočila žganja.

Poslovlili smo se od Sveta in se spustili malo niže v Ljubino hišo. Ljubina mati je pogrela boranijo na štedilniku in ni naju pustila naprej — namreč naju z Branom — dokler se ni v ponvi zasvetilo dno.

Poslovlili smo se od Ljube — namreč Brana, Šarac in jaz — in se spustili do Branove hiše. Branova mati mi je postregla s kislim mlekom in kruhom, Brana pa mi je pokazal pot do Andrijevice.

Poslovil sem se od Brana, njegovi materi pa sem se še posebej zahvalil za postrežbo, in šel dol v Andrijevico.

Za menoj pa Komovi — daleč in v temi.

BEG IZ MEGLE

JANEZ KAVAR

Veliko let je že od te dogodivščine.

November ni ravno najbolj primeren čas za izlete v planine. Prave zime in snega še ni, megla pa je veliko. Vendar pa me je kljub temu konec novembra zaneslo na Kofce. Sem pa eden tistih pametnih ali nespametnih planincev, ki radi hodijo sami. Za veliko družbo na izletih mi ni. Sam sebi sem najboljša družba, pravi tovariš Vinko Hafner.

V koči je bilo le nekaj mlajših ljudi in v družbo se nisem vključil. Že precej pozno zvečer sem stopil pred kočo za silo ogrnjen, kar tako, da bi pogledal po vremenu. Bilo je povsem temno in tista malenkost svetlobe, ki jo je dajala petrolejka v koči in je prihajala skozi okno, je v razdalji pol metra že utonila v temi in megli. Tako tudi glasovi. Iz megle je z vetrom na gosto zrnatu snežilo. Ozračje je bilo polno pritajenega šuštenja. Takole šuštenje v popolni temi je svojevrstno doživetje. Najprej sem šel okoli vogla in sem se počasi usmeril navzgor po planini, ko da me tema in šuštenje vlečeta vase. Na nič nisem pomislil. Rekel bi, da sem se z užitkom potopil v črno noč. Bilo mi je, kot da sveta ni, kot da sem samo še jaz.

Planinski pašnik Kofce je v zgornjem delu podoben usločenemu hrbtu, ki se dviga proti Košuti. Počasi sem stopal navzgor in užival v vsej odmaknjenosti od sveta. Prav nič nisem bil pozoren na to, koliko časa že hodim in kako daleč naj bi že bil. Končno sem se le spomnil, da se bo treba vrniti, tedaj pa sem se mahoma zavedal, da ne vem kje sem in da ne vidim v tej temi in megli nobene oporne točke, po kateri bi mogel vedeti kje sem. Tudi klicati ni imelo smisla, ker bi se glas v megli in šuštenju snega izgubil.

Spomnil sem se pravila — če se v temi izgubiš počakaj, da se zjasni, ali da te poiščejo. Pred mano pa je bila še vsa dolga zimska noč. Iskali bi me ne, ker bi me nihče ne pogrešil, saj nisem nikomur povedal, da grem v noč. Torej, moral bi ostati tam, kjer sem bil. Za bivakiranje pa še malo nisem bil primerno oblečen. Zaskrbelo me je, a se kljub temu nisem začel brezglavo zaletavati v meglo, ker bi kdove kam odtaval. Rekel sem si — le mirno! Prezgodaj je še, da bi tu, ne tako daleč od ljudi, po neumnosti zmrznil. Misli pa so vrtale, kje na planini bi le mogel biti? Površinsko obliko planine sem poznal, saj sem bil že dostikrat tu, kot Tržičan, takorekoč domačin. Tako sem se spomnil, da je na eno stran, proti Podljubelju, strm skalnat rob, na drugo stran proti planini Šiji pa je tudi strmina deloma porasla s cretjem. Sklep — navzgor ne več, na levo ali desno pa tudi ne. Torej po najbolj položnem. Ko sem to ugotovil, me je minil vsak strah, saj sem zdaj vedel, na kaj moram paziti. Previdno sem tipal z vsako stopinjo in ugotavljal strmino, nagib tal. Tako sem počasi hodil v dolgih cikcakastih zavojih. Če sem zaslutil, da bom zašel prenizko, sem se obrnil na drugo stran, torej k sredini, ki me bo pripeljala do koče.

Ko sem končno zadel ob ograjo, sem bil za eno izkušnjo pametnejši in za eno doživetje bogatejši.

V koči je že vse spalo, vhodna vrata pa še niso bila zaklenjena. Potuljeno sem se splazil po stopnicah na svoje ležišče. Imel sem srečo. Koristno pa bi bilo, da bi me kdo zaradi nepremišljene neumnosti — pošteno ozmerjal.

POBRANKI IZPOD RETE, IV. DEL

JANEZ LONČAR

Na planino Jesenje pod Storžičem, najprej v staro Olipovo kočico, kasneje pa v nov planinski dom, je dolga leta, vse dokler ni bila tja speljana gozdna cesta, tovoril Hrušev oča iz Grahovš. Zanj je veljalo, da ne pozna besedic »ne morem«. Ob vsakem času je šel na pot, ob vsakem vremenu, najsi je bilo sončno ali megleno, v dežju ali po globokem snegu. S košem na dveh kolesih, v zimi pa na smojkah, je z vprežnim konjem prevažal vse, kar se v planinski koči potrebuje in česar naj bi nikoli ne zmanjkalo. Bil je tudi lovec. Poznal je vse prehode v severnem ostenju Storžiča, kjer je v mlajših letih preganjal divje koze. Graditeljem tržiškega bivaka je pokazal in svetoval prostor, varen pred plazovi in hudournimi vodami. Tam leseni alpinistični bivač kljubuje vsem ujmam in nudi zavetje rodovom tržiških alpinistov.

* * *

Od koče, do koder sva s Toni sredi avgusta v lepem vročem dopoldnevu prišla, pa do vrha Pece, ni daleč. Pohajanje in poležavanje okrog koče mi ne gre od rok, kralj Matjaž je v rovu ždel neosvetljen, drugih zanimivosti, razen gašenja žeje, ni bilo, pa sem jo mahnil sam mimo plošče po spodnji poti.

Že blizu vrha, po moji takratni presoji, nedaleč od steka obeh poti, pa je pričelo treskati in grmeti. Da bi nadaljeval pot, ni kazalo, po isti stezi nazaj me ni vleкло, pa sem ubral svojo smer kar poprek v desno skozi rušje. Menil sem, da do zgornje poti ni daleč, vendar sem se krepko uštel. V plohi sem moral vedriti kar sredi gostega rušja, čepe in pokrit z vetrovko. Tista presneta desna steza je bila precej daleč in sem se na njej znašel šele ko sem pretelovalil kakih 300 metrov gostega in mokrega ruševja. Od takrat se bližnjic skozi rušje izogibam.

* * *

Lojz, takrat načelnik alpinističnega odseka, je društveni tajnici dal majhnega kužka. Čez kako leto jo je na seji društvenega odbora pobaral, kako je kaj s psom in če je zadovoljna z njim. Anka vsa navdušena, je svoje občutke podčrtala s pohvalo: »Vsa čast vam, priden in dober pes je.« Lojze pa se je začudil: »Zakaj čast meni, saj ga nisem jaz naredil!«

* * *

Nehote sem turo na Triglav časovno uskladir s prvim pohodom železarjev. V Planiki se je trlo ljudi in misel na dober spanec sem takoj ob vstopu kar odpihnil. Nečakinjo in sina sem spravil na pograd v podstrešju, sam pa sem svoje okostje in vse tisto kar na njem visi, položil na klop v kotu jedilnice.

Rahlo se je že danilo, ko sem se prvič prebudil. Vzglavje je bilo pokrito s »karirasto« tkanino in brž ko sem se premaknil, je zaropotalo. Malce čudno se mi je zdelo, saj sem vendar nahrbtnik, ki mi je rabil za vzglavje, pokrili z vetrovko in seboj nisem imel nobene »kariraste« cunje. Zadremaal sem nazaj.

Prebudil sem se, ko je bilo že povsem svetlo in sonce je bilo že tik za vrhovi na vzhodu. »No, vendar si le ugasnil svoj kompresor,« sem zaslišal glas izza sosednje mize. Dodal je še, da so v moj kot ponoči zmetali vse prte in pločevinaste pepelnike, pa ni nič pomagalo.

Na grebenu, ko smo se mi trije že vračali z vrha, železarji pa so se vzpenjali, je nočni tovariš ob srečanju pozval svojo skupino: »Prostor za kompresor!«

Še vedno pa nisem prepričan, da smrcim, slišal se namreč še nisem.

* * *

Okrog desete zvečer smo iz jedilnice v Pogačnikovem domu na Križkih podih znosili ven stole in mize, nazaj pa navlačili rezervne jogije. Še kar udobno smo si postlali in polegli z nogami proti stenam. Ponoči ob odprtih oknih ni prav preveč toplo, zato sem si na glavo poveznil volneno kapo. Tako s cofkom na nekoliko daljši vrivici, in ta je visel čez rob na nekoliko nižje sosednje ležišče. Ko se je v temi stotinja planincev umirila, je v nastalo tišino segel ženski glas: »Tovariš, ali lahko na vaš cof položim glavo!«

* * *

Na stezi sva. S Prevale proti Robleku, kjer na južnem pobočju Begunjščice hodiš kot po razglednem mostovžu in kjer včasih res ne veš, ali bi gledal pod noge ali pa bi se oziral po prelepi Gorenjski. Že blizu kočje sva naletela na ovco z dvema mladičema. Eden od njiju je ležal na poti z raztrganim hrbtom. Ne Jur in ne jaz nisva mogla živalci olajšati trpljenja. V koči sva našla nekoga, ki je to uredil in ugotovil, da jo je ranil orel, ni je pa mogel odnesti.

* * *

Zadnja sva se počasi in lagodno vračala od Krnskega jezera. Počasi najbrž zato, ker se od slehernega koščka na novo ali pa ponovno obiskane narave težko odtrgava. Toni pravi, da povsod pometeva. Pastirja sta pravkar prignala svoj tristorepi trop ovac in jih zgnala v ogrado. Stal sem na bregu nad tamarjem in v fotoobjektiv skušal ujeti vse živali, ki so se gnetle, stiskale in krožile v ozkem prostoru. Starejši planšar me je videl in zavpil: »Le slikaj jih, najbrž jih nikoli več tukaj ne boš videl tristo skupaj. Letos zadnjikrat planšarim.«

Ne vem, morda je bil to isti možak, ki mi je pred leti pripovedoval, da so pred vojno tam okoli pasli več tisoč repov.

* * *

Vrnuh pravijo domačini delu pašnika pod Velikim vrhom Košute. Trop ovac se je zadrževal na slemenu, spodaj v rušju pa je stala ena od ovac in nekam žalostno blejala. Radoveden sem bil, zakaj ni s tropom. Morda je poškodovana. Prišel sem do nje pa se je odmaknila, brž ko sem se je hotel dotakniti. Trava tam pa je bila popasena do korenin. Medtem sem postal pozoren še na dva krokarja, ki sta se oglašala nad mano in dognal tudi vzrok, zakaj ovca ni pri tropu. V gostem rušju je namreč ležalo jagnje, najbrž že nekaj dni. Zapletlo se je med vejevje in poginilo, ne da bi mu samica mogla pomagati. Vzel sem ga iz rušja in ga položil na travo ter se umaknil. Ovca se je približala, poskušala mrtvi kožušček spet postaviti na noge, vendar zaman. Še nekajkrat se je oglasila, potem pa je odšla navzgor, odkoder so se slišali zvonci.

* * *

Na Križko goro grem najraje pozimi. Po trdem, osrenjenem snegu kar naravnost čez Hraste, v ožino pod pečmi in navzgor po »vaku« vse do travnika na vrhu, ali pa nekoliko bolj na levo do kočje. To je bližnjica, ki ne pozna ovinka, razen morda tistega, ki ga človek v strmini namenoma naredi. Nazaj pa gre včasih, če le sneg dobro drži, kot po toboganu. Nekoč se mi je pridružil planinec, ne vem več od kod je bil, ki se mu ni dalo v dolino po isti poti v Gozd in Križe. Ni mogel verjeti, da je v pol ure pridrsal na avtobusno postajo v Trziču.

* * *

Lepa in spokojna je jesen v gorah. Proti koncu oktobra me je zjutraj »zgrabilo« in potegnil sem se do zadnje ride. Od tam sem po lovski stezi sopel navkreber. Prehudo naporno ni bilo. Ob lepem vremenu, kakršnega si planinci moremo le želeti, sem po

treh urah že počival na Košutici in se predajal občutkom zadovoljstva nad prostranstvom. Navzdol grede sem zavil s poti in se po pobočju med ruševjem spuščal proti planšariji. Tam, kjer se prične pašnik, sem razgrnil veje grmičevja in se začuden ustavil. Kako? Saj je goved že davno v dolini! Kamorkoli sem pogledal, povsod sem videl hrbte živali. Seveda, divje koze so, sem si skoraj naglas odgovoril. Štejem do deset, petindvajset, trideset, (pa še do polovice nisem)! Naprej do petdeset, šestdeset pa še pet ob stanu. Gledam, kako se trop po planini mirno in nemoteno pase. Nobenega glasu ni od nikoder. Dolgo sem to podobo opazoval in se končno spomnil še fotoaparata v žepu. Naredil sem nekaj posnetkov in ob tem premikanju so me bližnje koze že začutile. Začuda mirno so se pomaknile proti sredini jase in od tam pogledovale nazaj. Velikega zbora teh planinskih prijateljev nisem želel zmotiti, pa sem se spustil v dolino po isti poti, kot sem prišel, in ne mimo koč na Korošici.

* * *

Srečujemo se po gorskih poteh in stezah. Pa so med nami tudi taki, ki hodijo mimo s pogledom, uprtim v tla ali pa v daljavo. Gredo ne da bi se spomnili lepe planinske navade — medsebojnega pozdrava. Po gorah pohajamo večinoma zaradi sorodnih nagnenj. Gore občudujemo, ljubimo jih, pred ujмами, ki bi nas tam utegnile zateči, trepečemo in brez planin ne moremo shajati. Zakaj bi se torej ne srečavali kot znanci, kot prijatelji in kot sorodne duše. Pozdrav ali pa vzpodbudna beseda imata vendar tako čarobno moč! Ob njem človek občuti, da ni osamljen, da se tudi drugi navdušujejo nad istimi lepotami narave kot on sam in da jim je skupna — ljubezen do narave.

* * *

Samo nekaj dni nas je še ločilo od konca vojne. V zraku je bil vonj po pomladi in je obetal novo, lepše življenje. Osvoboditev begunjskih zapornikov je bila za nami, pred nami pa je bil pohod na Koroško.

Najlepši dan, tak kot more biti le v hribih. Kolona, blizu petsto pripadnikov Kokrškega odreda, se je pomikala navzgor po grapi pod Srednjim vrhom. Čeprav težko otovorjeni, smo spričo vzdušja in navdušenja lahkotno zmagovali strmino. Dolgi vrsti, ki se je vila od Šije navzgor po meleh, z vrha sedla ni bilo videti konca. Na naši, gorenjski strani je bilo snega le še malo, na severni, koroški strani pa je bila še prava zima. Malokomu se je dalo gaziti navzdol in smo se raje kar »podričnili« do Mačenske planine. Kar tako, na nahrbtnikih, ponjavah ali pa kar po hlačah. Šlo je kot po toboganu in ob koncu je bil žleb že kar globok in zglajen. Nekaj nas je bilo takih, ki smo vožnjo ponovili.

Pa še nečesa se s te poti spominjam. Jedli smo čokoladni sladoleđ. V Rodnah smo Nemcem uplenili voz zmlate čokolade, pakirane v majhnih papirnatih vrečkah. Ta čokoladni prah smo med vzponom mešali s snegom.

* * *

Peš iz našega konca v Gornji grad! Med vojno drugače ni šlo. Nad Lomom, čez Malo Poljano, mimo Preddvora in čez Možjanco smo se odpravili. Naloga in smer pohoda je bila na začetku poti tajna in le redki smo vnaprej vedeli, da gremo po novo opremo in orožje. Nepopisen je bil občutek ob prihodu na osvobojeno ozemlje. Lepo, pri belem dnevu od Stahovice do Gornjega gradu. In to po cesti! Kakšen praznik!

Nedelja zjutraj. Izza Menine smo čuli brnenje in že so bila nad nami težka letala. Iz višine kakih tristo metrov so se iz njih potegnili tovori kakor »paternoštri« in odpirala so se raznobarna padala. Rdeča, rumena, zelena, plava, bela... in se počasi spuščala na polja in travnike. Še nekaj krogov in ob vsakem — isti prizor. Ob koncu še pozdrav s krili in že jih ni bilo več.

Še isti dan smo se otovorjeni z naboji, minami in eksplozivom vračali v svoje hribe, od Stahovice dalje spet po kucljih.

* * *

Ob koncu decembra sem se v lepem jasnem jutru vzpenjal proti vrhu. Narava je že bila odeta v zimsko oblačilo in snežna odeja je vsrkavala vse odvečne šume in ropot, ki ga je sicer mogoče zaznati s ceste in iz mesteca v dolini. V ta prečudoviti mir, v svečano tišino in v misli, namenjene le lepemu, sta planila dva rezka strela. Zastal mi je korak in misel, ki se mi je v tistem hipu utrnila, je bila — smrt. Močnejši, ne po naravi, temveč s pomočjo železne cevi in smodnika, je vzel življenje.

Kadar grem na Dobrčo se umaknem na vzhodni razgledni vrh, odkoder se lepše vidi proti vzhodu. Lova ne maram in le s kotom očesa sem na jasi pogledal lovca in ubito žival.

Ko sem se vračal je bil še vedno tam. »Maščevala se mi je,« je dejal in pokazal ranjeno roko. Nož mu je spodletel in zaradi rane ni mogel mrtve divje koze privezati na

vejevje, na katerem bi jo odvelkel v dolino. Pomagal sem mu zavezati vozle, nato pa sem šel svojo pot.

Je res človek močnejši od narave? Je! Ima orožje in sposobnost uničiti vse, kar je živega. Tudi sebe samega. Ko bi bil lov le to, kar je bil v svojem začetku — potreba za preživetje!

* * *

Bela volnena albanska čepica je zelo pripravno pokrivalo. Posebno v gorah. Poleti ni vroča, diha in ščiti pred soncem in vetrom.

Pred nekaj leti sva s Toni pohajkovala po bohinjskem koncu. Na poti med Komno in k Sedmerim jezerom sva srečala tri možakarje, ki so me očitno imeli za čistokrvnega Albanca. Iz radovednih pogledov je bilo mogoče nedvoumno razbrati začudenje. Kaj neki Albanec tu počne in to še v spremstvu ženskega bitja? Lepo po naše sva jih pozdravila in po odzdravu so komaj uspeli zapreti usta. Še ko sem potem dvakrat pogledal nazaj, sem videl, da še kar stoje in buljijo za nama.

* * *

Z vlakom do Bohinjske Bistrice, s kočijažem do Sv. Janeza, s traktorjem do Ukanca, s tovornjakom do gradbišča vodne elektrarne, naprej pa peš. Petintrideset let je že od tedaj...

Precej izdelana sva tistikrat s smučmi in nahrbtnikoma na ramah zvečer prisopihala na Komno. Koča v temi in vse je tiho. Potolkla sva po vratih in prikazal se je možak v delovni obleki. Zidar! »Nak, tu ne bosta mogla prenočiti, dom šele obnavljamo,« je bil njegov odgovor. Kaj pa sedaj? Potolažil naju je češ, koča pod Bogatinom je oskrbovana in do nje ni daleč.

Oddahnila sva se v topli jedilnici ob prijetni planinski družini. Za vse pa sta skrbeli obe oskrbnici. Lepi spomini na tiste dni, ko sva začenjala najino skupno življenjsko pot, naju spremljajo že vsa ta leta.

* * *

Čez Petkove njive, navzdol čez Šraj peske in spodaj še po markirani planinski poti smo bili kar hitro »na dnu«. Bilo je na nedeljo in brenčanje iz doline nas je doseglo že tam pod balvani, kjer se dolina Korošice prevesi navzdol. Nekaj sto metrov pred cesto nam je v nosove udaril neprijeten in zoprni vonj, bolje rečeno — smrad izpušnih plinov. Na cesti pa je bilo še slabše. Od prijaznega planinca, ki nama je bil za vodiča na tem neobičajnem sestopu, ki ga poznajo le alpinisti in lovci, sva se poslovila in se po cesti odpravila proti koči v Kamniški Bistrici. Ni daleč, če pa hodiš ob robu ceste na kateri je promet tako gost kot v kakem vele mestu, pa človeka vse mine. Po številkah sva videla, da večina vozi tja le obračat. Bila sva na najboljši poti, da zasovraživa še lastnega fička...

(Dalje)

PIONIRJI PLANINSTVA — NAŠI VZORNIKI

Ob obletnici organiziranega planinstva smo se s ponosom in hvaležnostjo spomnili vseh začetnikov planinstva pri nas. V takratnih težkih razmerah so bili nadvse požrtvovalni, nesebični, še posebej pa jih odlikuje narodnostna zavednost.

Človek mora imeti vzornike. To ga podžiga, da jih poskuša posnemati. Niso to seveda samo naši sodobniki. Prav v planinstvu so nam večji vzorniki predniki, zaradi že omenjenih razmer, v katerih so delovali. Tudi v tem je treba najbrž iskati razlog, zakaj tedaj, ko je zastojkarsko delo »umrlo«, za dela v planinstvu to pravilo sploh ne velja. Človek, v katerem je kaj človeka, torej želi posnemati boljše od sebe. Zares je škoda, da premalo poznamo zgodovino. Po marsikom bi se lahko zgledovali, marsikako napako na sebi bi opazili potem, ko bi nas enaka motila pri drugih. Tako bi jo lažje odpravili. Gre za to, da bi bili lahko boljši kot smo. Seveda se za ta cilj, če si ga le zastavimo, da kaj storiti. To je na srečo odvisno od nas samih, od naše volje. Le z njo si z vzorniki lahko kaj pomagamo.

OD PRTOVČA DO POREZNA

(Popotna skica)
IVAN BOMBEK

Poslednji žarki mehko božajo pobočja. Kot piščeta h kokli se pod pečevje stiska nekaj domačij, odetih v škrlat odhajajočega dne. Mogočna lipa v ospredju, čistiljiva po letih in krošnji, domala zakriva vasico. Na koncu ozke rebrji, ki strmo pada, samuje majhna cerkviča, bolj podobna kapelici, z masivnim, vegastim zidom. Za pokopališče je ostalo bore malo prostora. Redki so leseni križi na gomilah, upognjeni od starosti in zimskih zametov. Ni običajnih s peskom posutih poti med vrstami, ni marmorja, ni razlike med zelenjem onstran zidu.

Prvič sem v Prtovču, prvič zrem vasico, pečevje in pobočja nad njo, vendar mi ne da miru misel, skoraj prepričanje, da sem nekoč že videl to podobo. Razmišljam. Končno! Na naslovni strani starih pripovedk je Gasparijeva slika. V današnji podobi manjka le še bosopeti pastirček in trop ovac ob njem. Pozni smo, kaj pa, če je pravkar zaprl leseno leso za svojo čredo? Škoda!

Tabla, pritrjena na lipi, z rdeče belo markacijo, togo sporoča, da je kočna na Ratitovcu odprta le ob sobotah in nedeljah. Kaj zdaj? Po nasvetu domačinov poskusimo srečo v bližnji lovski koči. »Pridite, prostor bo!« pravi prijazna oskrbnica. Trem, štirim gostom se kasneje pridruži še nekoliko članov zelene bratovščine, sicer pa v koči kraljujemo sami. Ugotovili smo, da tako urejene, čiste, prijetne in brez plastičnega kiča, da take kočice že dolgo nismo videli. Res ne bi škodovalo, če bi si ta redki primer ogledalo tu in tam katero naše društvo, ki »gospodari« s podobnimi objekti.

Stisk roke, zahvala za gostoljubnost in že se razgibavamo po strmem gozdnem pobočju. Koča na Ratitovcu nas pričaka v prelepem sončnem jutru. Je še zaprta, hitrejši smo od oskrbnice, sicer je pa njena pot izpod lovskega doma tudi daljša. Žig je kar zabetoniran v skalo na vrhu, knjižico ali kartico, je treba pritisniti nanj. Sicer pa, zakaj ne bi bilo enkrat drugače, kot smo vajeni. Pametna je taka rešitev, sicer bi žig, kot marsikje, končal v malhi preveč vnetih zbiralcev.

Še posnetek, dva z vrha in že se v gosjem redu pomikamo »naslednjemu cilju nasproti«. Sodeč po tem, kako nas je razmeščal naš fotograf, sem prepričan, da bodo slike tipično gasilske. Pogled uhaja v daljavo, v desno, kjer se nad rahlo razgibano Jelovico dvigajo Julijci. Razločno vidimo Kredarico, Planiko, svet naokrog je še krepko v sponah zime. Iz bohinjskega kota in zatrepja Doline sedmerih jezer se počasi dvigajo megljice, po zatrevanju domačinov znak lepega vremena. Imamo torej srečo.

Hodimo tik ob robu pečevja in strmin, ki se izgublja v globelih Selščice in Zgornje Sore. Prijetna temina smrekovega gozda sili tik do strmali, drugod, kjer je strmina popustila, pa pride gozd do roba, do same poti. Po prisojnih, položnejših rebrih spodaj mežikajo med košenicami in bornimi njivicami prijazne bele domačije. Zaselki Torka, Ravne, Danje so kot na dlani. Trdo in neprizanesljivo je življenje gorjanec sredi te idile. Na čase fevdalne vladavine frajzinških škofov, ko so ta, sicer redko poseljeni svet, pričeli naseljevati s Tirolci, spominjajo v domačo govorico prikrojena krajevna imena, katerih tuj, nemški izvor, je očiten. Altemaver, Kremant, Boserplate, Tonderskofel so imena vzpetin v Ratitovčevi verigi, preko katere poteka naša današnja pot. Na Soriški planini nam domačin pripoveduje zgodbo iz tistih časov, baje resnično. Tirolski priseljenec je na smrtni postelji razdelil med sinova svojo, od fevdalnega gopoda podeljeno posest takole: »Oben deine!«, »Unter deine!« Slovensko okolje je asimiliralo prišleke že v naslednjih generacijah in domač človek je prevedel v svoj jezik le oba nemška predloga, ostalo pa pustil. Nastale in ostale so Zgornje in Spodnje Danje.

Na Soriško planino so pripeljali manjši trop ovac, ki so jih ravno »štampilali« v majhnem, z deskami ograjenem prostoru. Ne vem, kako pravilno pravijo temu ceremonialu, ko se prične paša, zato prosim, naj ne bo zamere. Spominjam se, da so včasih vsako pomlad pastirji čredo iz doline prignali, tokrat pa je trop prispel z avtomobilom.

Po kavci v Litostrojski koči nas je jekleni konjiček potegnil naravnost v Petrovo brdo. V najhujši opoldanski pripeki »grizemo« strmino. Dokler se ne izmotamo iz gozdne sence, še kar gre, po pobočju skoraj golega Porezna pa je vročina prav pasja. Zremo čez Baško grapo na Lajnar in Možic, na naša dopoldanska znanca. Pripeka je prehuda, zato se hitro poslovimo od vrha. Spuščamo se in kar naenkrat zmanjka poti in tudi markacij ni več. Skoraj presenečeni smo, saj smo vendar na transverzali, ki bi »morala« biti pravilno označena. Bolj po občutku lezemo v strmino, se spuščamo v kotanjo in spet na naslednjo vzpetino, ves čas mimo mrkih bunkerjev, srhljivih prič tridesetletne tujčeve prisotnosti. O markacijah ali sledovih poti še vedno ni ne duha ne sluha. Gremo naprej

do roba planote v »izvidnico«. Dobesedno »pademo« na široko pot, ki se v lepih, daleč vidnih zavojih spušča po pobočju. Ugotovili smo, da je kar »prometna«. Tu smo našli lepo, novo markacijo. Radovedni smo, kako se je zgodilo, da smo zgrešili pravo pot. Najprej smo ugotovili, da stojimo na samem koncu, oziroma na začetku »mulatere«, potem pa, da je pač markacist preprosto »pogrunta«, da bi bila prava potrata, če bi še naprej markiral, ko pa se vrh Porezna od tu tako lepo vidi...

Pobočja nad nami so polna šmarnic, ki v tej vročini opojno dehtijo. Svet se kmalu položi, prečimo nepregledne senožeti, ki ostajajo nepokošene. Že leta je tako. Prazni seniki samevajo, propadajo in nemo obtožujejo, mi pa dan za dnem tarnamo pa kolnemo ob praznih mesnicah, kjer namesto mesa postrežejo s pojasnilom, da mesa ni, ker pač ni dovolj živine, te pa ni, ker primanjkuje krme, da se spravilo sena s planine dandanes ne splača itd.

Vso pot do Franje se nisem mogel otresti črnih misli, ki mi jih vsiljujejo referati o čudni poti sodobne ekonomike...

»SREČA NA VRVICI«

BRANKA NAPOTNIK

»Če grem na alpinistični sestanek, še ne pomeni, da sem oziroma da bom alpinist,« sem večkrat razlagala domačim.

»Planinstvo bo dovolj. Ne delaj neumnosti,« je bil odgovor.

Ampak šolo (alpinistično) mi je pa le uspelo »dati skozi«, čeprav sem pogosto slišala:

»Kam rineš? Pusti alpiniste!«

Ne, pozimi že nisem lezla. Snega se še poleti izogibam in zakaj bi naj svoj prvi vzpon opravila prav po snegu? Sicer pa sem šolo sprva obiskovala le zato, da si razčistim nekatere pojme, da se nekaj naučim... Tako sem se vsaj prepričevala. Alpinizem na splošno, mi je bil doslej precej »zamotana« uganka. Počasi mi je postajala zmeraj bolj »skrivnostno všeč« in želela sem dobiti spodoben odgovor. Da je to izredno plemenit in požrtvovalen šport, nisem dvomila. Jasno pa mi je bilo tudi to, da je pot do dobrega alpinista zelo bodikasta in da to res ni šport za vsakogar, kot npr. badmington ali šah, pa čeprav se ukvarjaš z njim zgolj kot za »hobi«.

Lani v planinski brigadi sem opazovala takrat še bodoče »mulovodce« (mladinske vodnike), kako so se za »oceno« spuščali po vrvi. Bilo me je skoraj konec od groze. Vedela sem, da bom letos na njihovem mestu, zato je takrat bila moja odločitev, da pojdem med alpiniste, še trdnejša.

Bilo me je pošteno strah in takrat se za nič na svetu ne bi spustila po tisti nekajmetrski skali. Upala sem, da bom to lahko poskusila do naslednjega leta s kakšnim izkušenim fantom, ki me bo lahko »obdržal pri življenju«; kajti varovanje, kot sem ga videla tam, mi ni dajalo poguma.

No, pa je za menoj tudi tabor v prelepem kanjonu, tam ob morju, pri Starem Gradu.

Seveda, kdo ne bi uganil, da imam v mislih to čudovito Paklenico, kamor naši alpinisti (torej iz AO PD TAM Maribor) že več let redno prihajajo. Kar sedem prazničnih dni (za 1. maj) nas je žgalo sonce, toda bolj v skalah, med plezanjem kot pa v taboru.

Pod mogočnimi, navpičnimi stenami, ki so nas obdajale, sem se počutila majhno in plašno, kot mravljica, zaprta v škatlji za vžigalice...

Po stenah je bilo ves dan živo. Predvsem lažje smeri so bile nenehno polne. Bilo je prvič, da sem bila tako blizu vstopa. Naši pogledi so bili vselej usmerjeni v steno, »v plezalce« in »plezalke«, ki jih ni bilo malo. Zanimivo jih je bilo spremljati »pri delu«. Tečajniki smo že doma vedeli, da nas tu čaka prva vidnejša preizkušnja. Vsem je uspelo narediti čez 12 smeri in bili smo več kot zadovoljni. Seveda se za to lahko zahvalimo le našim članom in pripravnikom, ki so nas proti pričakovanju potrpežljivo vseh sedem dni vodili v stene in nam sproti posredovali svoje izkušnje. Izkazali so se za izvrstne učitelje in dobre alpiniste, zato so se vsakršni naši predsodki, dvomi in nezaupanje kmalu izgubili.

Zares smo bili presenečeni, ko so nas že prvo jutro peljali v steno. Vso (takrat še čudno) potrebno opremo so nam navezali okrog pasu, na glave smo si poveznili čelade in smeli smo z njimi. Šlo nas je, mislim, deset. Čuden občutek me je obšel. Toda, že smo stali pod vstopom. Imela sem še vse možnosti, da se odpovem svojemu prvemu vzponu... A, pustila sem Napiju, da me je navezal. Nekaj navez je šlo pred nama.

Nato je šel on. Kmalu je izginil za skalo. Po vrvi sem ugotavljala, kako daleč se je povzpел, in se tresla. »Pet metrov še!« sem nato zaklicala, kot so me poučili. Seveda, ni me slišal. Šele Miranov glas ga je dosegel.

»Varujem, pridi!« je dal znak za tem.

»Ja, ja, grem!« sem rekla bolj zase, čeprav bi mi bilo ljubše zaklicati: »Napi, vrni se!« Vrv je bila napeta in stopila sem v steno. Miran in Dušan, ki sta še ostala spodaj, sta mi dajala edina nasvete: »stopi sem, zdaj gor — levo...« Nekaj časa sem lepo napredovala, naenkrat pa sem obstala: »Kam zdaj? Tu ni oprimka, tu drsi, skala je visoka, spodaj je cesta... in toliko jih gleda gor.« Imela sem občutek, da se mi vsi smeji, pa čeprav me nihče ni mogel videti. Še bolj sem se zmedla, ko sem nekaj metrov pod seboj zagledala Mirana.

»Napni vrv!« sem zaklicala Napiju, kajti začel se me je lotevati že majhen strah.

»Brez panike, saj gre lepo,« sem zaslišala Mirana. Medtem je bila vrv napeta, počutila sem se varno.

»Ne, nisem nervozna, samo ne vem, kam naj stopim,« sem mu rekla.

»Čaraš, a?« »Si pa nesramen!« »No, no, ne pleti toliko, oprimkov je kolikor hočeš. Pojdi na trenje, pa je!«

»To pa ne! Ne upam. Da mi spodrsne?«

»Ne, teniske pač držijo...«

V to nisem bila dovolj prepričana, saj se mi je zdelo, da se že vse maje. Oprimkov pa je bilo res polno okrog mene, toda videla jih nisem. Oh, pa je šlo... do kamina, tam se nas je precej ustavilo. Ni bilo tako zelo preprosto, vsaj za mene ne.

»Dobro glej,« je rekel Napi, ko je šel naprej. Skoraj sem bila ob oči, tako sem gledala, kam stopa, toda, ko bi morala iti jaz, sem se spet nerodno obotavljala. »Tu — sem, malo više primi z levo, desno nogo v tisti žleb, opri se, prestopi...« so narekovali spodaj.

S težavo sem zlezla ven, toda kljub moji nerodnosti in nespretnosti sem prišla na vrh. Res sem bila počasna, prišla sem pa le. Torej, severni greben je bila naša prva smer (za tečajnike). Tako smo tisti dan, nekateri prvič, občutili stene Paklenice, zvečer pa še moč »prusika«, ko nas je Napi zasluženo »našeškal«. Vsako jutro smo po zajtrku lezli.

Nič več se nisem spraševala, zakaj sem šla... Bilo je samo po sebi umevno. Navdušila sem se! Čeprav sem se bolj trudila in mučila, kot pa uživala v steni (priznam, tudi to je povezano z užitki), sem bila srečna, pa čeprav še nisem sposobna zlesti več kot pošteno »trojko«.

Fantje tečajniki pa so se kar kmalu začeli poskušati v »štirkah«. Nisem jim zavidala, saj so dobro plezali.

Ja, pa tudi Darinka jim je bila pravi tekmeč. S Samom je preplezala Centralni kamin, z oceno »—4«. Vesela sem bila njenega uspeha, sicer pa to sploh ni bila njena prva »štirka«.

Popoldne, ko sva bili prosti, sva z daljnogledi spremljali naše pogumneže. Držali sva jim »pesti«, da bi uspeli preplezati vsako smer, v katero so šli, predvsem je to veljalo za težje smeri kot so: Fanikina, z ocenami V +, VI, A₁, A₂; Klin VI; Forma viva VI, V, A₂, A₃; Mosoraška — V; Brid za mali čekič — V, VI, A₁, A₂; zgrušena IV, V, A₂, Velebitaška — VI; Brahmova IV... Ko sem jih gledala, kako premagujejo te skale, mi je postalo nerodno, kajti spomnila sem se na uboge »trojke«, kjer sem večkrat imela težave. Sicer pa, zakaj bi se jezila, saj ne bo zmeraj tako.

Pomembnejše je dejstvo, da je šlo vse po načrtih. Preplezali smo kar 270 smeri; bilo pa nas je 13. Neverjetno srečo pa smo imeli tudi z vremenom, saj smo se celo v morju kopali.

Skratka, imeli smo se enkratno, kot čez dan, ko smo lezli, tudi zvečer, ko je Napi s svojo kitaro razpoloženje še popestril. Ker smo ves teden peli, smo se tudi z našo himno poslovili, ne za dolgo, samo za 12 mesecev.

Večkrat si pojem tisto našo:

»Paklenica, luda goro,
Paklenica, ljepa goro
svake godine, vračam se,
u taj kanjon.
Paklenica...

Upam, da bom kmalu šla v hribe, da si bom poleti nabrala izkušenj, da bom prihodnje leto v Paklenici zmogla prelesti še kakšno drugo »lepšo« smer, kot temu pravijo. Mislim, da lahko rečem, da tudi zame postaja plezanje res »sreča na vrvi«.

MALA REPORTAŽA ZA MALE PLANINCE

Petnajst cicibanov se je 11. julija letos junaško poslovilo od svojih staršev in to kar za šest dni. Mladinski odsek PD Domžale je namreč organiziral planinski tabor za cicibane-planince na Planini pod Golico v domu RTV Ljubljana.

Organizatorji se tokrat nismo prvič srečali z malimi korenjaki. Vsako drugo soboto v mesecu v šolskem letu 82—83 smo skupaj hodili na ture in tako smo postali res pravi prijatelji.

Vlak je brzel proti Jesenicam, cicibani so prepevali in sploh je bilo v našem vagonu zares veselo. Deklice so pestovale punčke, fantje so imeli veliko opraviti z medvedki in avtomobilčki.

Po prihodu na cilj, po vročem čaju in potem, ko smo se razporedili po sobah, bi se tudi vodnikom prilegel počitek. Pa kaj, cicibani, polni življenja, so bili proti poležavanju. In kaj smo hoteli pet proti petnajstim? Sploh pa, smo prišli sem lenarit? In tako smo odšli na sprehod po vasi Planina pod Golico, potem pa smo se še naigrali ob potoku. Ob 20. uri pa se nihče ni več branil postelje.

Dnevi so hitro minevali. Toliko dela smo imeli, da na očke in mamice nismo imeli časa pomisliti. Tudi risank se ni nihče spomnil, čeprav je televizija stala sredi jedilnice. Že pred odhodom na tabor smo se domenili za ture in pohvalimo se lahko, da smo tudi vse opravili: Crni vrh, Španov vrh, obiskali smo vojake na karavli, bili smo na grobu Joža Čopa, igrali smo se na jeseniški planini in bili na Golici. Da, tudi na Golici, visoki 1835 m smo bili, čeprav je v programu pisalo: spodnja koča pod Golico. Pa kaj, ko cicibani pri koči po izdatni malici niso pokazali prav nobene utrujenosti. Tako je odprava, vmes je bila tudi najmlajša, štiriletna Špela, osvojila vrh.

Vsak dan so nas ob poti čakala nova presenečenja: polži, pupki v mlaki, borovnice,

gobe, metuljčki, rosne kaplje, slepci... Vedno smo se polni vtisov in doživetij vračali v naš dom, kjer nam je kuharica pripravila dobro kosilo. Po opoldanskem počitku smo se igrali družabne igre na travi pred domom, igrali smo na instrumente, risali vremensko sliko na veliki

Jeseniška planina...
...vsak po svoje preživlja počitek

Na vrhu Golice pa krst...

Grob Joža Čopa...
...zanj smo nabrali šopek poljskih cvetic

Pred domom smo se slikali vsi skupaj
Vse foto M. Rugelj

pano, pisali domov, risali v dnevnike Ringa-raja, gledali diapozitive. Pisano življenje, kajne?

Vodniki smo za male radovedneže pripravili tudi malo cicibanovo planinsko šolo. V njej smo govorili o opremi planinca, o rastlinstvu in živalstvu gora, o vremenu in o orientaciji. Nikar ne mislite, da so bila to predavanja, podobna dolgočasnim šolskim uram, ko učitelji nekaj govorijo, učenci pa zehajo. Mi smo se učili ob igri na travi in soncu. Še posebno zanimiv je bil praktični del, ki je sledil predavanju o orientaciji. Skupine cicibanov so z zemljevidom, ki ga je narisal vodnik Vinko, iskali sladke zaklad, ga kajpada našli in ga — pojedli. Na zaključnem večeru je bilo svečano. Pred domom je gorel taborni ogenj, Nada je igrala na kitaro, cicibanom so žarela

lička in očke. Bili so polni pričakovanja; nekaj se bo moralo zgoditi še nocoj, še preden pridejo starši ponje, ko pa vodniki tako šušljajo med seboj.

Presenečenje je moralo priti — in prišlo je. Vsak ciciban je dobil priznanje za opravljeno cicibanovo planinsko šolo, malo planinsko pesmarico, (ki smo jih izdelali sami), okoli vratu pa »kolajno« — na sukancu privezan bonbon. Koliko ponosa je bilo čutiti v teh malih ljudeh. Veselja ni bilo ne konca ne kraja. Za razpoloženje so poskrbeli tudi pisani baloni, za želodčke pa prava, pravcata torta.

Koliko so imeli mali črički in čebelice povedati naslednje jutro svojim staršem, tega pa najbrž ni treba posebej pripovedovati.

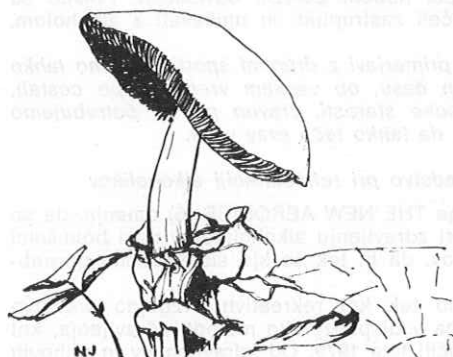
Marina Rugelj

PV IN NJEGOVO POSLANSTVO

Poročila o raznih dogodkih v planinstvu in delovanju društev je zelo koristno objavljati. Le kdo bi sicer danes kaj vedel o delu in prireditvah, ki so jih osrednje planinsko društvo in podružnice prirejale na prelomu stoletij in še pozneje. Kakšna sreča, da je že leta 1895 začel izhajati PV in da so uredništva vedno imela za potrebno, da objavljajo poročila o našem delu. V nasprotnem primeru bi danes o marsičem ne vedeli ničesar več. Bili bi kulturno siromašnejši.

Če se nam torej zdi potrebno, da bi PV izhajal tudi v prihodnje, bomo temu v prid največ storili s tem, da se bomo naročili nanj. Vsak zaveden planinec naj bi bil tudi naročnik PV. Za napredek planinstva se žrtvujemo tudi na tem področju, če je temu po vsem, kar nam nudi PV, sploh mogoče reči žrtev.

Janez Mavrič

Vinjeta Janez Vogelnik

Po Cigarlarjevi poti — E 6, na cesti proti Moravčam

Foto Stane Jamnikar

VLOGA IN POMEN PLANINARJENJA PRI ZDRAVLJENJU ALKOHOLIKOV, III. DEL

Dr. sc., dr. med. JANEZ RUGELJ

3. Vloga in pomen teka pri zdravljenju, vzgoji in prevzgoji alkoholikov

a) Pomen teka za sodobnega človeka

Pomanjkanje gibanja, nizka raven telesnih aktivnosti, ki sodita k temeljnim značilnostim človeka v današnji, tehnološko razviti družbi, kar je splošno znano, zato tega ni potrebno posebej dokazovati. Pomen teka in drugih športnih dejavnosti za današnjega človeka (čigar organi postajajo vse bolj rudimentarni) je v svetu najbolj prepričljivo opisal Cooper (5), pri nas pa Bergant (1). Ljudje, ki se potrudijo, da dosežejo in redno vzdržujejo telesno zmogljivost in polnokrvnost na ravni enega di-be-esa (tako treniran človek lahko vsak dan v eni uri preteče 10 km, ne da bi čutil kakršnekoli posledice tega početja) (1) praktično ne morejo podleči nobeni bolezni odvisnosti. Preveč so utirjeni v zdravo življenje, da bi se lahko začeli zastrupljati in uničevati z alkoholom, preobilno hrano, nikotinom itd.

Moramo poudariti izredno praktičnost teka, v primerjavi z drugimi športi. Tečemo lahko kadarkoli se nam zahoče, ob vsakem letnem času, ob vsakem vremenu, po cestah, travnikih in gozdovih od otroških let do visoke starosti, zraven pa ne potrebujemo posebne športne opreme. Glavni razlog pa je, da lahko teče prav vsak.

b) Tek kot osnovno vzgojno in prevzgojno sredstvo pri rehabilitaciji alkoholikov

Cooper v eni prvih izdaj svoje znamenite knjige THE NEW AEROBICS (5) omenja, da so njegova spoznanja o teku začeli uporabljati pri zdravljenju alkoholikov v neki bolnišnici na Švedskem. V strokovni literaturi ni podatkov, da bi tek še kje sistematično uporabljali pri vzgoji in prevzgoji alkoholikov.

Pri bolnišničnem zdravljenju alkoholikov smo tek kot rekreativno vzgojno sredstvo začeli uporabljati leta 1971, medtem ko smo ga v dispanzersko metodo zdravljenja, kot obvezno vzgojno in prevzgojno sredstvo, vključili leta 1979. Od zdravljenca in njihovih

partnerjev, ki se vključijo v naš program zdravljenja, terjam, da najprej tečejo po Cooperjevem programu, pozneje pa po Bergantovem za polnokrvnost. Z vsako skupino tečem enkrat na mesec na stezi, dolgi 10 km. Tako lahko med tekom vsak pri vsakem ugotovi, koliko vlaga naporov za zdravje in za jeklenitev volje. Seveda, začetniki ne morejo takoj po vključitvi preteči cele dolžine steze, temveč s skupino tečejo, kolikor zmorejo.

Vsi člani morajo preučiti osnovno literaturo o teku (1, 5) in opraviti izpit.

Člani mojih desetih terapevtskih skupin in klubov zdravljenih alkoholikov se od leta 1981 redno udeležujejo teka okrog Ljubljane in »Maratona treh src« v Radencih, Bovcu in Kranju na 42, 21 in 10 km. Seveda sodelujem tudi osebno na vseh teh tekih.

Udeleženci po vsakem teku pisno opišejo svoje doživljanje, ko so sodelovali v maratonu. V spisih so dobesedno vsi navdušeni, povečana je samozavest in odločenost za sodelovanje v naslednjih letih.

Kdor nima neposrednih izkušenj s tovrstnim vzgojnim delom, si ne more predstavljati, kako sistematična gojitev teka z javnimi nastopi krepi samozavest in samospoštovanje pri ljudeh, ki so nekoč bili »na dnu«.

Program »Sole za zdravo življenje in skladne medsebojne odnose« terja, da bivši »mokri« lahko konča triletni intenzivni del programa tedaj, ko poleg drugih izpolnjenih pogojev, preteče maraton vsaj v petih urah. Tiste ženske, ki so pripravljene še naprej ostati neenakopravne z moškimi, pa lahko pretečejo samo mali maraton v 130 minutah. Tisti, ki recidivirajo v našem programu, lahko nadaljujejo vzgojo in prevzgojo samo, če poleg nekaterih drugih dodatnih vzgojnih in prevzgojnih sredstev pristanejo, da bodo v petih letih pretekli supermaraton v 15 urah.

Na pripombe ljudi, ki so preleni, da bi zmogli dolgotrajne in skrajne napore, češ da pretiravamo, odgovarjamo: Če vas srce ne boli, ko okoli vas na tisoče alkoholikov pretirava v lastnem uničevanju, ne skrbite za tiste maloštevilne, ki sedaj malce pretiravajo zgolj zato, da bi se »vrnili«.

c) Temeljna iskustva in spoznanja o teku

Alkoholik se je v času, ko je prišel na zdravljenje, znašel zelo blizu roba človeške družbe. V naši Šoli za zdravo življenje in skladne medsebojne odnose ga izučimo za tekača (seveda tudi za planinca, potrošnika kulturnih dobrin, tvornega samoupravljalca, tovariškega zakonskega druga itd.) in ga spodbujamo, da se uvrsti med še vedno majhno število (v tem pogledu) elitnih Slovencev in Slovenk, ki so sposobni preteči maraton. S tem javno dokaže, da se je dvignil iz množice pomehkuženih, lagodnih, preobjedenih in telesno zakrnelih ljudi, v skupino tistih, ki se v potu svojega obraza prizadevajo ojekleniti svojo voljo, torej za — »biti«. S tem se tudi ločuje od tistih pridobitniško usmerjenih ljudi, ki razmetujejo svoje moči in zapravljajo svoje kratko življenje za — »imeti« (6).

O uspešni prevzgoji odraslih, ki bi trajno korenito spremenili svoje obnašanje in stil življenja, v literaturi nismo našli prepričljivih poročil. V tej zvezi se naša hipoteza glasi: *Osebnostno spremenjen odrasel človek se lahko korenito spremeni samo, če se takoj s fanatično zagnanostjo loti neke telesne aktivnosti, ki ga v tolikšni meri prekvasi, da se potem lahko uspešno loti še drugih dejavnosti, ki pravzaprav omogočajo vsestransko rehabilitacijo* (13). Te druge dejavnosti pa so ostala vzgojna in prevzgojna sredstva v našem programu. V prid navedene hipoteze govorijo izkušnje tistih naših zdravljenecov, ki so res dosegli visoko kvaliteto življenja. Razen tega ne poznamo nobene druge aktivnosti, ki bi vsestransko alieniranega človeka tako hitro prekvasila, mu okrepila samozavest in ga uvrstila v »elitni« del populacije. Ravno ta preskok iz subkulture alkoholikov, ki je na robu družbe, v »elito«, nazorno razodeva, da je maraton in supermaraton za bivšega alkoholika prava rešitev 2. vrste (po Watzlavicku) (21). To velja tudi za vsakega zalezanega in preobjedenega človeka, ki mu manjka polnokrvnost, kot je to prepričljivo opisal Bergant (1).

V naši kulturi velika večina odraslih ljudi pomirja svoje strese tako, da občasno ali redno pije alkohol. Alkoholik seveda tega nikoli več ne sme, pa tudi za njegovega partnerja to ne bi bilo spodobno. Najučinkovitejši način nevtralizacije stresne energije je reden tek po Cooperju in Bergantu. Posledice stresov, ki jih sproti ne nevtraliziramo, je opisal Lindemann (12). Lang je ugotovil, da se bivši alkoholiki — člani klubov, zelo hitro starajo (11). Takšna so tudi moja opažanja. Hipotetična vzroka za to sta: premalo telesnega naprežanja in pomirjanje stresov z nikotinom. Navedene okolnosti imperativno terjajo, da bivšega alkoholika in njegovega partnerja v procesu vzgoje in prevzgoje naučimo za tekača-maratonca.

Dokler smo našim zdravljenecem v procesu vzgoje in prevzgoje samo priporočali, da tečejo po Cooperjevem programu, se teka ni lotil nihče. Teči so začeli šele, ko sem jih osebno peljal na tekaško stezo in jih pozval, naj mi sledijo. To pomeni, da moramo tudi v tem pogledu najprej vzgojiti in prevzgojiti terapevte, kajti tisti bivši alkoholiki, ki so

res motivirani za »spremembo«, radi tečejo, če so jim terapevti in starejši člani skupine za vzgled.

Alkoholik se lahko rehabilitira tudi po programu, ki ne vključuje obveznega teka, je pa v nevarnosti, da podleže psihosomatskim motnjam zaradi stresov, ki jih ne zna na najustreznejši način (skrajno in dolgotrajno telesno naprežanje) nevtralizirati.

6. Sklepne ugotovitve o pomenu teka in planinarjenja

a) Med našimi zdravljenjci ni nikogar, ki bi pred začetkom zdravljenja redno tek ali se ukvarjal s kakšnim drugim športom, pač pa jih je okoli 10 % občasno planinarilo, običajno samo do planinske kočice, kjer so se napili. Kljub temu jih v našem programu uspemo izučiti za tekače in planince ter občudovalce narave.

b) Vzgoja in izobraževanje zdravljenih alkoholikov za tekače in planince je izredno pomembna, ker jim tek in planinarjenje pomagata, da presežejo svojo odtujitev od narave.

c) S sodelovanjem pri skupinskem teku in planinarjenju zdravljenjci opustijo željo, da bi se dobivali na piknikih, ki se jih ljudje udeležujejo zato, da ležijo in jedo, čeprav so že zaležani in preobjedeni.

č) Od zdravljenjcev, ki redno tečejo in planinarijo, ni še nihče recidiviral.

d) Tisti, ki imajo odpor do teka in planinarjenja, imajo odpor do zdravljenja, zato se nihče od tistih, ki so odpadli, ni takoj vključil v kakšen drug, manj intenziven program.

e) V program teka in planinarjenja vključujemo tudi otroke, ker družinsko planinarjenje in tek vplivata zelo spodbudno na zблиževanje med starši in otroki.

f) V svetu se širi spoznanje, da zgolj skupinsko delo z alkoholiki (ko je terapevt predvsem v vlogi »pridigarja«) ne zadostuje za uspešno zdravljenje alkoholikov in drugih ljudi v stiski. V tej zvezi znameniti češki alkohololog Skala piše, da skupinska telesna aktivnost v naravi neprimerno več prispeva h korekciji vedenja, kot pa če terapevtska skupina sedi, govori, molči, dela avtogeni trening ali pa se ukvarja z drugimi neverbalnimi oblikami psihoterapije (19).

g) Redni tek in planinarjenje je pravzaprav edini način za nevtraliziranje stresne energije, ki ga bivši alkoholik lahko uporablja. Drugi, ki (še) niso alkoholiki, seveda lahko pomirjajo stresse z alkoholom, nikotinom, pomirili in različnim drogiranjem brez drog (ješčnost, branje plaže, pretirano gledanje televizije, vikendaštvo, pridobitniško garaštvo itd.), toda s tem stopijo na pot progresivne alienacije. Zato spadata tek in planinarjenje v naših razmerah v rešitve 2. vrste (21) pri »zdravljenju« stresnih stanj.

Pripomba:

Naš program zdravljenja, vzgoje in prevzgoje alkoholikov (14, 15, 16) je dispanzerska varianta Hudolinovega kompleksnega socialno psihiatričnega obravnavanja alkoholikov (7, 8, 10).

Literatura:

1. Bergant S.: Polnokrvnost — nov pojem, 1., 2. in 3. del. Samozaložba, Ljubljana 1980, 1981, 1982.
2. Brajša P.: Odnosna psihodinamika in alkoholizem. V: Rugelj J.: Uspešna pot — partnersko zdravljenje alkoholizma in bolnih odnosov v družini. Rdeči križ Slovenije, Ljubljana 1983, 119—152.
3. Brajša P.: Človek, spolnost, zakon, Dejavska enotnost, Ljubljana 1982.
4. Cekar V.: Vloga in pomen planinarjenja pri zdravljenju in rehabilitaciji alkoholikov. Diplomsko delo. VSSD, Ljubljana 1979.
5. Cooper K.: Putevima aerobika. Partizan, Beograd 1979.
6. Fromm E.: Imati ili biti. Naprijed, Zagreb 1979.
7. Hudolin V.I.: Bolesti ovisnosti. Centar za liječenje alkoholičara, Zagreb 1977.
8. Hudolin V.I.: Psihijatrija. Jumena, Zagreb 1981.
9. Kugy J.: Delo, glasba in gore. Obzorja Maribor 1966, 179—180.
10. Lang B.: Psihoterapija i terapijska zajednica alkoholičara. Jumena, Zagreb 1982.
11. Lindemann H.: Premagani stres. Cankarjeva založba, Ljubljana 1974.
12. Ramovš J.: Osebno sporočilo na 5. sestanku terapevtske skupnosti klubov in skupin iz Bohoričeve 4, 27. 5. 1982 (ko je povzema temeljne izkušnje našega dela).
13. Rugelj J.: Dolga pot — vrnitev alkoholičara in njegove družine v ustvarjalno življenje (priručnik za zdravo življenje), 2. razširjena izdaja. Rdeči križ Slovenije, Ljubljana 1981.
14. Rugelj J.: Alkoholizem in združeno delo. Univerzum, Ljubljana 1981.
15. Rugelj J.: Uspešna pot — partnersko zdravljenje alkoholizma in bolnih odnosov v družini. Rdeči križ Slovenije, Ljubljana 1983.
16. Rugelj J.: Vloga in pomen planinarjenja pri zdravljenju in rehabilitaciji alkoholikov. AI klub 16, (1979, 3—4—5), 33—38.
17. Šegula P.: Nevarnosti v gorah. PZS, Ljubljana 1978.
18. Skala J.: Nahled pri lečbe alkoholizmu a toxicomanii. Protialkoholicky Obzor, 18 (1983), 117—120.
19. Tuma H.: Pomen in razvoj alpinizma. Turistični klub Skala, Ljubljana 1930.
20. Watzlawick P. et al: Change. Norton, New York 1974.

Planincem iz Bovca in Zgornje Soške doline se je 2. oktobra uresničila dolgoletna želja. V nedeljo 2. oktobra so namreč odprli novi dom Petra Skalarja na Kaninu, katerega gradnja je trajala 10 let.

Foto D. Sbrizaj

V sončnem vremenu je več kot 100 planincev, po nagovoru predsednika PD Bovec Danila Flajsa, spregovoril slavnostni govornik dr. Miha Potočnik, častni predsednik PZS, ki je na Kanin prišel v družbi predsednika predsedstva SRS Viktorja Avblja in člana predsedstva Toneta Boleta. Po krajšem kulturnem programu in podelitvi priznanj zaslužnim za gradnjo, je postojanko odprl starosta bovških planincev Boris Ostan. Nova postojanka je na nadmorski višini 2260 m in ima na voljo 80 ležišč, prav toliko pa ima tudi sedežev v jedilnici. Bovški planinci so zagotovili, da bo odprta, če bo le mogoče — vse leto.

Planinsko društvo Solčava je v nedeljo 25. septembra 1983 odprlo ob več kot 100 let stari planinski postojanki na Klemenči jami pod Ojstrico novo; tudi to kočo so gradili približno 10 let.

Foto D. Sbrizaj

Na otvoritvi so se zbrali člani vseh PD iz Zgornje Savinjske doline in drugih krajev, poleg njih pa kot predstavnik PZS, tajnik Jože Dobnik, ki je bil slavnostni govornik, in člani GK PZS. Zbrane je pozdravil predsednik PD Solčava Edvard Ikočev.

Po krajšem kulturnem programu in podelitvi priznanj zaslužnim delavcem, ki so največ prispevali pri gradnji, je postojanko odprl gospodar PD in »duša« gradnje — Ignac Štebe.

Koča je na n. v. 1206 m. V lepo opremljenih sobah ima 24 ležišč, v jedilnici pa 30 sedežev. Skupna ležišča bodo za zdaj še v stari koči. Odprta bo od junija do oktobra.

PRAZNOVANJE 90-LETNICE PLANINSTVA NA MENINI PLANINI

Letošnje leto je v znamenju 90-letnice slovenskega planinstva. 28. avgusta, ravno ob 90-letnici ustanovitve Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, smo pri planinskem domu na Menini planini praznovali ta jubilej. Ob tej priložnosti je PD Gornji grad ob dosedanjem planinskem domu, ki so ga bili letos spet delno prenovili, odprlo novo pristavo, prikupno in predvsem koristno zgradbo. Z njo je planinska postojanka pridobila še štiri sobe. V obeh zgradbah je zdaj 28 postelj ob možnosti, da se kapaciteta lahko še poveča; v planinskem domu pa je še 40 skupnih ležišč. V pritličju novogradnje je med drugim drvarnica, ki je že prej stala na tem mestu, in zimska soba.

To ni bil le praznik današnjih Kocbekov, ki tako kot nekoč on in številni njegovi sodelavci veliko store za planinstvo in so tudi novozgrajeni pristavi darovali številne delovne ure. Na svoj račun so prišli tudi tisti, ki jim za take svečanosti niti ni, pa so izlet na Menino izkoristili za ogled njenih prostranstev in ob tem v lepem vremenu zares lahko uživali. Sicer pa je bil tega dne na Menini program praznovanja dokaj pester. Slavnostni govornik je bil član ustavnega sodišča SR Slovenije Tone Bole, ki je med drugim osvetlil dogajanja na Menini med vojno. Spregovoril je tudi predsednik Planinske zveze Slovenije Tomaž Banovec. Slavnost je bila seveda primerna za podelitve raznovrstnih priznanj in plaket. Prve je PD podelilo posameznikom, druge pa organizacijam, ki so sodelovale pri izgradnji pristave. Društvo je od sosednjih društev prejelo spominska darila, ZTKO Mozirje pa je dala pisмено priznanje in plaketo. Posebej velja omeniti ustanovnega člana društva Nandeta

Riflja, ki je za svoje nad vse požrtvovalno več kot 30-letno delo v društvu — v letih 1952—55 je bil zapovrstjo drugi predsednik društva — prejel zlati znak PZS. V kulturnem programu so nato nastopili pevci iz Bočne, občinska delavska godba na pihala iz Rečice, član SNG iz Ljubljane Andrej Kurent in člani domačega prosvetnega društva. Na praznovanju je bilo sklenjeno, da bodo čez Menino uredili spominsko planinsko pot, ki se bo priključila spominski poti 14. divizije.

V veseličnem delu praznovanja se je marsikdo oddahnil od del in zadolžitvev. Pristava je bila izročena svojemu namenu, proslava je uspela. Ker je bil trud poplačan, je bil tudi pozabljen. Že v naslednjem letu bomo posvetili več časa drugim problemom, ki smo jih med gradnjo nehote zanemarili. Več časa bo tudi za planinarjenje. Če pa si človek lahko vzame čas za razvedrilo, ga tudi delo bolj veseli.

Janez Mavrič

75-LETNICA PLANINSKEGA DRUŠTVA TRŽIČ

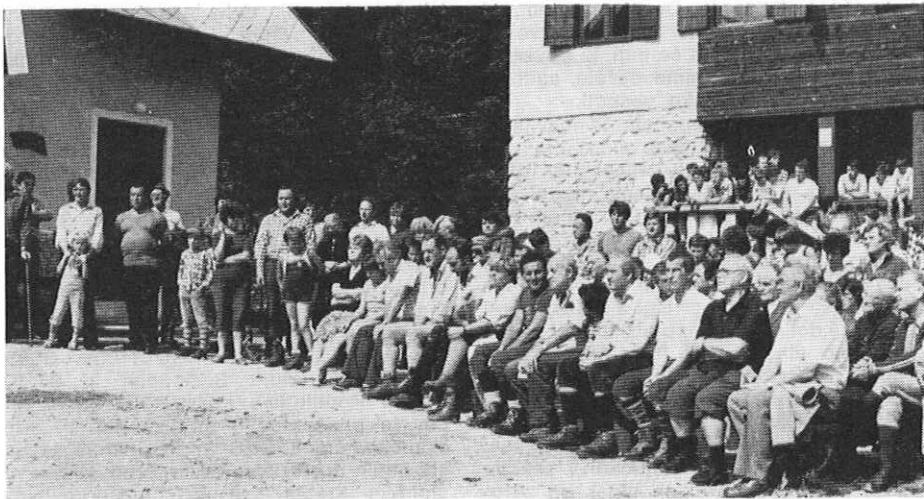
»17. junija 1908, torej pred 75. leti, je bila ustanovljena podružnica SPD v Trziču...« To so besede, ki so mi še danes v ušesih, ko jih je povedal v prelepem nedeljskem dopoldnevu, 28. avgusta, pred planinskim domom na Kofcah številnim planincem iz bližnje in daljne okolice ob praznovanju 75. obletnice ustanovitve SPD Trzič, sedanjí predsednik Stanko Strižih. Za še lepše planinsko vzdušje pa je poskrbel kvintet bratov Zupan; udeležencem so namenili nekaj znanih planinskih pesmi. Med domačini pa so bili tudi gostje, med njimi je bil tudi predstavnik PZS Danilo Škerbinek. Prisrčno so navzoče pozdravili tudi sosed-

Dom na Menini planini z novo »pristavo« na dan otvoritve 28. 8. 1983

Foto Jože Dobnik

Z otvoritve Koče na Menini 28. 8. 1983

Foto J. Dobnik

je, koroški planinci, predstavniki SPD iz Celovca, od katerih nas loči le greben Kofše. Planinsko društvo je organizacija, v katero je vključen velik del delavcev naše občine, tako je ugotovila predstavnica skupščine občine in družbeno-političnih organizacij, Marica Praprotnik. Čestitke je planincem naslovil tudi predstavnik TKS Tržič, Slavko Teran. Literarno novost pa je predstavljala pesem Vilija Perka, »Kofce«.

Praznovanje se je v veselem planinskem vzdušju »potegnilo« v pozne popoldanske ure. Sončna in praznična nedelja se je prevesila v večer in živahen vrvež ob planinski koči na Kofcah je zamrl in kmalu so se tudi zadnji porazgubili med možnimi starimi smrekami...

Marjeta Klemenc
MO PD Tržič

na taborjenje. Smo pač družabni, Slovenci.

Srečanje je bilo dobro organizirano. Že prvi dan je lahko vsakdo napisal na list, kaj bi delali. In tako smo se vozili s kolesi, igrali najrazličnejše igre, plavalni in seveda hodili v hribe. Bilo je lepo in dnevi so kar bežali drug za drugim. Prehitro je prišel dan odhoda. Komaj smo se spoznali, pri sporazumevanju smo večkrat uporabljali tudi roke, že smo se morali ločiti. Na srečanje nam je ostal lep spomin. Resnično, vesela in ponosna sem hkrati, ko so me na Planinski zvezi v Ljubljani izbrali, da sem kot mlada planinka zastopala Jugoslavijo, pa ne le Jugoslavije, ampak tudi domače, ilirskobistriško planinsko društvo in ne nazadnje tudi svoje sošolce na OŠ Podgora Kuteževo.

Marija Rutar

EVROPSKO SREČANJE PP V NEMČIJI

Srečanja pionirjev planincev od 14. do 20. avgusta v Nemčiji, smo se iz Slovenije udeležili štirje učenci in mladinska vodnica.

V soboto smo se srečali na ljubljanski železniški postaji — kje drugje kot pod uro, seveda. Vodnica nas je predstavila in kmalu smo tako klepetali, kot bi se že od nekdaj poznali. Z vlakom smo se peljali do Münchna, od tam pa z avtobusom do Burgberga, kjer smo stanovali. Na tem taborjenju so bili tudi mladi planinci iz Avstrije, Švice, Norveške, Italije, Nemčije in iz Jugoslavije. Naši novi prijatelji so nam kar težko verjeli, da smo se tudi Slovenci spoznali med seboj šele na poti

SREČANJE V IVNIKU

V Ivniku onkraj Radeljskega prelaza je bilo od 11. do 15. avgusta letos že 3. mednarodno srečanje popotnikov, ki ga je organizirala popotniška sekcija pri avstrijskem alpskem združenju. Srečanja, ki je bilo združeno z rednim letnim sestankom avstrijskih popotnikov in otvoritvijo Pavlove kapele na Weinebene, koder poteka tudi najdaljša avstrijska pešpot, imenovana »NORD-SÜD WEITWANDERWEG«, ki je vključena v Evropsko pešpot št. 6, so se poleg avstrijskih popotnikov in planincev udeležili še popotniki iz Belgije, Madžarske, Nizozemske, Slovenije, Švedske in ZRN. Ob tej priložnosti je bila odprta tudi nova 750 km dolga pešpot po avstrijskem Štajerskem, imenovana »STEIERISCHER LANDESRUNDWANDERWEG«, ki se začne

in konča v Radgoni. Desetim potem, ki povezujejo najmanj tri avstrijske zvezne dežele, se je pridružila še ena, ki povezuje vrhove in kraje ene same dežele, sodi pa med najdaljše avstrijske pešpoti.

Popotništvo se kot pojem uveljavlja v Avstriji šele od leta 1972. Od takrat naprej je pridobil na svoji veljavi tudi nižinski svet, ki je prav tako sestavni del sleherne pokrajine. Za avstrijsko popotništvo je značilen družinski občutek in predanost novemu gibanju v naravi, ki vključuje vse več ljudi, ki so doslej hodili samo v visoke gore in se z njih po isti ali drugi poti vračali v dolino. S popotniškim gibanjem zadržujejo mnoge, tudi tiste, ki še niso vključeni v sekcijo v dopustniškem času doma, s potmi, ki so vključene v evropske popotniške transverzale, pa pritegujejo iz leta v leto večje število tujih popotnikov. Avstrijski popotniki so vključeni v sekcije pri deželnih organizacijah alpskega združenja in v sekcijo pri zveznem alpskem združenju. Njihovo število ni veliko, saj skupaj s popotniki iz drugih držav in simpatizerji popotništva ne presega številke 800. Nadvse zanimiva ugotovitev na njihovem sestanku je bila, da sodi med hude probleme avstrijske varnosti poškodovanje klopi v parkih, telefonskih in električnih napeljav in drugih naprav in da so žrtve organiziranih skupin tudi številne planinske popotniške naprave, od markacij in drugih oblik orientacije, do bivakov in samopostrežnih koč. V sodelovanju z varnostnimi organi in lovci se planinci in popotniki v zadnjem času uspešno borijo proti temu vandalizmu v gorah in hribih ter nižinskem svetu.

Nadvse zanimiva so bila srečanja in razgovori popotnikov, ki hodijo po evropskih pešpoteh. Večina prisotnih je poleg posameznih delov drugih evropskih pešpoti, prehodila v celoti Evropsko pešpot št. 6, ki je druga najdaljša med njimi, in poteka od Baltika do Jadrana. Enotni so si bili, da je pot od Drave do Jadrana, ki je sestavni del te evropske pešpoti, če že ne najlepši pa vsaj med najlepšimi in najbolj zanimivimi deli poti. Žal pa je bilo v razgovorih tudi opazno, da se tudi že v popotništvu uveljavlja neke vrste rekorderstvo, saj hodijo nekateri le zato, da se na tem področju uveljavijo in gredo pri tem mimo naravnih lepot in kulturno zgodovinskih zanimivosti, ne da bi jih opazili.

Zoran Naprudnik

S TRIGLAVOM NA TRIGLAV!

Sodelovanje gorenjskih občin Kranj, Tržič in Škofja Loka z društvi naših državljanov na začasnem delu v tujini — to so društva Triglav v Stuttgartu, Reutlingenu in Sindelfingnu v Zvezni republiki Nemčiji — je zadnje čase precej živahno. Medsebojne

izkušnje bogatijo delo in omogočajo nove oblike povezovanja. Pripravljeni so programi izmenjave kulturnih skupin, športnih ekip, obiskov učencev in sodelovanja šol. Kakor prejšnja leta, so tudi v teh počitnicah naši najmlajši počitnikovali v Novigradu in v taboru Zveze tabornikov občine Škofja Loka v Fažani, navezali pa so številna nova poznanstva z vrstniki.

Planinska sekcija SŠKD Triglav Sindelfingen pa je v avgustu poskrbela za prjetno novost: v sodelovanju s Planinskim društvom Škofja Loka je organizirala dvo-dnevni pohod na Triglav. Udeležilo se ga je petnajst ljubiteljev planin, članov SŠKD Triglav Sindelfingen, SKUD Triglav Stuttgart, SKPD Mura Besigheim in SKUD Triglav Reutlingen. Kar trinajst udeležencev je prvič stopilo na naš najvišji vrh. Vodnika, člana GRS in PD Škofja Loka, sta imela dosti dela, da sta pred Aljaževim stolpom »krstila« vse novince. Čeprav razgled ni bil najboljši, je bil ves trud poplačan in zadovoljni so se vrnili mimo Planike in Vodnikovega doma v dolino. Preden so si rekli »na svidenje!«, so nekateri udeleženci povedali tudi svoje vtise in želje:

Igor Langus, član GRS Škofja Loka in naš »glavni« vodnik:

Precej skupin sem že vodil po planinskih poteh, toda tako homogene, disciplinirane in primerno opremljene, še nisem imel. Posebej moram pohvaliti našo najmlajšo udeleženko, šestletno Barbaro Majcen, ki ni prav nič zaostajala za odraslimi.

Planinsko društvo Škofja Loka je pripravljeno pomagati SŠKD Triglav Sindelfingen in sodelovati pri organizaciji pohodov v naše gore, saj je prav, da se na zahtevnejše poti ne odpravljamo brez strokovnega spremstva.

Ferdo Dernikovič, blagajnik SKPD Mura Besigheim:

Z ženo sva navdušena ljubitelja planin in če nama le čas dopušča, greva v naravo. Izkoristila sva tole priložnost in se v varnem spremstvu vodnikov prvič povzpela na Triglav. Žal mi je, da se tega dobro organiziranega pohoda ni udeležilo več naših članov, tudi najmlajših. Upam, da bo planinska sekcija iz Sindelfingna poskrbela, da bo pohod na Triglav postal vsakoletna skupna akcija slovenskih društev. Prihodnjič bom pripeljal tudi svoja otroka, ki sta ta čas ravno na počitnicah z vrstniki iz domovine.

Darja Oseli, 19 let, SKUD Triglav Stuttgart:

Veliko sem slišala o Triglavu in pred odhodom so me vsi svarili, da bo to prevelik zalogaj za moje planinske izkušnje. In res me je bilo tisto noč, ko smo spali v Planiki, strah pred mogočnim vrhom. Toda v spremstvu vodnikov vzpon sploh ni

bil tako hud in na vrhu sem sklenila, da bom še kdaj šla na to pot. Mogoče bo tedaj tudi lepši razgled!

Špela Majcen, učenka 3. razreda slovenske dopolnilne šole v Sindelfingu:

S starši in mlajšo sestrico prav radi zahajamo v planine. Vesela sem, da sem v teh počitnicah spoznala nov del naše domovine. Vesela sem tudi zato, ker so bili z nami Nataša in Aleš Markun ter Jure Kutnjak iz Slovenije. Spoznali smo se med lanskim obiskom pri učencih osnovne šole Janko in Stanko Mlakar v Šenčurju. In kdor ne ve, kako poteka »krst« na vrhu Triglava, naj gre drugo leto z nami!

Kaj bi še dodali tem besedam? Zadoljni obrazi na Rudnem polju so zgovorno povedali, da je bil pohod za vse udeležence prijetno doživetje. Prvič smo se srečali pod našim očakom, preživeli dva lepa dneva in se razšli kot stari znanci z obljubo, da bomo še kdaj šli skupaj na planinske poti, tudi na Triglav, čigar ime nosijo naša društva daleč v tujini ter nas povezujejo z domovino.

Mira Turk

PLANINSKI POHODNI MARATON

V počastitev pomembnih jubilejev — 90-letnice slovenskega planinstva, 80-letnice PD Idrinja in 40-letnice ustanovitve partizanske bolnišnice Pavla, se je vključilo tudi planinsko društvo Idrinja, ki bo prihodnje leto praznovalo 80-letnico obstoja. V ta namen je organiziralo prvi planinski maraton iz Idrije do nekdanje partizanske bolnišnice Pavla v Trnovskem gozdu. Proga je potekala iz Idrije čez Hleviške planine do Tratnika v Čekovniku, kjer je delovala bolnišnica Pavla, dalje mimo znamenitih Klavž, Krekovša do spomenika na grobišču, kjer so pokopani ranjenci, ki so umrli v bolnišnici Pavla. Od tu nazaj v dolino Bele in navzgor do Hleviške koč, kjer je bil cilj. 42 km dolga proga je bila naporna, saj so bile velike višinske razlike.

Ob planinski koči na Hlevišah je 75 udeležencev maratona pričakala tudi dr. Pavla Jerina-Lah. Trem moškim in trem ženskam, ki so prvi prišli na cilj, je izročila zlate značke bolnišnice Pavla ter posebno priznanje PD Idrinja.

Prvi je po treh urah in petih minutah prišel na cilj Franc Kavčič iz Kranja, drugi je bil Jože Benčina iz Idrijske Bele, tretji pa Srečko Mrak iz Idrije. Izmed žensk je bila prva na cilju, po petih urah in osmih minutah, Slavica Mavrič iz Nove Gorice, druga je bila Anica Trnovšek iz Spodnje Idrije in tretja Cvetka Tratnik iz Idrije. Najstarejši udeleženeec je bil Anton Velikajne, star 70 let, najmlajši pa osemletni Aleš Petrič, oba iz Idrije.

Tudi tokrat sta sodelovala Radio klub Idrinja in Cerkno ter tako tudi skrbela za prenos na lokalni radijski postaji v Cerknem.

Udeleženci so predlagali, da bi v prihodnje uvedli tudi »mali maraton«, tega bi se udeležili tudi tisti, ki so jim bolj pri srcu krajše razdalje.

Janez Jeram

PD SNEŽNIK ZA LOŠKO DOLINO — USTANOVLJENO 15. 9. 1983 V TOZD KOVINOPLASTIKA V LOŽU

Okrog 50 mladih notranjskih planincev se je odločilo, da ustanove lastno planinsko društvo. In tako imamo v Sloveniji že 173 PD. Društveni program dela predvideva med drugim udeležbo na otvoritvi Poti prijateljstva Ljubljana—Reka na Snežniku, organizacijo pohoda na Križno goro za cicibane in pionirje, navezavo stikov s PD Cerknica in PD Ajdovščina za skupno sodelovanje.

Predsednica novega društva je Slavica Zabukovec.

Občnega zbora se je udeležil podpredsednik PZS Tone Bučer, Tone Obreza, predsednik KS in Janez Zakrajšek, predsednik TTKS Cerknica.

IZLET NA TRESKAVICO (2086 m)

Velenjski planinci so že nekajkrat obiskali goro Treskavico, potem, ko so se leta 1977 pobratili s planinci iz Sarajeva. Tudi sarajevski planinci obiščejo vsako leto Slovenijo oziroma naše gore.

Z avtobusom je odpotovalo 49 planincev in sicer najprej do Sarajeva. Ogledali so si izvir Bosne, kjer so jih sprejeli sarajevski planinski prijatelji. Skupaj z njimi so si ogledali olimpijsko mesto.

Potem, ko so se nekaj časa zadržali v društvenih prostorih PD Treskavica, so si najprej ogledali znamenitosti v mestu, nato pa so odšli do Koče Josipa Sigmunda na Treskavici.

Spremljalo jih je okrog 15 planincev, članov PD Treskavica. Naslednji dan so obiskali najvišji vrh Treskavice.

Na Trnovem so se od gostitelja poslovili. Vračali so se po prelepi soteski reke Vrbas, mimogrede obiskali še Jajce in se srečno vrnili v Titovo Velenje.

Izlet sta vodila Julka Škorjanc in Franc Ojsteršek.

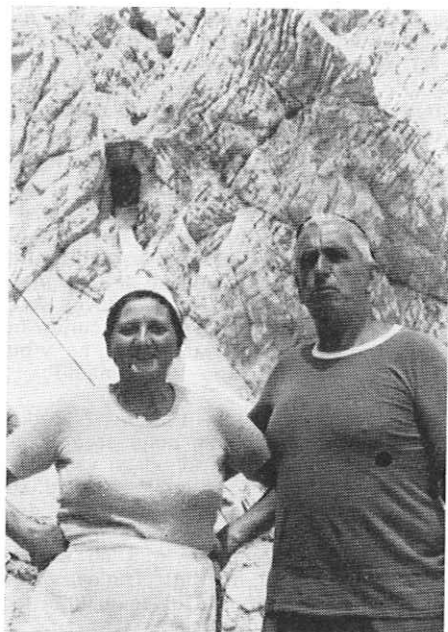
Julijana Hočevar

POD ŠPIČKOM — NOVA KOČA

Nekdanji bivak pod Špičkom so planinci PD Jesenice razširili in polepšali. Prenovljeno kočico so odprli 3. julija letos. Slavnostni govornik je bil predsednik PZS To-

Prenovljena in povečana Koča pod Špičkom
Foto J. Bizjak

Tudi v novi koči pod Špičkom skrbita za veselo razpoloženje oskrbnik Francelj Ciuha in njegova žena
Foto J. Bizjak

maž Banovec, ki je svoje misli sklenil z ugotovitvijo, da je nova koča pod Špičkom po svoji velikosti, obdelavi in zasnovi, lahko za zgled, kakšna zavetišča si planinci želimo v bolj odročnih predelih. Oskrbnik Franc Ciuha ostaja še naprej originalni Francelj, ko mu ob koncu tedna

priskoči na pomoč tudi žena. Tudi otvoritev koče, udeležilo se je veliko planincev, največ predstavnikov sosednjih PD, je Francelj znal požlahtniti s svojo hudo-mušnostjo.

Tekst in sliki:
Janez Bizjak

MOJI DEDJE

Nely Schuster

Moji dedje so se
s temi spoprijateljili
bleščečimi, planinami
nebá in ustvarjenimi iz
Iz zvezde, ki modrine ...
upanj je pot
Moji dedje so se polna,
s temi spoprijateljili
z zêmljo, ognjem daljávami:
skalo zrakom,
in vodo!

Bilí so: gorniki vojaki
in posestniki — z umetniškimi
z njimi so očmi:
Izpovedovali so se perunike ostale ...
druga srca so jim s spevom
okna odprta ... ptic na pobočjih:
Njihov svet je bilá kakor
In njihov dan je bil: GÖRA!
kot skalni bil bister
Njihov večer IZVIR!
VRTNICA V SRCU ... svež kot
MOJI DEDJE NA SVETIH TLEH!

BORIS REŽEK: ZABRISANE STOPINJE

(Nekaj razmišljanj o knjigi, ki jo je avtor podnaslovlil »Stare kmečke povesti«; izbral in uredil jih je Marko Uršič, izdalo in založilo pa ČZP Kmečki glas iz Ljubljane, 1983)

Svet današnjosti, življenje, ki ga živimo, doba izrazite modernosti in nezadržnega prodora tehnike; potovanje skozi čas, ko nas venomer spremlja občutek stalnega soočanja z dilemo lastnega obstoja v pridobivanju dobrin za čim boljše in čim lepše življenje — vse to nam narekuje beg iz pomeščanjenega materialnega nasilja k iskanju drugačnosti, k duhovni blaženosti dveh skrajnosti — ali v tem iskanju zaidemo v skrajne meje življenjske krutosti — v alkohol, drogo, tavanje, v lažno moralo in v lažno solidarnost ali pa ob tem iskanju najdemo pot vrednot v bogatenju osebnosti in v krepitvi duha in telesa doma, v družini, pri delu, v kulturi, v športu, v zabavi, med prijatelji. V takšnem svetu današnjosti torej, ko smo priča zapletenim političnim situacijam, mednarodnim grožnjam in spopadom, gospodarskim težavam in druginjam, ko nas mediji javnega obveščanja zasipajo z informacijami, ki nimajo konca, ko vse bolj drvimo skozi ta svet, se vse češče oziramo tja, kjer se še ustavlja čas, h geslom »nazaj k naravi«, k tistemu življenju, ki se nam v svoji originalnosti še nedavne preteklosti — vse bolj umika. Podeželsko, vaško, hribovsko, kmečko življenje je to. Še so tam, ponekod, po starem, ustaljene tradicije, mnogih rodov. Še so, toda vse manj je tega. Potrebna tehnična izpopolnjenost, trdna povezava z mestnim zaledjem: oboje kot pogoj napredka in lažjega življenja, je prodrlo v kmečki živelj hitro, ponekod — prehitro. Mladci in mladenke so, zaslepljeni od blišča mestnih luči in smoga in ponarejene betonske lagodnosti, marsikje zdrveli navzdol. Nekaj se jih je razočaranih vrnilo, veliko hribovskih kmetij pa je obstalo. Tudi ostalo — samih in praznih — za zmeraj. Ali na srečo, vse manj je tega. Po vaseh in hribovju rastejo nove bele hiše in hlevi in je slišati otroški jok, da je vse skupaj spet veselje pogledati. Življenje teče hitro in nezadržno dalje. Tradicija se počasi izgublja. Kmečko življenje se spreminja v načinu, ne v miselnosti smisla. Slednje postaja ob današnjih življenjskih situacijah vedno pomembnejše in bližje množicam.

Kmečko življenje lahko živi ali doživlja in pravilno vrednoti le tisti, ki je v tem okolju zaživel, živel, živi. Za vse ostale je samo trenutnost, sprememba v življenju,

spoznanje in spoznavanje novega. Zato je kmečki turizem za turiste res samo priokus, okus, poskus kmečkega življenja. Ta poskus utegne biti za marsikoga prijeten in lep, čeprav je moderne narave.

Tradicija nekdanjega kmečkega življenja, marsikdaj še niti ne tako oddaljenega v letih, pa je vendarle med nami še kako prisotna in leposlovnih delih mnogih slovenskih pisateljev. Vsi poznamo Prežihovega Voranca, ki je umel koroškega »pavra« tako čustveno, tako izostreno prenesti iz misli v besede, v stavke, v črtice in novele. V knjige, iz katerih vstajajo grunti in bajte, globače, pekli in odori; iz katerih vstajajo ljudje s svojimi trpljenji in veseljem, strastmi, ljubeznijo, jezo in žalostjo. In Miško Kranjec in njegovo Prekmurje: sončno ali zamegleno, močvirnato in skrivnostno. In France Bevk in Primorska. In seveda, še veliko takšnih ustvarjalcev bi lahko našeli, pa se ustavimo pri Borisu Režku, o čigar knjigi »Zabrisane stopinje« zdaj, po tem uvodu, razmišljamo in jo razčlenjujemo.

Če bi hoteli trditi, da Režkovo zadnje delo, ki vsebuje dvanajst kmečkih povesti, predstavlja izreden literarni pomen, ne bi imeli ravno v celoti prav. Kot že prej omenjeno, mnogi so o tem znali dobro sukati peresa in še bodo, ali vendarle, pričujoče delo prinaša v slovenski prostor branja željnim prijetno zaživetje s kmečkimi ljudmi, z vso njihovo bitjo in značilnim načinom življenja. Preveč znamo danes slikati kmečko življenje kot idiliko, že kar romantiko in preveč pri tem pozabljamo na vse ono drugo — tudi na trpljenje v nenehnem delu za obstoj, za življenje, ki je najbolj znano samo ljudem, ki ga živijo. In tega je najti obilo v Režkovih »Zabrisanih stopinjah«.

Ali preden razmišljamo o pričujočem delu naprej, bo le prav, da osvetlimo osebnost Borisa Režka. Alpinistom nam to ime ni neznano. Skupaj s plezalskim drugom Vincom Modecom, sta bila v letih med obema vojnama ena vodilnih slovenskih plezalskih navez, ki je delovala predvsem v Kamniških in Savinjskih Alpah (Grintovcih). V tamkajšnjih stenah sta pustila svoj večer pečat z vrsto prvenstvenih smeri, ki predstavljajo danes plezalno klasiko, in za katere je vse značilna dokajšnja težavnost, predvsem pa so smeri izredno smiselno speljane po naravnih prehodih. V dvajsetih in tridesetih letih sta uspela v krušljivem Rzeniku, v Škarjah in mogočno lepi sosedli Ojstrici, v Turski gori z obeh strani, v čudovitem južnem razu Skute, v strmi konici Štajerske Rinke in morda še kje.

Boris Režek, ki se je poleg alpinizma, ukvarjal še z smučanjem in atletiko, je že

pred vojno, l. 1938, izdal svoje prvo samostojno delo »Svet med Grintovci«. Spominje na vojne čase je objavil l. 1964 v kroniki »Železni križ«. Že prej, l. 1959, je izdal svoje, vsekakor najpomembnejše delo »Stene in grebeni« in nato l. 1978 še roman »Cesta na mejo«, kjer opisuje tragedijo, ki jo preživlja visokogorska kmetija. V slednjem delu je že nakazal osnovno tematiko svoje bodoče pisateljske usmeritve: kmečko življenje, ljubezen do domače zemlje in njene preteklosti, končno obdelane še v »Zabrisanih stopinjah«. Poleg vsega tega se je Režek ukvarjal še s časnikarstvom, veliko pisal v Planinski vestnik in bil tudi filmar: redaktor Filmskega zbornika in režiser kratkih filmov, med katerimi je bil film »Pomlad na gorskem lovišču«, nagrajen na filmskem festivalu v Trentu.

Bodi o pisatelju dovolj, povrnimo se k njegovim »Starim kmečkim povestim«. Urednik izdaje Marko Uršič je zapisal: »Knjiga je po zvrsti literarna, vendar lahko vsak ljubitelj naših gora, zlasti Kamniških planin, najde v njej veliko zanimivega.« Branje nas prepriča v popolno umestnost te trditve. Pisatelj je snov zajemal po planinah in vaseh pod Grintovci okoli Kamnika, pri tem pa je upošteval zgodovinska dejstva iz prvih let našega stoletja, čas zadnjih let in obdobje razpada velike avstroogrske habsburške monarhije, in še dlje — do rokovnjaških časov. Zajel je potemtakem pomembno obdobje slovenske preteklosti, obdobje zgodovinskih prelomnic in boja za našo narodno potrditev. Obdobje, ki je bilo za slovenski življenjski slovenskega kmeta (obdobje, nam še danes ni v celoti poznano) v marsičem tudi tragično in celo usodno.

Izrazito zgodovinsko obarvanih je predvsem prvih pet povesti, ki jih urednik pričujočega izbora označuje kot romantično-realistične. Nobena od teh novel nima posebej označenega kraja dogajanja, le droben namig, besedico, dve in vemo, da se pripoved dogaja nekje pod gorami. Tako prva povest govori o gradu, gradu nad ravnino in usodi njenih prebivalcev. Druga, ki kar nekako spominja na češkega Švejka, se dogaja v kasarni na Muri blizu Gradca, kamor pridejo fantje, sedaj avstro-ogrski vojaki, Slovenci izpod Triglava. In eden izmed njih se je udingal kot oficirski sluga. Že tretja povest nas povrne spet v vas med hribe, k tamkajšnjemu duhovniku in njegovemu varovancu, kmečkemu sinu, ki se upre staršem in odide ob »farovski« podpori po svoje, vendar mu vojna prepreči, da bi dosegel zastavljeni študijski cilj. Mesto podobnega dogajanja ima še naslednja povest: vaški čevljar in njegovo vračanje v mučno preteklost lastne osebnosti. In še zadnja iz prve peterice, novela o obcestni krčmi, kakršne so nekaj, v furmanskih časih, imele še posebno veljavo.

O obcestni krčmi torej, o njenih ljudeh, uspehih in neuspehih do dokončnega propada. Vse novele so dokaj slikovito zastavljene in z dokajšnjo pisateljsko močjo vodijo bralca skozi besedila, obogatena s starimi jezikovnimi izrazi.

Naslednje tri povesti, šesta, sedma in osma, se po urednikovi oznaki približujejo realističnemu slogu. V šesti noveli srečamo »zoboderja«, brivca in »frizerja« v eni osebi, ki se nenadoma pojavi sredi enoličnega vaškega hribovskega življenja kot človek, za katerega se vaščani zelo zanimajo. Podobno beremo v naslednji povesti o pridigarju, ki se ukvarja z vsem, celo s širjenjem krive vere, in že kot tak buri duhove, vaše ljudi, posebej dekleta, vajene sicer tradicionalno starega, a na svoj način, nemalokrat tudi z odporom, sprejemajo vse novo. Polna dogajanja in zato nemara še najbolj privlačna, je osma povest o življenju sredi hude zime v odmaknjenih zaselkih in kmetijah. Pripoved o ljubezni, o divjem lovu, o vseh mogočih peripetijah v vasi.

Če smo pri branju vseh teh povesti pogrešali — kar morda od Režka marsikdo še najbolj pričakuje — pravih doživljajev z gora, z Grintovcev, kjer najdemo ime na krajev in planin dogajanja, bomo to našli v preostalih povestih. Predzadnje tri črpajo snov iz lovskega življenja, kjer nastopajo zaprišeženi in divji lovci v svojem spopadu za prostor in čast. Nastopajo še vaški ljudje, pastirji in planšarji. Vse se odvija v nenehnem ritmu, da ne rečemo v boju za obstanek s samim seboj in z okolico. V življenju ljudi, ki jim gore in bivanje z njimi, pomenijo vsakdanjost.

Zadnja povest je tragična pripoved o drvarjih, ujetih v zasneženi kolibi visoko v planinah. Avtor, kakor je menda najbolj varen, je umel za konec prihraniti zgodbo z gora. V zadnji, nasploh v zadnjih povestih, nam je predočil ta svoj svet izvirno in pristno. Zelo malo imamo takšnega beriva na slovenskem, ki bi govorilo o ljudeh, ko si v boju z naravo, tokrat z gorsko krutostjo, služijo svoj kruh. Z zimo v gorah, čeprav torej tragično, je zaključil svoje »Zabrisane stopinje«. Ob tem je urednik spremnega besedila pripisal: »Tako kot sneg, ki v tihih in mračnih dneh znova in znova briše človeške stopinje, tudi čas postopoma briše sledi, ki jih je zapustila preteklost. Nekatere izmed teh sledi pa kljub temu ostanejo...« Dodal bi k temu: Ostanejo kot ljudske zgodbe med ljudmi, ostanejo v pisani besedi.

Kaj naj zapišem za konec, povem bralcem? Vzemite in preberite knjigo, če vas zanima staro kmečko življenje. Pa pisatelju? Še na mnoga leta. Da bi kaj žlahtnega še prebrali izpod vašega peresa.

Milan Vošank

varstvo narave

PEREČA VPRAŠANJA VARSTVA NARAVE NAŠA POT V LETO 2000

Varstva naravnega okolja pred 16 leti še sploh ni bilo. Do danes se je to varstvo v zahodnem svetu spremenilo v pravicato množično gibanje, ki vključuje vse plasti prebivalstva in ima domala revolucionarne poteze. Seveda nobeno gibanje ne more doseči revolucije v mišljenju, če ne izhaja iz najširše osnove. Zato je posebno pomembno, da prebivalstvo prizadetega področja spozna, kako škodljive so sedanje razmere v industrijski družbi za naravo in človeka. Politiki morajo dobiti vtis, da bi zanikanje upravičenih zahtev ogrozilo njihov položaj. Kapital pa mora spoznati, da sedanji sistemi nikakor ne zagotavljajo donosnejšega poslovanja.

Potemtakem je treba predvsem raziskati vsa izhodišča za varstvo naravnega okolja, da bi lahko določili skupna stališča. Znamenito poročilo o razvojnih mejah, ki je bilo objavljeno leta 1972, je nedvoumno ugotovilo:

1. zaloge našega planeta so omejene,
  2. nadaljnja rast industrije, ki dela s surovinami, je v tem zaključenem sistemu nemogoča, in
  3. naša sedanja družba porabi več, kot bi bilo dopustno, in več kot kdajkoli poprej, še vedno pa je prepričana v nadaljno rast proizvodnje in potrošnje.
- Poročilo je s svojimi trdimi spoznanji razdelilo javnost med zagovornike in nasprotnike ter razplamtelo strasti. Najhuje pa je bilo, ker so se čutile napadene vse vladajoče politične strukture. Toda tudi med njimi samimi so poročilo in vse poznejše ugotovitve prebudile pozitivna razmišljanja.

Dejstvo je, da je gibanje za varstvo naravnega okolja bolj kompleksno kot katekokoli gibanje novejšega časa, saj ga je čutiti v vseh družbenih plasteh, četudi ne zavzema jasnega političnega stališča. Če se bo torej gibanje hotelo zares uveljaviti, bo moralo predvsem uničiti sedanjo ideo-

logijo neomejenega gospodarskega razvoja. To bi utegnila biti prva nenasilna revolucija v zgodovini človeštva, kajti v gibanju se oblikuje nova, četudi pravadna ideologija, da je človek le del skupnosti, torej tudi del narave. Gre predvsem za dobro počutje v celovitosti naravnega okolja — torej v naravi in družbi.

(Povzetek po uvodniku v Obvestilih avstrijskega turističnega združenja, 9/10, 1983.)

M. A.

PLASTIČNE VREČKE IN ODPADKI

Lani je nemško alpsko združenje (DAV) po svojih kočah razdelilo 250 000 plastičnih vrečk za odpadke. Gorniki naj bi v teh vrečkah odnesli svoje smeti in odpadke nazaj v dolino. Poskusna akcija je odlično uspela, vrečke so dobesedno razgrabili in odpadke odnašali z gora. Po tem uspešnem testiranju je DAV letos v svoje kočice, 288 jih ima, tako v Alpah kot v sredogorju, razdelil več kot milijon vrečk. Vrečke lahko gorniki vzamejo brezplačno, izdelane so vodotesno in tako trdno, da jih tudi konzerve ne morejo poškodovati.

(Po Alpinu 8/83 priredil Janez Bizjak)

In k gornjemu še pripis:

Dobra zamisel! Vredna je posnemanja, čeprav smo pri nas po eni strani pred DAV. Že dvajset let učimo začetnike na alpinističnih, vodniških in mladinskih tečajih nekako takole: Če si prinesel polno konzervo ali sok v gore, boš zmozel odnesti tudi prazno v dolino. Smeti spadajo nazaj v dolino, ne pa v namišljena skrivališča pod kamni, drevesi itd. Večina naših resnih gornikov ima na vsaki turi s seboj plastično vrečko, v kateri odnašajo potem smeti v dolino. Toda po gorah hodijo tudi neresni pohodniki! In ne le ti. Marsikdaj vidimo, kako kakšen ugleden gornik, celo društveni odbornik, mirno razmetava svojo pločevino, kamor pač pade.

Janez Bizjak

alpinistične novice

STATISTIKA DOSEDANJIH VZPONOV NA NAJVIŠJO GORO SVETA

Do konca letošnjega monsunskega obdobja se je povzpelo na Mont Everest v natanko 30 letih, kar sta se Hillary in Tensing 29. maja 1953 kot prva povzpela na najvišjo goro sveta, vsega skupaj 135 gor-

nikov. Če bi vse, ki so prišli na sam vrh, razvrstili po državah, dobimo zelo nazorno podobo. Nekaj posameznikov je bilo sicer večkrat na vrhu Everesta, vendar tega v številu 135 ne upoštevamo. Statistični podatki pa so naslednji: Nepalci 27 pristopov, od tega 4 dvakrat, Američani 17, Nemci 13, Kitajci 12, Sov-

jetska zveza 11, Indijci 9, od tega 1 dvakrat, Japonci 8, od tega 2 dvakrat, Avstrijci 7, Italijani 6, od tega 1 dvakrat, Švicarji 6, Angleži 5, Poljaki 5, Jugoslovani 4, Francozi 3, Novozelanci 2, Španci 1, Južna Koreja 1.

(Po »Alpin«, 8/1983.)
M. A.

TEŽAVE NA POTI K MNOŽIČNOSTI PROSTO PLEZALSTVO

Potem ko se je ob nekoliko bolj tradicionalnih oblikah — planinstvu in alpinizmu — v zadnjih letih razvilo prosto plezalstvo, je to gibanje že v kratkem času privabilo v svoje vrste znatno število privrženecv. To je imelo za posledico, da zdaj na posebno privlačnih področjih — podobno kot v klasičnih alpskih plezalskih smereh — že prihaja do pravcatih množičnih nastopov z vsemi, ne posebno prijetnimi spremljevalnimi pojavi. Med ljubitelji gora je že slišati dokaj huda negodovanja zaradi invazije prostih plezalcev, ki pogosto ne poznajo krajevnih navad in razmer, kajkrat pa jih tudi nočejo upoštevati.

Pri tem mislimo na slovito plezalsko področje Buoux v južni Franciji, kjer se je med letošnjo veliko nočjo zbralo nad 1000 plezalcev. Številni so si tamkaj postavili šotore, si kuhali in se seveda tudi izkazali s prešerno družabnostjo. Tako ni nič čudnega, če se bližnje prebivalstvo takšnega navala in še zlasti njegovih posledic ni nič kaj razveselilo. Podobnega več se je zgodilo tudi drugod. Marsikod v alpskem prostoru, kjer je bilo mogoče vse doslej srečati le posameznika, se je nenadoma pojavilo 50, 100, 200 ali celo več plezalskih skrajnežev. Vsi takšni kraji so ob takšnih priložnostih prenapoljeni s parkiranimi vozili, marsikje pa ostaja za njimi na kupe smeti in najrazličnejših odpadkov. Posledica: začele so se pojavljati najrazličnejše prepovedi, ustanovljajo okrepljene nadzor-

ne službe in prepovedujejo motornim vozilom dostop na gorske ceste, ki so namenjene le krajevnim potrebam.

Da je do tega prišlo, so gotovo krivi obiskovalci ali vsaj nekateri med njimi. Zaradi neznanja ali celo nasprotovanja do veljavnih lastniških razmer, so si začasno prilaščali uporabo posameznih področij. Obojestransko nerazumevanje je rodilo nezaupanje, odpor in naposled prepoved. Marsikdo se bo vprašal, kaj pa koga brigajo podobne stvari v tujini. Toda tudi v Švici se bodo kaj kmalu soočili s takimi težavami. Množični naval se že usmerja proti ostenjem nad Hadeggom in h granitnim soteskam ob severni obali Grimseleskega zbiralnega jezera. Povsod pa prihaja do nič kaj prijetnih podob. Bati se je, da je že tudi tu v zraku zahteva po prepovedi. Do tega bo zanesljivo prišlo, če se bo obisk še nadalje krepil in če bo še več primerov nediscipliniranega obnašanja. Takšen razvoj bi seveda zelo obžalovali, saj ustvarja le nadaljnje spore, namesto da bi pospeševal obojestransko razumevanje. Koristno za vse bi torej bilo, če bi se plezalci obnašali kot obiskovalci, ne pa kot »gospodarji«. To pa zahteva večje spoštovanje veljavnih pravil in danosti, kar naj bi predvsem pomenilo, da je treba vsako področje zapustiti takšno, kakršno je bilo pred našim prihodom. Množičnih navalov se bo mogoče tudi v prihodnje le s težavo ubraniti, zato bo treba pač še bolj opozarjati na vse tisto, kar je treba med vsemi obiski v gorah dosledno upoštevati. V takšni povezavi ostaja pomembno, da si bodo morali tudi najskrajnejši med plezalci prizadevati za razumevanje in prijateljske stike z domačim prebivalstvom, v skrajni nuji pa bodo morali biti pripravljene, da bodo na manjšino (ali celo večino) v svojih vrstah morali sami ustrezno vplivati.

(»Les Alpes«, 8/1983.)
M. A.

razgled po svetu

KAJ SODI V GORNIKOVO PRIROČNO LEKARNO

Nesreča nikoli ne počiva, preseneti pa nas največkrat takrat, ko smo nanjo najmanj pripravljeni. To je že prastara ljudska modrost, ki ima tudi tehno uporabno vrednost: kdor se česa loteva, se mora pripraviti tudi na nepričakovano, denimo na nenadno bolezen. Zato naj bi veljalo:

Vsakdo, ki hodi v gore, naj bi imel v nahrbtniku tudi najnujnejšo medicinsko prvo pomoč. Nedavno je priporočilo o tem sprejela mednarodna komisija za gorsko

reševanje. In kaj torej sodi v takšno nahrbtniško lekarno? Po mnenju dr. Elmarja Jennyja, ki je izvedenec za gorsko reševalno službo in zdravstvo v OEAV, naslednje:

- posrebrena in pozlačena reševalna folija, še bolje obleka iz takšne folije,
- trikotna ruta z elastičnimi vezmi,
- zavitek 3 do 5 cm širokega obliža,
- več obvez različnih velikosti,
- šest varnostnih sponk,
- krema za zaščito ustnic in zaščitna krema pred sončnimi žarki,
- žepni nož z majhnimi škarjami.

Seveda je treba k temu priložiti tudi nekaj zdravil, in sicer proti splošnim bolečinam, driskim, zgagi in prebavnim motnjam, krčem, srčnim težavam in kašlju. Koristne utegnejo biti tudi spalne tablete, kapljice za oči in nos ter razkužilo za rane.

V tej zvezi strokovnjaki še posebej svarijo pred uporabo raznih pomirjevalnih sredstev, ker hudo zmanjšujejo reakcijsko sposobnost. Enako nevarna so različna poživila (kot na primer pervitin), ker v izčrpa-

nem telesu še enkrat mobilizirajo zadnje rezerve — zatem, ko njihov učinek preneha, pa lahko pride do nevarnega zastoja v delovanju najpomembnejših telesnih organov. Zdravila, ki širijo žile, pa so nevarna zato, ker telesu preprečujejo, da bi se še lahko branilo pred podhladitvijo. Posebej kaže omeniti: tudi alkohol sodi med medikamente za širjenje ožilja!

(»Alpin«, 8/1983.)

M. A.

na kratko ..

»KAMNITI SVATJE« V ŠTIRIH LETNIH ČASIH

PD Susedgrad je odprlo novo planinsko transverzalo, ki se začne pri planinskem zavetišču »Konop« in gre do vrha Kamnitih Svatov, 418 m. Pot so imenovali »Štirje letni časi na Kamnitih svatih«. Vsak letni čas ima svoj žig: pomlad ima v žigu cvet, poletje — sonce, jesen — grozdje, zima — snežni kristal. Tistim, ki bodo to pot prehodili, bo PD Susedgrad podelil simbolično značko.

Po zapisu J. Sakomana

FERRALIT DANES 9/83

Poleg Drobtinic iz nahrbtnika, najdemo v tej številki tudi Mrzlico 83, ki opisuje to planinsko »shodišče« v Posavskem hribovju in govori o Taboru ljudske fronte na Mrzlici 4. 9. letos. Udarniško na Bukovici — vzdušje ob gradnji planinske postojanke PD Žalec na Bukovici.

NOVICE 16/83

Dva prispevka sta v tej številki, ki govorita »po planinsko«. To sta — Temu se pa pozna, da vsak dan pošto raznaša in govori o tem, da je naša najvišja pošta delovala ob pohodu sto žensk na Triglav že enajstič (od 2. do 4. septembra 1983). Članek je napisal Henrik Peternel. Hoja v gore Jožeta Mateliča pa razmišlja o človeku v gorskem svetu.

VEZNE POTI IN POHODI, POVEZANI S SPOMINOM NA NOB

Slovenija je kar bogata s potmi, ki so povezane s partizanskimi dogodki in obeležji iz NOB. Tako imamo kar 11 transverzal oziroma veznih poti, ki imajo v svoj osnovni namen vključen tudi obisk partizanskega obeležja ali kraja, z znanim dogodkom iz NOB. Več pa je spominskih pohodov in sicer skupaj 27. Od teh jih je največ v mesecih od januarja do julija, in pa jeseni v oktobru in v decembru.

Dvanajstič pa je »Triglavska pošta« delovala 17. 9. 1983, ko so odpirali Triglavski dom na Kredarici. Svoj prostor si je pošta izbrala kar ob kmečki peči v jedilnici

Foto Dokumentacija PV

Glasilu PTT delavcev Slovenije tokrat objavlja prispevek planincev PTT iz Kranja — Kranjčani na Triglavu, in pa reportažo s slikami — Tokrat večji odziv (o II. slovenski koloniji na Vršiču). Letos se je te kolonije udeležilo sedem slikarjev-amaterjev, zaposlenih v PTT Slovenije.

ČESTITKA

Planinci MDO Savinjska čestitajo PD Solčava za priznanje, ki ga je prejelo ob prazniku občine Mozirje — Nagrado občine Mozirje. To društvo praznuje jubilej — trideset let delovanja. Letos je 160 let, odkar se je povzpel na Ojstrico v družbi vodnikov Ernest pl. Joanelli, leta 1823 — prvi znani pristopnik na ta vrh. Dve leti za njim je bil avstrijski nadvojvoda Ivan, spremljal ga je Logar, šla sta pa čez Klemenčo jamo in Škarje.

Planinci iz Solčave pa so odprli tudi novo planinsko postojanko na Klemenči jami

(25. oktobra letos). Planšarska bajta, zgrajena je bila l. 1832, je dobila novo obliko.

Franc Ježovnik

PLANINSKA SKUPINA ČRIČEK

Letos smo na podružnični šoli Jezersko ustanovili planinsko skupino. Na prvem izletu smo izbrali ime. Imenujemo se Planinska skupina Čriček. Skupina šteje devetnajst članov. Zbiramo se vsak četrtek popoldne. Vsi smo člani PD Jezersko. Obiskal nas je načelnik MO Dani Jagodic; na barvnih diapozitivih nam je prikazal naše gore. Vsi imamo tudi dnevnik Pionir-planinec.

Jesenske dneve izkoristimo za gobarjenje. Pripravili smo razstavo desetih vrst užitnih gob, ki rastejo pri nas.

Letos bomo pripravili šest izletov. Ob pionirskem dnevu bomo obiskali bolnišnico Krtino v Komatevri. Pozimi bomo na svojih sestankih izvajali »mini« planinsko šolo.

Simona Pogorelec,
4. razred

SRED GORSKIH ROŽ

Nely Schuster

Nedosegljiva planina:

TISTA IZ Pralučí,
KI V NJEJ SE SEKAJO
BLISKI,
KI V NJEJ SO ZVEZDNE
POTI!

Nedosegljiva planina!

TISTA IZ Prasamot,
KJER SE RAZPLETA DOBROTA,
KJER NI VEČ SENČE SIROT ...

Nedosegljiva planina:

TISTA IZ Pramirú,
KI V NJEJ JE VEČNA
ZVESTOBA
SRED GORSKIH ROŽ IN MAHÚ!

VPRAŠANJE V SPOMIN

Nely Schuster

GORSKO prijateljstvo

MAR JE ZAŠLO
KOT DAN ZAIDE
V VIHARNO NEBÓ,
KO SE OBLAKI
NAD GORO PODÉ ...
MAR JE ZAMRLO
TI ZAME ... SRCÉ?!

OB IZDAJI PLANINSKEGA KOLEDARJA PZS 1984

FEBRUAR – FEBRUARY

SONEDLIK POVEDI	TREŠI VEDRI	SRBA KORONČI	ČETIRI POVEDI	PEŠEK POVEDI	NOVA STROJKA
		1	2	3	4
5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28
29					

Iz koledarjeve vsebine:

Kamniške in Savinjske Alpe:

Veliki podi s Štruco in Skuto
Skuta in Kranjske Rinke
Kalški greben
Žmavčarji iz zahodne stene Brane
Vežica
Krvavec in Veliki Zvoh
Kompetela in Jermanov turn

Juljske Alpe:

Mišelj vrh
Vrh Vernarja
Škrlatica in Rakova špica
Mala Ponca in Špik
Jesen pod Široko pečjo

Z njim izpolnjuje PZS obljubo, da bo tudi za naprej izdajala planinski koledar, s katerim bo skušala zapolniti vrzel v planinski propagandni dejavnosti. Ob jubileju — 90-letnici ustanovitve SPD, je v koledarju za leto 1983 prikazala zgodovino našega organiziranega planinstva; v tem pa želi prikazati nekatere zahtevnejše, a manj znane gore naših Julijcev ter Kamniških in Savinjskih Alp. Zahtevnejše zaradi brezpotij in težje orientacije; manj znane pa zato, ker jih planinci redkeje obiskujejo, čeprav so zanimivejše kot marsikateri že preveč obljudeni vrhovi. Mik neznanega bo gotovo mnoge planince navdušil za obisk in te vrhove enakovredno vključil v njihove izlete. Da bi bila izbira večja, smo uvrstili nekaj gorá iz Kamniških in Savinjskih Alp, druge pa iz Julijskih Alp. Hkrati smo dodali tudi opis njihovih značilnosti ter nekaterih dogodkov iz alpinistične zgodovine. Podatki so iz vodniške literature PZS, ki je v prodaji pri Planinski založbi Slovenije. Ta načrt bomo v naslednjih letih dopolnili še s prikazom favne in flore, planinskimi jezeri in dolinami, naravnimi spomeniki, novimi planinskimi postojankami ter drugimi zanimivostmi naših lepih gorá. Upamo, da bo koledar dosegel svoj namen: ohranjati podobo naših gorá in širšo javnost seznanjati z lepoto naše domovine.

Format: 35 × 50 cm (12 listov, predlist in karton z opisi).

Izvedba: 4-barvni ofsetni tisk s prostorom za reklamo.

Cena: 200 din (v predprodaji od 5—100 = — 15 %, nad 100 = — 25 % — ugodno za društveno prodajo).

Dotisk reklam:

1-barvno za 100 izv. = + 21,20 din, nadaljnji = 1,50 din za izvod.

2-barvno za 100 izv. = + 32,35 din, nadaljnji = 3,00 din za izvod.